

FELBOMLIK-E NAGY-BRITANNIA?

Május fontos hónap volt ez évben a brit kohézió szempontjából. Észak-Írorszáiban május nyolcadikán, öt évi szünet után, újból visszahelyezték a tartomány irányítását a helyi parlament, a Stormont irányítása alá. A leköszönő Blair miniszterelnök rengeteget dolgozott az észak-ír megbékélés megteremtésén, és ha számos más területen eredménytelen volt is, vagy éppenséggel szarvashibákat követett el, arra büszke lehet, hogy lecsillapította az ír kedélyeket. A nemzedék, amely átélte az IRA terrorakcióit, csodálkozva nézi a sajtó-fotókat vagy a tévéközvetítést, melyek azt mutatják, amint a veterán unionista protestáns Ian Paisley és a nem is olyan rég még radikális szakadárként ismert, katolikus Sinn Fein vezér, Martin McGuinness, egymás hátát lapogatva, széles mosollyal vonul be a Stormontba, hogy átvegye Észak-Írország főminiszteri, illetve helyettes főminiszteri megbízatását. Néhány éve Paisley tiszteletes még vehemensen pocskondiázta gyilkosnak ugyanezt a férfit.

Bertie Ahern ír miniszterelnök, e tisztség viselőjeként elsőnek, beszédet mondott a brit parlamentben, s ezután nyitva áll az út II. Erzsébet előtt, hogy brit uralkodóként elsőnek tegyen hivatalos látogatást az Ír Köztársaságban.

Május negyedikén Skóciában volt választás, az 1999-es úgynevezett devolúció óta aktív helyi parlament képviselőire voksoltak a skótok, és itt született olyan váratlannak talán nem mondható, de mégis sokkoló hatású eredmény, ami felvetheti a kommentárunk felett címként álló kérdést. Fél évszázada első ízben veszttette el Skóciában vezető pozícióját a szocialista Labour Munkáspárt, mégpedig a skót nacionalisták lendületes előretörése következtében. Az edinburghi parlament legerősebb pártja lett a skót nacionalistáké, bár döntő többséget nem tudott szerezni. A liberálisok segítségére szorul a kormányzásban, akik nem hívei Skócia elszakadásának, függetlenségének. Május 16-án viszont az új parlament Skócia főminiszterévé választotta a nacionalisták nem túl karizmati-

kus, de energikus vezérét, Alex Salmondot, tehát erősödött a szakadár mozgalom. Salmond azt ígérte, hogy 2010-ben skóciai népszavazást tartanak arról, függetlenítse-e magát az 1707 óta Angliához tartozó országrész. Már is úgy látszik azonban, hogy ez a dátum, amely hajdan távolinak látszott, most túl közelinek bizonyulhat, éppen azért, mert a skótok jelenleg elégedettek a helyzetükkel, és bíznak benne, hogy kezükbe véve a helyi ügyek irányítását, még függetlenebbek lehetnek Londontól.

Skóciának már a devolúció előtt is saját jogrendszere és közoktatási rendszere volt, 1999 óta pedig a jövedelmi adókulcsait is maga szabhatja meg. Protestáns egyháza, a Church of Scotland sokban eltér az anglikán egyháztól. Immár Skóciára vonatkozólag jószerivel mást sem irányít London központilag, mint a külpolitikát és az átfogó pénzügyeket. A fokozatosan adagolt autonómia kifogta a szelet a radikális szakadár skót nacionalizmus vitorlájából. Független Skóciát a skótoknak csak mintegy 25%-a követel. De arra viszont erős a vágy, hogy saját dolgaikat maguk intézhessék, London beleszólása nélkül. Az nagyon izgatta őket, hogy az Északi-tenger fennkén felfedezett kőolaj- és földgáz kitermeléséből származó jövedelmet meg kellett osztaniuk az Egyesült Királyság egészével. Úgy képzelték, hogy ha a teljes bevétel az övék lenne, oly gazdaggá válhatnának, mint az arabok. De tisztes jövedelmük származott az ásványi kincsből s ez immár kifogyófélben van.

A szakadárok azzal érvelnek, hogy a modern világban megélhet függetlenként egy-egy kis ország is. Svájcot eltartja a vegyi- és finommechanikai ipara, Izlandot a halászata, a finnek jómódúak lettek a mobiltelefon iparukból. A skótok az olajukra számítottak, de a készletek egyre csappannak.

Wales nacionalizmusa szintén csillapodott a devolúció óta. Ott már régebben helyi politikus a főminiszter, Rhodri Morgan személyében. Igaz, ő nem a nacionalista párt tagja, hanem a Welszi Labour párté. De a welsziek elszakadás-

Fritz Wotruba: Szentháromság-templom, terv 1967, épült 1974–1976-ban

ra soha nem gondoltak komolyan. Ott még él a saját nyelv, tanítják az iskolákban, s egész napos műsort sugároz a welszi nyelvű tévé vagy rádió. Ám legtöbbször szívesebben és könnyebben beszélnek angolul.

Az idei május elsősorban Skóciára vonatkoztatva tette hangsúlyossá a régi kérdés újbóli feltevését, hogy széteshet-e az Egyesült Királyság. Hiszen az új főminiszter és a pártja idővel függetlenségi népszavazást akar rendezni. Ám ő is látja, hogy egy ilyesféle szavazáson nem biztos számára a diadal, s presztízs-vesztéseget jelentene a leszereplés.

A brit központi kormányzat tudja, hogy a nacionalista kívánságok kielégítésének tehát a minél nagyobb fokú, szinte teljes politikai és közigazgatási autonómia megadása, továbbá a teljes kulturális autonómia biztosítása a módja. Ehhez persze az kellett, hogy kiteljesedjen a demokrácia és évszázadok kódébe merüljön annak az emléke, hogy a nemzetiségeket valaha erőszakkal elnyomták.

SÁRKÖZI MÁTYÁS

Tanuljunk egymásról!

Anette Schavan német oktatási miniszternő javaslatot tett, hogy az EU-tagországok szakemberei próbálkozzanak közös történelemtankönyv összeállításával. Szlovák és magyar történészkörökben pozitív fogadtatást nyert a gondolat. Sőt, kiderült, szakembereink a Duna mindkét partján már évek óta igyekeznek koncepciók kialakításával, hogyan lehetne a fájó, vitás vagy elhallgatott, nem tisztázott kérdéseket a szlovák és magyar diákok számára megközelíteni egy közös szlovák–magyar történelemtankönyv lapjain.

Az 1918 után bekövetkezett időszakban nem csak országhatárral választották el Szlovákia és Magyarország területét egymástól. Ettől kezdve egy eleinte láthatatlan, míg mára szinte tapintható választóvonal keletkezett a Duna mindkét partján élő emberek fejében. Meg merem kockáztatni, hogy ez a választóvonal némelyik esetben szakadéknak is nevezhető. Egy közös történelemtankönyv célja, rendeltetése lehetne ezeket a meglévő különbségeket enyhíteni, kezelni, sőt esetleg el is távolítani. Mi ugyanis a jelenlegi helyzet? Próbáljuk megvizsgálni a helyzetet azok szemszögéből, akiknek a majdan elkészülő történelemtankönyv szól: a tizenévesekéből. Vigyázat, én nem azokról a fiatalokról beszélek, akik kettős identitásúak, vagy beszélnek mind a két nyelvet, így elegendő alkalmuk volt már megismerkedni azzal a ténnyel, hogy „két” történelem létezik. Vegyünk teljesen átlagos, szlovákiai szlovák és magyarországi magyar középis-kolásokat, akik az eddigi „egyoldalú” történelem helyett „kétoldalú”, mondhatni bilaterális történelemszemlélettel találkozhatnak majd, ha elkészül a közös történelemtankönyv.

Lapozunk bele egy ilyen imaginárius tankönyvbe! Vélhetőleg a magyar diákok számára többek között kiderül, hogy a Magyar Királyság területén már a középkor leghajnalán éltek szlovákok, és nem csak a tizenkilencedik században léptek elő a „nagy homályból”. A szlovák fiatalok pedig végre megtudhatják, hogy az Árpád-házi királyok valamint a történelem többi nagy alakja, annak ellenére, hogy közvetkezetesen szlovák helyesírással írják a nevüket, nem feltétlenül szlovák származásúak. A szlovákok

történelme nem csak ezer évig tartó végtelen szenvedéstörténet, és a magyarok nem esznek még ma is lóhúst.

Elnézést, hogy kissé ironizálok, de megkíséreltem csokorba gyűjteni mindazokat a sztereotípiákat, melyek a szlovák és a magyar fejekbe mélyen beágyazódtak. És – megjegyzem – az még a jobbik eset, ha egyáltalán léteznek valamilyen elképzelések a másiktól. Mióta ugyanis rendszeresen ingázom a két ország között, újra és újra tapasztalom, mekkora a tudatlanság, sőt néha közömbösség a szomszédban élő népek, nemzetek iránt. Ez persze nem feltétlenül csak a szlovák–magyar viszonyra jellemző!

Mit tudnak egymásról a mai szlovákiai szlovák és magyarországi magyar fiatalok? Azt hiszem, nem általánosított, ha kijelentem, édeskeveset. Igaz, nem szociológiai vagy egyéb tudományos kutatások eredményeire támasztom ezt az állítástomat, hanem arra, amit személyesen tapasztaltam. A fiatalok közötti legfontosabb összekötő szál a popzene, a popkultúra. Kérdezzük csak meg a magyar popzenerajongókat, ismerik-e Zuzana Smatanovát vagy Kulyt a Desmondból? A válasz nagy valószínűséggel tanácstalan vállvonogatás. Ugyanez a reakció várható, ha szlovák kortársaikat faggatjuk Rúzsa Magdiról, vagy akármelyik kisebb vagy nagyobb magyarországi „megasztárról”. De haladhatunk nyugodtan a kultúra más irányába is, felmegetünk magasabb vagy alacsonyabb szintre, a határ két oldalán élő fiatalok nem, vagy csak nagyon kis mértékben ismerik a másik színészeit, íróit, zenészeit, filmrendezőit.

Ne menjünk bele abba, mennyire, milyen módon az oka ennek a jelenségnek a nyelvi akadály, a médiák kínálata, a globalizáció, a politika és más egyéb tényezők. Tény – és ezt az állítást akár az egész közép-európai térségére is kiterjeszthetjük – hogy a szomszéd ország politikai, társadalmi vagy kulturális eseményei akkor foglalkoztatják a térség lakóit, ha valamilyen rendkívüli dolog történik, vagy az esemény „sértésnek” vagy „támadásnak” minősíthető két ország bilaterális kapcsolatában.

Az is tény, hogy Szlovákia és Magyarország tör-

ténelmét, kultúráját azok tudják a legjobban, legegyszerűbben befogadni, akik beszélnek szlovákul és magyarul is. Ez a körülbelül félmillió ember tudatosan vagy öntudatlanul valamiféle híd szerepét tölt(het)i be a két ország, a két kultúra között. Egyelőre tény az is, hogy közös szlovák–magyar történelemtankönyv az ő igényeiknek, szükségleteiknek felel meg a legjobban, hiszen az ő tudatukban él, sőt mindennapjaikba szől bele a legjobban, hogy nem tisztázott a két ország múltja és jelene.

Ez azonban semmiképpen nem jelenti azt, hogy közös szlovák–magyar történelemtankönyv eleve célját, értelmét vesztett vállalkozás! Végre és mindenképpen konkrét lépéseket kellene tenni annak érdekében, hogy közelebb kerüljenek egymáshoz a szlovák és a magyar eltérő álláspontok. Első lépésként ki kellene fejleszteni az igényt a köztudatban, hogy végre érdekes, értékes legyen az, ami a szomszédban történik. Ne érezzünk valamit „idegennek” csak azért, mert szlovák vagy magyar.

Ez a jelen körülményei között nyilvánvalóan nagyon nehéz. Azt gondolom, az elmúlt negyven év öröksége az is, hogy „vonzóbbnak”, „érdekesebbnek” tartjuk azt, ami Nyugatról érkezik hozzánk. Még a mai harmincasok generációja is nagyon jól emlékezik arra, hogy a szomszédos baráti szocialista országok kultúráját ránk erőltetették – akár akartuk, akár nem. Ennek hasznos „mellékterméke” azonban az volt, hogy a kultúra vonalán haladva sokkal jobban meg lehetett ismerni a másikat. Például a mai szlovák középkorú generáció tagjai még mindig nosztalgiával emlegetik az Omega vagy az LGT zenekarokat. Magyar kortársaik pedig Magda Vášáryovát tartják még mindig „a” szlovák szexszimbólumnak – Menzel „Sörgyári capricciójában” nyújtott alakítása alapján. Pedig ez a film már majdnem harmincéves!

Hol kellene elkezdni a közeledést? Én mindenestre nem győzőm buzdítani mind a szlovák, mind a magyar barátaimat, hogy ne féljenek átmenni a határ másik oldalára, és nézzenek jól körül. A bryndzának (juhtúr) nagyon más íze van ám

Folytatás a 2. oldalon

Uniós pénzekből közlekedési kapcsolatok

(Hírszerző.hu 2007. május 22.) Határszakaszonként ötven-hatvan ponton is helyreállhatnak a trianoni döntéssel mesterségesen megszakított közlekedési kapcsolatok Magyarország határ menti megyéi és a környező térségek között. Magyarországon már kész tervek vannak a fejlesztésekre, uniós forrásokból pénz is lesz, a Miniszterelnöki Hivatal nemzetpolitikai ügyek főosztályának vezetője, Törzsök Erika szerint az útépitések jövőre elindulhatnak.

Európai uniós forrásokból épülhetnek újjá azok a közlekedési kapcsolatok, amelyeket még a trianoni döntés után számoltak fel Magyarország és a szomszédos államok között. Az 1920. június 4-én aláírt békeszerződés nyomán rengeteg utat, vasutat vágtak ketté csak azért, mert keresztetkék az újonnan meghúzott határokat.

A Miniszterelnöki Hivatal nemzetpolitikai ügyek főosztályán most az előző években már elkészült tervek realizálását kívánják elindítani az egykori kapcsolatok helyreállítására.

A program keretében határszakaszonként ötven-hatvan helyen nyílhatnak meg az egykor már létezett közlekedési utak. Alapvetően a mai határok két oldalán fekvő településeket összekötő közutak hiányzó szakaszainak újjáépítéséről van szó, de lehetőség lesz néhány vasútvonal megnyitására is, ezenkívül szerepel a tervekben kerékpárutak építése, valamint kompjáratok indítása is határfolyószakaszokon.

Kiemelt jelentősége lehet a Rijeka-Constanca vasútvonal újraindításának – ebből jelenleg idehaza egy hat kilométeres szakasz hiányzik, ha ez elkészül, jelentősen nőnek a dél-alföldi régió logisztikai lehetőségei.

“Végre ismét megnyílhatnak azok a kapcsolódási pontok, amelyeket a XX. századi nemzetállami autarkia jegyében szüntettek meg” – nyilatkozta Törzsök Erika. Véleménye szerint először Szlovákia és Ausztria, majd Románia felé indulna meg a munka. A schengeni övezet kiterjesztésével jövő év januárjától ugyanis az országok között megszűnik a határőrizet.

Törzsök Erika szerint “akár január 2-tól elkezdődhet az aszfaltozás” Szlovákia és Ausztria esetében, de a többi érintett országra vonatkozó tervek is készen vannak már. A magyar Nemzeti Fejlesztési Tervben kiemelt helyen szerepelnek ezek a beruházások, a legfontosabb most az, hogy az érintett államok összehangolják elképzeléseiket.

Ukrajna és Szerbia esetében a határ menti együttműködési programok kínálnak fejlesztési forrást: előbbi 50 millió, utóbbi 68,6 millió eurós büdzsével rendelkezik.

Magyarországon Komárom és Esztergom példája mutatja a legjobban, hogy mekkora szerepe van egy-egy térség, település fejlődésében, ha javul a közlekedési infrastruktúra – mondta a Hírszerzőnek Tiner Tibor, az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének Munkatársa. A regionális földrajzzal, nagyberuházások telephelyválasztásával foglalkozó szakember szerint a romániai útépitési program miatt a keleti határszéleken különösen nagy jelentősége lesz, ha helyreállítják a korábbi kapcsolódási pontokat.

Tiner Tibor úgy látja, a szlovákiai magyarság szempontjából hátrányos, hogy az országba tervezett kelet-nyugat irányú autópálya elkerüli a magyarlakta területeket. Így a Magyarország felé javuló közlekedési lehetőségek elsősorban a határ innenső oldalán jelentkező munkaerőhiányt enyhíthetik.

A Rijeka-Constanca vasútvonallal kapcsolatban úgy nyilatkozott, hogy annak kevesebb gazdasági jelentősége lesz, hiszen a kereskedelem a térségben alapvetően északnyugat-délkeleti irányú.

KÖSA ANDRÁS

Határon innen - határon túl Nemzetiségek - Asszimiláció helyett integrálódás bécsi kerekasztal

(MTI, Bécs, 2007. május 6.) Kerekasztal-beszélgetést rendezett szombat este a Bécsi Magyar Otthonban Magyarként Ausztriában? címmel az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége az országban hosszabb-rövidebb ideje letelepedett magyar származású fiatalok részvételével.

Ez volt az első alkalom, hogy a Schweden-platzon - a folytatás reményével - ausztriai magyar fiatalok jöttek össze, akik őszintén, nyíltan beszéltek magyar vagy kettős identitásukról, arról, hogyan élik meg magyarságukat, igyekeznek fenntartani nyelvtudásukat, a magyar kultúra ismeretét az ausztriai mindennapokban, és hogy ez a törekvésük milyen nehézségekbe ütközik.

Voltak köztük vegyes házasságokból, már Ausztriában született fiatalok, egy Kolozsvárról 6 évesen magyar szüleiével kivándorolt fiú, a 90-es évek közepe óta Ausztriában élő, ide házasodott hatgyermekes fiatalember és egy debreceni magyar szülőktől Bécsben született leány. Ami közös volt bennük és a kerekasztalra összegyűlt közönség nagy részében is: valamennyien a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékén tanulnak magyar nyelvet (vagy ott dolgoznak), és valamennyien érdeklődnek a magyar nyelv és kultúra iránt, azon vannak, hogy megőrizték ezt a kötődésüket.

A beszélgetés egyik fő következtetése az volt, hogy a magyar identitás fenntartásához erőfeszítésre van szükség, és azt csak közösségben lehet megélni. Kezdve a családtól, ahol magyarul (is) kell beszélni, még ha az érdekek és elvá-

rások sokszor ez ellen hatnak is. Elmondták, hogy nem egy családban a szülők tiltották a magyar beszédet, nehogy az idegen akcentus az iskolában gúny tárgya legyen, netán hátrányokat okozzon az érvényesülésben. Manapság viszont ellenkező tendencia is megfigyelhető: a harmadik generációs magyar fiatalokban felébred az érdeklődés gyökereik iránt, igyekeznek megismerni a magyar nyelvet és kultúrát. Általános volt a meggyőződés, hogy a magyar identitás nélkülözhetetlen eleme az anyanyelv ismerete és az érdeklődés a magyar nyelv és kultúra iránt. Az egyik vendég, Szakály Sándor történész az ausztriai magyar fiatalok előtt álló kihívást így fogalmazta meg: integrálódni szükséges, de asszimilálódni nem.

Elhangzott, hogy a kettős kötődés "többlet érték", ajándék a befogadó ország számára is, amit nem kell szégyellni (erre is van példa), és azt sem kell fájlalni, ha az osztrák társadalom sokukat nem fogadja el "osztráknak", hanem továbbra is "magyarnak" tekinti. Az egyik hozzászóló Erhard Busek volt osztrák alkancellár, az Európai Unió délkelet-európai stabilitási egyezményének jelenlegi koordinátora egyik kijelentését idézte, mely szerint "hovatovább Európában a kisebbségek többségben lesznek".

Deák Ernő, a Központi Szövetség elnöke, a kerekasztal kezdeményezője és moderátora azzal zárta a beszélgetést, hogy a rendezvény eredményei szerint olyan hatást vált majd ki, mint egy vízbe dobott kő, mely egyre nagyobb köröket ír le, egyre több fiatal vonz magához.

KOVÁCS PÉTER

NAGY GÁSPÁR EMLÉKEST

Görömbei András egyetemi tanár az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége és a Kaláka-klub valamint a gráci r.k. magyar egyházközség, ill. a Gráci Magyar Öregdiákok és Akadémikusok Klubja meghívásában május 10-én Bécsben, 11-én Grácban emlékezett meg a nemrég elhunyt költő és barát emberi nagyságáról, és tudós szemmel értékelte Nagy Gáspár költői örökségét.

JUBILÁL

AZ ALSÓÓRI SZÍNJÁTSZÓ CSOPORT

Fennállása 25. évfordulójának megünneplésére gazdag műsorral készült az Unterwart/Alsóóri Színjátszó Egyesület. A pünkösdvasárnapi bemutaton nem csupán a helybeliek és magyarok, hanem kívülről meghívott vendégegyüttések, osztrákok és horvátok is felléptek, így az Óriszigeti Néptáncgyűttes, a Felsőóri Református Ifjúsági Olvasó Egyesület Színjátszó köre, a Güttenbachi és az Ollersdorfi Színházegyesület (férfi) kórusa valamint a TOČ – Schandorfi Tambericazenekar. Természetesen a helybéli Alsóóri Dalárda Női kórus is felzárkózott a jubilálók mellé, így is kifejezésre jutva ünnepelni együtt érdemes.

KITÜNTETÉS

Joó Imola zongoraművészt 2007. március 22-én a Bécsi Zeneművészeti Egyetemen a zongora tanszéken végzett kiváló munkássága elismeréseként az Egyetem arany érdemrendjével tüntették ki. A díjat ünnepélyes keretek között az intézmény rektorhelyettese nyújtotta át.

ZENEKARI HANGVERSENY június 22-én, este 6 órakor a Bécsi Zeneművészeti Egyetemen (1030, Anton von Webernplatz 1, a régi állatorvosi egyetem épületében, Haydn Saal). Közreműködnek **Joó Imola növendékei**, a Franz Schmidt Kammerorchestert **Adolf Winkler** vezényli.

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide érve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2007/ 2. számában közzétett 34.330,06 Euro összeg 2007. május 21-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Név	Adomány		
Dr. ALBERT Lajos	15,00	POGÁNY Géza	20,00
GÁBOR László	10,00	VASS Gyula okl. mérnök	15,00
Dr. GYÖRI Vilmos	100,00	összesen:	160,00

A támogatások eddig befolyt teljes összege 34.490,06 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök, Radda István főtítkár, Kántás János pénztáros
További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1, Bankleitzahl/Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. IBAN 00007255731 + 00060000

Regionális JASPERS-iroda nyílt Bécsben

(MTI, Bécs, 2007. május 3.) A magyar, szlovák, cseh és szlovén kormányzati szervek segítségével új regionális irodát nyitott Bécsben az európai régiók beruházásait támogató közös program, a JASPERS-kezdeményezés, mellette saját irodáját a kezdeményezésben részt vevő Európai Befektetési Bank (EIB). A JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions) néven ismert kezdeményezést az Európai Bizottság és az EIB, valamint az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) 2006-ban közösen hozta létre azzal a céllal, hogy az Európai Unió közép- és kelet-európai tagállamainak segítséget nyújtsanak az uniós strukturális és kohéziós alapok támogatására jogosult minőségi beruházások kialakításában.

A bécsi a második regionális JASPERS-iroda (a Karlsplatzon működik majd), az első tavaly januárban nyílt meg. Feladata, hogy a cseh, magyar, szlovák és szlovén kormányzati szervezeteknek segítséget nyújtson olyan nagyobb beruházások (pl. út-, vasútfejlesztés, környezeti és energiaprojektek) előkészítésében, amelyek jogosultak lehetnek az uniós alapokból történő támogatásra a 2007 és 2013 közötti költségvetési időszakban. Logisztikai megfontolásból Bécs bizonyult a legjobb választásnak, mivel a város a régió középpontjában helyezkedik el, és a négy országból könnyen megközelíthető.

Dirk Ahner, az Európai Bizottság Regionális Politikai Főigazgatóságának vezetője az iroda megnyitása alkalmából rendezett sajtóértekezleten elmondta, hogy a négy ország a JASPERS-program révén a jelenlegi költségvetési időszakban 67 milliárd eurós összeghez juthat hozzá. Ivan Pilip, az EIB alelnöke kiemelte, hogy Ausztria és a szomszédos országok fontos célpontjai a bank tevékenységének, és a projektek között külön megemlítette a Nabucco-gázvezeték tervét. Alexander Auboeck, az EBRD infrastruktúra-üzletági igazgatója elmondta: a bank tevékenységét elsősorban azokra a területekre összpontosítja, amelyekben jelentős szakértelemmel rendelkezik, mint a helyi és önkormányzati infrastruktúra-fejlesztés, az energiahatékonysággal és a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos beruházások, valamint a köz- és magántőke partnersége révén megvalósuló PPP-projektek.

A Corvinus veszi át az Új Kézfogás feladatait

(MTI, Budapest, 2007. április 26.) A **Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt.** nonprofit gazdasági társasággá átalakulva látja el a külhoni magyarságot támogató **Új Kézfogás Közalapítvány** közhasznú feladatait - tájékoztatta a kormánysszövítő iroda az MTI-t.

A kormány új nemzeti politikai stratégiája a hatékonyabb forrásfelhasználás érdekében együtt jár az eddigi intézményrendszer átalakításával. Ennek keretében szűnt meg március elsejével az Új Kézfogás Közalapítvány. A külhoni magyarságot támogató közalapítványok közhasznú feladatai azonban nem maradnak ellátatlanul: az Új Kézfogás Közalapítvány vagyongazdálkodását és feladatait, illetve a közalapítvány szerződéses kötelezettségeit a Corvinus Zrt. veszi át.

A közhasznú feladatok átadásáról szóló megállapodást **Gémesi Ferenc**, a Miniszterelnöki Hivatal külkapcsolatokért és nemzetpolitiká-

A Napló postája

Kiegészítés Zipernovszky Kornél cikkéhez
(Bécsi Napló, 2007/2. sz.)

Dr. Zipernovszky Kornél a Philharmonia Hungarica-val kapcsolatos magyarországi megítéléssel kapcsolatosan említi Az elhallgatott ember c. dokumentumfilmét. 2006 őszére egy másik visszaemlékezés is készült „Zenei 56 három tételben” címmel, melyet a Duna Tv készített, és 2-3-szor is levetítették. (Szerző Fodor Artúr, a Rádiózenekar kürtöse, 56-ban Forradalmi bizottsági tag volt.) Mondanom sem kell, hogy erősen kurtítva hozták, holott volt az eredeti, forgatott anyagban néhány „erősebb” dolog is.

Még egyszer Esterházy Jánosról
(Bécsi Napló, 2007/2. sz.)

Varsányi Péter István cikkében sajnálatos módon kimaradt egy fél mondat, amit ezúton helyesbítünk. A teljes szövegrész így hangzik: *Jeszenák Gizella, akit a volt honvéd kapitány, Pozsony vármegye majdani főispánja 1860-ban vett nőül. Jeszenák Gizella apját, Jeszenák János bárót, Nyitra megye főispánját, a Batthyány kormány biztósát Haynau 1849. október 10-én Csány Lászlóval végeztette ki a pesti Újépületben.*

Volt egyszer egy Nemzetőr
(Bécsi Napló, 2007/2. sz.)

Juhász László méltatásában nagy körültekintése ellenére a Nemzetőr népes írógárdájában nem említette Csernochorsky Vilmos nevét, amit most pótlólag közlünk.

Molnár József (München) pontosítás céljából közli, hogy „az Új Látóhatár nem csupán Borbándi folyóirata volt”, hanem ketten voltak laptulajdonosok, a később bekapcsolódó Sztáray Zoltánnal hárman szerkesztették. Mindamellelt a folyóirat 1989. december 31-vel szűnt meg . Molnár József a betöltött 40. évfolyammal így indokolta a tulajdonosok elhatározását: *„A jubileumi év kinti teljes visszhangtalansága, vagy olyan visszhangja, amelyet inkább le- mint megbecsülésnek tarthattam és az otthoni tapasztalatok meggyőztek arról, hogy ennek a folyóiratnak ideje lejárt, nincs értelme a további erőfeszítésnek és áldozatoknak. Ezt egészen más okból Borbándi Gyula is így látja.”*

Borbándi Gyula a vállalkozás feladását így indokolja: *Azért, mert elfogyott az erőnk. Nem bírjuk tovább. ...túl vagyunk a hetvenen. ...Nem tudunk olyan fiatalokat találni, akik vállalták volna a munkát, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül.”*

ért felelős szakállamtitkára, **Benke Ákos**, a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt. vezérigazgatója és **Lakó György** ügyvezető igazgató írta alá.

A Corvinus Zrt. várhatóan ez év második felében **közhasznú társasággá** alakul. Az átalakuló szervezet foglalkozik majd a határon túli magyarság szülőföldön való boldogulását segítő támogatások közvetítésével, elsősorban a vállalkozókat érintő források tekintetében. Kiemelt szerepe lesz az európai uniós tagságból eredő lehetőségek és igények közvetítésében is.

A gazdaságfejlesztési és vállalkozásösztönzési programok tehát a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt.-hez kerültek, amelynek többségi tulajdonosa a Miniszterelnöki Hivatal.

Tanuljunk egymásról!

Folytatás az 1. oldalról

Szlovákiában, mint annak, amit a magyar szupermarketekben árulnak. És magyarok sokkal tüze- sebbre fűszerezik a gulyást, mint az én nagyszerű neurológus barátom Árvában, aki a kissé híg és maximum édes örlött paprikával ízesített levest titulálja gulyásnak... Elnézést, gulásnék. És nem árt egy-két palack szlovák borral megörvendeztetni magyarországi barátainkat, hiszen a Kis-Kárpátok Magyarország történelmi borvidékei közé tartozik, nem csak a borovicska a szlovákok nemzeti itala.

Bárhol fel lehet venni a fonalat. Akár a turizmus, akár a gasztronómia, akár a kultúra vonalán. Van elegendő KÖZÖS út, aminek mentén el lehetne indulni. Alulról kell kezdeni építkezni ott, ahol felülről annyi mindent elrontottak és leromboltak. Van tudomásuk Budapestten arról, hogy a Szlovák Nemzeti Színház nagy sikerrel játssza Márai Sándor „A gyertyák csonkig égnek” darabját – szlovák nyelven? (Ne téveszsen meg senkit, hogy a műsorfüzetben a darab címe előtt Christopher Hampton neve áll, ugyanis az angol forgatókönyvíró alkotta meg

a mű színpadi változatát.) Miért gondolják úgy a médiák mind a két országban, hogy azt érdemes elsősorban hírértékűnek venni, ami negatív képet fest a másikról?

Azt is tudomásul kell venni, hogy a szlovák nép történelme, múltja még nagyon friss, fiatal, identitása, nemzetudata kialakulóban van. Lehet, éppen ezt megragadva kellene a közös történelemkönyvet minél hamarabb megalkotni és megjelentetni. Szükség lenne arra, hogy a szlovákok is tudatosítsák, van mire büszkének lenni a múltjukban, és semmi kivetnivaló nincs abban, ha más népekkel közösen tettek le valamit az asztalra. Végezetül jó lenne végre kialakítani pozitívabb irányú történelemszemléletet, nem mindig a „szenvedésre”, az „elnyomásra” fókuszálni. Éppen a globalizáció, a posztmodern nihilizmus, céltalanság korában jó lenne valamibe kapaszkodni. Aztán gondoljunk csak bele személyes élettörténeteinkbe: nem jó dolog arra építeni úgy, hogy mindenből megkiséreljük kihozni a legjobbat?

ANNA FUNDÁRKOVÁ

NEM CSUPÁN POSZTKOMMUNISTA JELENSÉG

Az alábbi, *Borítékolt családás* c. cikk a Népszabadság, 2007. április 24-i számában jelent meg; szerzője *Bonifert Mária*. Szerző az alcímben úgy fogalmaz, hogy a fiatalok többsége nem ismeri a kemény munkát, de nem is óhajtja megtapasztalni. Első olvasatra sajtóságos posztkommunista jelenségnek tűnik, jobban odafigyelve azonban kiviláglik, hogy nem csupán ott, de – ha nem is olyan mértékben – nyugaton is megfigyelhető hasonló beállítottság a fiatal-ság körében, amiért természetesen nem a fiatalok, sokkal inkább a társadalom felnőtt tagjai maraszthalhatók el. Mindenesetre olyan kérdés, amin érdemes elgondolkodni, aminek nem ártana feltárni a hátterét.

Egy felmérés szerint az iskolából kikerülő fiatalok csaknem 80 százaléka családott, amikor dolgozni kezd. Ez – bár más-más arányban – a szakmunkásokra, az érettségizettekre és a diplomásokra egyaránt vonatkozik.

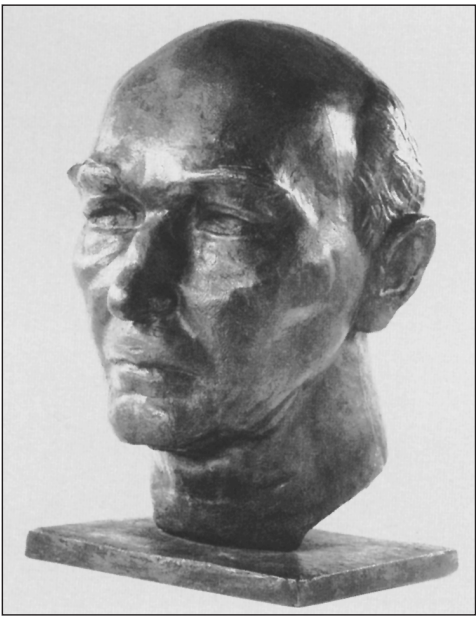
“Nem ezt vártuk, nem erre tanítottak, nem erre készítették fel” - mondják szinte egyöntetűen a fiatalok. A munkáltatók – évek óta – ugyanezt sajkózzák. Nem kapnak megfelelő képzettségű és hozzáállású pályakez-dőket. Pedig meg is fizetnék őket – szerintük nem is rosszul. Egy mérnök kezdő fizetése 250 ezer forint körül van, és egy jól képzett esztergályos is hasonló összeg-re számíthat. A munkaerőpiaci kereslet és kínálat azonban ritkán találkozik: szükség lehet némi át- és továbbképzésre, a fiatalok azonban úgy gondolják, eleget ültek már az iskolapadban. Most már keresni szeretnének, lehetőleg sokat, érdekes, változatos munkával, de azért maradjon elég szabad idő szórakozásra, utazásra s majd persze a családra is.

Míndez rendben is lenne. Csakhogy a munkáltatók strapabíró, magánélettel szinte nem rendelkező munkatársakat keresnek, akik alkalmazkodnak az olykor

hektikus munkarendhez, és teljesen azonosulnak a társaság céljaival. A végzettség néha másodlagos szempont: a lényeg, hogy az új kolléga sokat és nagyon tudjon dolgozni.

Csakhogy ez az, amire senki nem tanította meg őket. Magyarországon a 24 évnél fiatalabbak alig ötöde dolgozik – vagy dolgozott, akár időszakosan, alkalmi jelleggel -, míg Hollandiában a kétharmaduk. Sovány vigasz, hogy ez az arány a többi volt szocialista országban sem jobb. Az is köztudomású, hogy Európában a munkaképes korú lakosság körében Magyarországon a legmagasabb az inaktívak, azaz (hivatalosan) nem dolgozók aránya. Egyre több fiatal éli mindennapjait úgy, hogy nem dolgozik, nem is tanul, csak úgy “elvan”, s a szülők tehetetlenek: “Dobjam ki az utcára?” – kérdezi a már nem olyan fiatal apa, aki éjt nappallá téve gürcöl családjá megélhetéséért. Jó karban lévő nagymamától hallani: “Csak nem fog ez a szegény gyerek havi száz-ezerért elmenni dolgozni?” S dugdossák a “szegény” ereje teljében lévő huszonéves zsebébe a tízezresek-et, nehogy valamiben hiányt szenvedjen.

Míg Amerikában már gyerekkoruktól munkára nevelik a fiatalokat (akkor kap zsebpénzt, ha tesz érte valamit, füvet nyír, bébiszitterkedik), nálunk ennek soha nem volt igazi hagyománya. Bár az “átkosban” volt egy időszak, amikor az 5+1-es iskolarendszerben megpróbálták heti egy napon munkához szoktatni a középiskolásokat, de a kísérlet csúfos kudarccal végződött. Utáltuk a gyárat, ahol álló napig reszeltünk egyetlen darab vasat, a varrodát, ahol sliccgombokat varrtunk szériában, még talán a mezőgazdasági munka volt a legjobb, ehettünk gyümölcsöt, amennyi belénk fért. Ma egy húszéves, első-éves egyetemista lány azt mondja, havi “költségigénye” nyolcvanezer forint, de húzza az orrát, ha a McDonald’s-ban hatszáz forintos órabért kínálnak neki.

Fritz Wotruba: Robert Musil, 1938/1939. 34 x 20,5 x 27 cm, gipsz

zik az együttműködésre, szolidaritásra való nevelés is, pedig ez megkönnyítené a későbbi munkavállalást.

Tudjuk, nem lehet mindent az iskola, az oktatás nyakába varrni. Azt is tudjuk, hogy a jelenlegi pedagógusgárda (beleértve a felsőoktatásban dolgozókat is) alig alkalmas erre a feladatra, mert – tisztelet a kivételnek – maguk is frusztráltak és alultájékozottak. A szülők, a rendszerváltozással küzdő negyvenesek-ötvenesek, nem kevésbé.

A média meg sem kísérli hogy részt vegyen az ifjúság nevelésében. Maradnak a sztárocskák által sugallt fel-színes, rózsaszín életképek, amelyek hazug, illúziókkal teli életmodelleket kínálnak. Az eredmény: frusztrált, családott huszon- és harmincévesek növekvő tábora.

A XX. SZÁZAD ELEJI MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZET ÉS A KARIKATÚRA

Az 1900-as években Magyarország nemcsak gazdaságilag de a művészeti életben is felívelő korszakát élte. A társadalomban is lassanként jelentkezett az igény – amely értelmiségi körökben fogalmazódott meg először – hogy a magyar irodalom és művészet végre kilábaljon a provincializmusból és utolérje az európai kultúra vívmányait. A festők rövidebb-hosszabb ideig Párizsba zárandokoltak, hogy megfigyeljék az új irányzatok kifejezési formáit. Hazatértük után a magyar gyökereket megőrizve merőben új, modern megközelítésben tárták a valóságot a közönség elé. A paraszti életképeket többé nem a népszínművek humoros történeteire emlékeztető, kedélyes fellegásban, hanem sokkal realisztikusabban, a nyomort sem leplezve, a nehézségeket megmutatva ábrázolták műalkotásaikban. A vallásos és történelmi témákat a jelenbe ágyazva, annak lehetséges jelenkori üzeneteit hangsúlyozva mutatták be. A klasszikus műveltségű közönség és a maradi ízlésvilágot kiszolgáló művészek, valamint az őket támogató konzervatív sajtó sajátos összttűzben részesítette a modern szellemben alkotókat.

Ennek a támadásnak és a viszontválasznak is egyik legkedveltebb eszköze a karikatúra volt. Nemcsak a konzervatív oldalnak, de a modern mozgalmak mögé felsorakozó szabadelvű értelmiségnek is saját karikatúralapja volt. Mivel ezek elsősorban szórakoztatni akartak, ezért az ott közzétett rajzos vagy szöveges viccek méltán tekinthetők a közvélemény – karikatúra lévén – kissé eltúlzott, mégis helytálló tükröképének. Hiszen mindenki csak azon képes nevetni, amit átérez, megért, ezért a gúnyolódás tárgya is mindig a műalkotásnak olyan vetülete volt, amely már a közvéleményben megfogalmazódott. Olyannyira igaz ez, hogy egyes lapok – *Üstökös* – egyenesen az olvasók által beküldött témákat dolgoztak fel.

A karikatúra-irodalomnak idáig csak a politikatörténeti vonatkozásaival foglalkoztak, holott a művészettörténeti kutatásokban rendkívül izgalmas eredményeket hozott a lapok módszeres átvizsgálása. A XIX. század végének és a XX. század elejének művészeti viszonyait teljesen le lehet írni a sokszor meg lehetősen humoros karikatúrák segítségével. Ennek a korszaknak művészeti intézményeit, művészcsoportjait és kiállításait és ezeknek a sokszor hangos botrányokkal kísért átalakulási folyamatait nemcsak a hírlapok tárcacikkírói, de a karikaturisták sem hagyták szó nélkül. Mindenki hozzátette saját, általában elfogult véleményét, amely azonban – lévén széles körű képviselt – érdeklődésre tart számot. Általános, az egész korszakon átívelő probléma volt a társadalom közömbössége a művészetek iránt, azon belül is a műalkotások megértésének hiánya. Szinte versenyfutást rendeztek a különböző kiállítási helyiségek és művészeti szalonok, hogy a polgárokat becsalogassák kiállításaiskra. Számtalan formációt találtak ki az aktív műpártolás fejlesztésére, hogy eladják a műveket. A tárlatok látogatottságának emelésére gyakran rendeztek bálokat és minden héten katonazenekar játszott a Múcsarnok kiállítási terme-

iben. Azonban ezek az események a közönséget nem hozták közelebb a műalkotásokhoz, csak újabb alkalmat jelentettek, amikor a pesti polgárok társasági életet élhettek, az asszonyok pedig megnézhatték egymás új toilettet-jét.

„A kiállításról két hölgy jön ki. Sugdolóznak.
- Magos: Dekadencia. Nem tudnak festeni az emberek. Vagy egészen sárgák, vagy túlságosan vastagon rakják föl a színeket.
- Az alacsony: Egy szép festést mégis láttam.
- A magos: Nos?
- Az alacsony: Az özvegy tanácsosnét.

Ilyen alkalmakkor a büfé számlája mindig szépen gazdagodott, a képek a falakon azonban petrezselymet árultak. Ezen azonban nem is lehet csodálkozni, amikor a széles közönség a műalkotásokat nem valós értékük, hanem praktikus megfontolások alapján ítélte meg. Ez a hozzáállás tükröződött az olyan vicctípusokban, ahol Parlaginé nagyságos asszony azon bosszankodik, hogy a festők bolondnak nézik a vevőt, hiszen míg az egyik remek aranyrámás képet kétszáz koronáért árulják, addig a haszontalan farámását, amely melleleg kisebb is – hétszáz koronára tartják.

A szűkös festménypiacért pedig komoly harc folyt Magyarországon. A magyar művészeti életet évtizedekig uraló Országos Képzőművészeti Társulat és az 1894-ig egyedüli kiállító helyiségként létező Múcsarnok vezetői ádáz küzdelmet folytattak az új irányzatok meghonosítására szövetkezett modern művészek ellen. Leghatásosabb fegyverük a múcsarnok kiállításainak zsűrije volt, amely módszeresen utasította vissza a tárlatokról a modern alkotásokat. A zsűri, amely elbírált, mely képek kerülhetnek be az évente kétszer vagy háromszor megrendezett tárlatokra, jobbára a régi mesterekből, illetve a modern irányzatokhoz nem értő műpártolókból állt. Így a fiatalok pusztán pácifeltésből illetve a modernnek stílusuk meg nem értése miatt estek el a kiállítási lehetőségektől. A *Borsszem Jankó*ban megjelenő vicc jól lefesti ezt a vérre menő visszás helyzetet. „*Zsűri előtt: – Mit ábrázol ez a festmény? – Munkácsy temetését. – Ne vegye rossz néven kedves uram, de én inkább kíváncsi lettem volna az Ön temetésére Munkácsytól.*”

Olykor-olykor azonban, engedve a közönség nyomásának, beengedtek a tárlatra az új stílusban fogant alkotásokat is. No nem annyira felebaráti szeretetből, mint inkább abból a jól felfogott érdekből, hogy kiállításuk látogatottsága ne szenvedjen az elutasítás miatt. Hiszen 1897-ben, amikor az első igazán modern nagybányai csoport a külön épületben megrendezett tárlat mellett döntött, a Múcsarnok párhuzamosan megrendezett tárlatán a termék az ürességtől kongtak. Azonban a renitens művészek ekkor sem jártak el méltányosan, hiszen képeiket rendszerint eldugott sarkokban, sötét átjárókban vagy a terem legmagasabb és legalacsonyabb sorai-ban helyezték el a rendezés során. „*Festő a kiállítás rendezőjéhez: Maga a képetem nagyon magasra*

akasztotta. Rendező: Oh, kérem, az nem olyan nagy baj. Úgyis lerántja majd a kritika.”

Sokszor a végsőig kiélezett harc folyt az egyes érdekcsoportok között, hiszen a gyenge művásárlás miatt a túlreprezentált művészrétegnek sokszor komoly megpróbáltatásokat okozott a mindennapi megélhetés. Ennek kedélyes megfogalmazásával számtalan vicc foglalkozott. Szinte minden hónapban volt egy ilyen típusú karikatúra a lapokban. Ilyen a műtermi életből vett jelenet, ahol a végrehajtó szabadkoczik, hogy: „*En foglalni jöttem kérem. Hát foglaljon helyet, egyebem nincs.*” A modern művész dicsekvése keserédesen mutatja be ezt a helyzetet; „*Kezdik a tehetségetem méltányolni. – Igazán? – Persze, a végrehajtó most már a festményeimet is felírja.*” Ilyen körülmények között nem csoda, hogy olyan fontos volt, ki juthat fizetőképes megrendelésekhez.

Ennek megfelelően a múcsarnokiak egyeduralmával szemben folyamatosan újabb és újabb művész-csoportok jelentkeztek kimondva – kimondatlanul is – abból a célból, hogy művészetüknek megjelenési alkalmat biztosítsanak olyan közegben, ahol a múcsarnoki tömegtermelésben nem hígul fel kiugró teljesítményük. Az egyik ilyen művészi szecesszió, a MIÉNK, azaz a Magyar Naturalisták És Impressionisták Köre is a modern mestereket tömörítette. A szerveződé-sük alapja azonban a kávéházi asztaltársaság és a rokoni-, baráti kör volt, mint a legtöbb szervezetnek a korszakban. Ezért történhetett az, hogy egyik-másik művész alkotásai nem álltak távol az úgynevezett „múcsarnoki stílus”-tól, a festő pedig megtartotta itt is, ott is a pozícióját és részt vett mindkét tábor kiállításain. A magyar művészet egyik első modern tömörülése ezért válhatott olyan támadások céltáblájává, amelyek egyenesen a létalapját kérdőjelezték meg.

A *Pesti Hírlap* tárcacikkírója – Kézdi-Kovács László, aki maga éppenséggel törzstagja a múcsarnoki érdekszövetségnek és mindig szívesen tollal hegyre az új művészet követőit, – elmés meghatározását adta az új társaságnak. „*A „MIÉNK” mint szövetkezet alatt értik ugyanis művészkörökben az újonnan megalakult szecessziót, az egyetlen szecessziót Európában, mely nem kiválást jelent, hanem azt, hogy tagjai még egyvel több kiállításon vehetnek részt, mint a nem szövetkezett művészek. A múcsarnok mostani téli tárlatán is látunk „miéni” tagokat, bizonyosságul annak, hogy nem mind szecesszió az, ami kiválik.*” Természetesen a karikatúrákban még szélsőséesebb támadások érték őket, ahol a társulat sikertelensége és képeik érthetlensége került pengéltre. „*Ah! Ön művész? – Igen tagja vagyok a MIÉNK-nek! – Hiszen ez pompás, legalább meghudom végre, hogy mit jelent ez az öt betű. – Oh, annak a jelentősége igen egyszerű: az a kép, amit festünk, az a miénk és az is marad – mert senki se veszi meg!*”

Mindenesetre továbbra is szokás maradt baráti társaságokból verbuválni egy-egy újabb művész-csoportot. Erre utal az a vicc is, amikor megkérdezik a mű-

vésztlő; „*Régen jársz le ebbe a kávéházba? – Elég régen. Négy új festészeti irányt indítottam meg emelől az asztal mellől!*” Az 1909-ben alakult és 1911-ben Nyolcak néven bemutatkozó művészcsoportnál is sokat számított a személyes kötődés, mégis erőteljesen érzékelhető a közös művészi elképzelés jelenléte. Kiállításaikon a néző egységes képet alkothatott az új irányzatról, illetve egységesen ítélhette el azokat, nagyfokú értetlenségről téve tanúbizonyságot. Jellemző, hogy éppen ezért az ő művészetük volt az első, ahol nemcsak az egyes munkákat külön-külön, hanem egységesen a stílusukat is jól érzékelhetően „megrajzolták” az élc-lapokban. A tárlatok látogatását egyenesen az elmeállapotra veszélyesnek nyilvánította a konzervatív sajtó, amelyet a vicclapok is szívesen idéztek fel. A karikatúrákon nemcsak a képeken de a képek nézői között is megjelentek a kitekert és a lehetetlenségig elnyújtott és összekuszált végtagú alakok, ezáltal egyfajta karikatúra-kritikaként utalva a meg nem értett művészet túlkapásaira.

Természetesen nemcsak az egyes irányzatok kiválásával foglalkoztak a karikatúra lapok. A múcsarnoki kiállításokon készült vicces feljegyzések, mint egy nyomozati anyag végső bizonyítékai mondják ki az ítéletet a művészettörténészek által évek óta folytatott periodizációs vitákban, vagy segítenek olyan munkák utólagos rekonstruálásában, amelyek szerencsésebb esetben csak elvesztek a kutatás számára – lappanganak egy-egy magányűjteményben – vagy megsemmisültek, feldarabolták őket.

Zárszóként álljon itt egy idézet egyik korabeli művészeti írónktól, aki a karikatúráról a következőképp számolt be az Újszagrajzoló Művészek Könyvében; „*Jellemző formák jellemző túlhangsúlyozása, gyenge pontok támadó kihasználása, szándékos eltérése annak a hajszálnak, amely a fenségest a nevet-ségestől elválasztja. (...) lényegében bíráló, értékelő és ítéletmondó jellegű. (...) Támadás minden nagyság ellen. (...) Önmagában véve halálosan komoly. Csupán eredetijével összevetve válik komikussá. A kontraszt révén. Az igazi karikatúra mindig a kiemelkedő nagyságban gyökerezik. A tömeg fölé nőtt, ismert és elismert emberben, híres személyiségben vagy nevezetes eseményben. S mindig úgy hat, mint fricska a precizitás orrára. Ugyan kit érdekel Kovács úr karikatúrája? Durván kifejezve színvonal leszállítás. (...) A nyárspolgár elégtétele a zsenin.*” Az idézet általunk történő idézése pedig, hogy úgy mondjam a zsenik – utólagos – elégtétele a nyárspolgáron. Hiszen kit is érdekel Kovács úr karikatúrája? Ahogyan kit is érdekel manapság a vitriolos tollú Kézdi-Kovács vászna, míg az általa sokat kritizált Gulácsy Lajos és Rippl-Rónai József vásznaiért rekord összegeket adnak meg egy-egy árverésen.

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége szervezésében évek óta folyó felnőttoktatás keretében 2007. február 13-án és 20-án elhangzott két előadás összefoglalt változata.

KOVÁCS BERNADETT

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

The New York Times

Magyarország: Sírgyalázás

Vándalok felfeszítették Magyarország utolsó kommunista vezetőjének sírját. Meggyalázták Kádár János síremlékét a budapesti Fiumei úti temetőben. A koporsót felfeszítették, elképzelhető, hogy a csontokat is elvitték a tettesek.

Kormos Endre, a Budapesti Rendőr-főkapitányság sajtóügyelete szerint: ismeretlenek lesztek Kádár János és felesége síremlékének márvány fedlapját, a földet pedig kidobálták. A történeteket először a sírkert biztonsági őrsége észlelte.

Az egykori pártfőtűtkárral közös sírban volt feleségének földi maradványa is.

A temetőben lévő munkásmozgalmi panteonra fekete festékkel gyalázkodó feliratot festettek: "Gyilkos és áruló szent földben nem nyughat".

Kádár János 1956 novemberétől több mint harminc éven át volt Magyarország első számú pártállami vezetője. 1988-ban vonult nyugalomba, s nem egészen egy évvel később 1989. július 6-án halt meg; azon a napon, amikor a Legfelsőbb Bíróság hatálytalanította a Nagy Imre és társai perében hozott ítéleteket.

THE JERUSALEM POST

Az antiszemitizmust nem említi az új európai rasszizmustörvény

Európában a rasszizmus legrégebb formája az antiszemitizmus mely sajnos távolról sincs eltűnőben. Európa különleges történelmi felelőssége az antiszemitizmus elleni küzdelem, ezért szűgyen, hogy az európai rasszizmustörvény befejezett változatában nem szerepel ez a fogalom.

Az Európa Tanács szóvivője a Jerusalem Post-nak adott nyilatkozatában elmondta, hogy az antiszemitizmus vallási hovatartozást takar. A törvényhozók tisztán a fajirtás ellen hoztak törvényt, s ebbe nem illett a vallási hovatartozást karakterizáló antiszemitizmus fogalma.

Le Monde.fr

Magyarországon üdvözlík
Nicolas Sarközy győzelmét

Míg május 6-i győzelme alkalmával Nicolas Sarközy büszkén vallotta magát franciának, Magyarországon emlékeztek az új francia elnök magyar gyökereire.

Alattján faluban, ahol már napok óta bíztak Nicolas sikerében, pezsgővel ünnepelték hogy a "kis Sárközy bejutott az Élysée-be". A 2.000 lakosú faluban ahol a háború előtt "Nicolas" nagyapja nagybirtokos volt, s ahonnan apja kívándorolt már csak az öregek emlékeznek a Sárközy családra.

Az EU és Kína között felélénkül a kereskedelem

Az európai termékek keresettek a kínai piacon. Különösen a világhírűek, melyek jó minőséget és új életfelfogást jelentenek. Az, hogy ezekre a termékekre kereslet van Kínában arra enged következtetni, hogy idővel Kína felzárkózik Európához. A termékekkel az európai kultúra is behatol Kínába.

A kínaiak egyre szélesebb körben akarnak információkat Európáról. Az egyszerű kínai emberek élete is gazdagodik azzal, hogy a rádió, televízió és a napi sajtón keresztül hirdett európai termékekkel megismerkednek.

Fontos, hogy ezek a kereskedelmi cikkek a tömegek számára is elfogadható áron kerüljenek forgalomba

el Periódico

A britt BAA eladja a budapesti repülőtérben levő részesedését

A BAA 2005-ben vette meg 464,5 milliárd forintért a Budapest Airport 75%-át és az üzemeltetési jogot. 2006-ban a spanyol Ferrovial csoport felvásárolta a brit céget. Az ibériai társaság már 2006-ban jelezte, hogy meg akar válni a brit BAA Anglián kívüli érdekeltségeitől.

A magyar állam nem szólhat bele abba, hogy a Ferrovial adósságai csökkentése érdekében megvállik egyes érdekeltségeitől.

Ferihegy esetében a vevő köteles átvállalni a fejlesztési és egyéb kötelezettségeket, amelyek a következő öt évre összesen mintegy 65 milliárd forintot tesznek ki.

Az Európai Bizottság mint versenyfelügyelet már 2006 decemberében jóváhagyta a Ferrovial és a Hochtief közötti ügyletet. A vételár 1.924 Milliő eurő.

TURKISH DAILY NEWS

Az EU-ban fokozatosan növekvő munkaerőhiányát ideiglenes bevándorlással oldaná meg az Európai Bizottság

A mediterrán övezet országaival kötendő megállapodás szerint az uniós hiányszakmákban, így az építőiparban, mezőgazdaságban és vendéglátóiparban foglalkoztatnák a vendégmunkásokat, akik szerződésük lejártával visszatérnének hazájukba. Az ily módon kontroll alatt tartott "gazdasági" bevándorlók előnye az lenne, hogy az unióban jelentkező szükségletek esetén, újabb 1–1 évre visszatérhetnének a fogadó országba.

Az említett hiányszakmákban legalább közepesen képzett munkaerőre van szükség, az unió területén jelenleg tartózkodó több millió illegális bevándorló közel négyötöde alacsonyan képzett.

E megállapodással sikerülne enyhíteni a bevándorlók körülményein, valamint az EU munkaerőpiacának feszültségén, és nem kellene szembesülni az illegális bevándorlás okozta szociális problémákkal sem.

Frankfurter Allgemeine

ZEITUNG FÜR DEUTSCHLAND

Kosзовó: a vajdasági magyarok félelmei

A tekintélyes konzervatív napilap írásának bevezetőjében ezzel kapcsolatban 1999-re emlékeztetett, amikor a NATO légi háborút folytatott az akkori Jugoszlávia ellen. Akkoriban sokan táplálták azt a reményt: a nyugati szövetség megkíméli a Szerbia északi részén fekvő, vajdasági célpontokat, mégpedig azért, hogy ne veszélyeztesse az ott élő magyar kisebbséget. Mindez azonban már a háború kezdetén illúzióknak bizonyult a Dunán átívelő hid megsemmisítésével Újvidéken. Sőt a határváros, Subotica/Szabadka elleni támadások a határ másik oldalán fekvő Szegeden is nyugtalanságot okoztak.

Nyolc évvel később - írja a FAZ - megint úgy tűnik, hogy az időközben ismét messze került Kosзовó újból közeledik Magyarországhoz. Az elkövetkező hetekre vagy hónapokra várják ugyanis a döntést a tartomány státusáról, s nyugati értelmezés szerint ez a döntés a Szerbiától való, nemzetközi jogi függetlenedés lesz. Ez pedig - fogalmaz a német lap - közvetett hatással lehet a Vajdaságra is. Erre figyelmeztetett a közelmúltban Kasza József is, aki ugyan bejelentette, hogy hamarosan visszavonul a politika első sorából, de még mindig a szerbiai magyar lakosság legtekintélyesebb politikuskának számít. Amennyiben ugyanis Kosзовó független lesz, legalábbis az elszigetelt, kis falusi enklávékban élő szerbek arra a következtetésre juthatnak, hogy - tekintet nélkül a papíron számukra biztosított, kisebbségi jogokra - el kell hagyniuk az új kosзовói államot. Ha pedig Szerbiába költöznek át, igyekeznek majd vagy Belgrádban, vagy a Vajdaságban letelepedni, gazdaságilag ugyanis ezek az ország legfejlettebb területei. Ezáltal pedig tovább csökkenhet a kisebbségek aránya a vajdasági összlakosság körében - mutat rá a FAZ, idézve Kasza Józsefet, aki szerint mindezt a tartomány többnemzetiségű jellegének végét jelentené.

A lap ezt követően az Újvidékről származó, jelenleg a budapesti Közép-Európai Egyetemen jogtudományt oktató Várady Tibor professzort idézi, aki ma is szoros szerbiai kapcsolatokkal rendelkezik, s figyelemmel kíséri az ott zajló fejleményeket. Várady szerint Magyarország és a vajdasági magyarok elemi érdeke, hogy a Kosзовó státusával kapcsolatos döntés a szerbek számára jó kilátásokat biztosítson. Ellenkező esetben a kívándorlás újabb hullámaival kell számolni, ami rendkívüli módon veszélyeztetheti az etnikai egyensúlyt a déli tartományban. Ha viszont a kosзовói megoldás működőképes, az adott esetben egyfajta modellként szolgálhat a Vajdaságban élő magyar kisebbség jogainak biztosítása számára is.

A FAZ szerint hasonlóan fogalmazott Udvardi Iván, a magyar külügyminisztérium politikai igazgatója is. "Magyarország erőteljesen szorgalmazza azt, hogy a kosзовói szerbek számára átfogó kisebbségi jogokat biztosítsanak. Részben azért is, mert tartunk attól, hogy ellenkező esetben tömeges elvándorlás kezdődhet, mégpedig vajdasági céllal".

Udvardi Iván szavai alapján a FAZ következtetésében egyértelművé válik, miért tanúsítja a Gyurcsány-kormány ezekben a hetekben a legnagyobb óvatosságot azzal kapcsolatban, hogy kerüljön minden félreértelmezhető kijelentést a Belgráddhoz fűződő kapcsolatokat illetően. Szerbiában ugyanis Kosзовó kérdése rendkívüli politikai feszültséghez vezetett, amit Koštunica szerb kormányfő tudatosan is szít.

Sikeres volt az euró bevezetése Szlovéniában

Sikeresnek minősítette az Európai Bizottság az Európai Unió közös pénzének januári szlovéniai bevezetését, amely a testület információi szerint csak kevés áru és szolgáltatás esetében eredményezett jelentékenyebb drágulást.

Joaquín Almunia pénzügyi biztos négy hónap után értékelte az euróval kapcsolatos szlovén áttállást, és Brüsszelben május 4-én kiadott közleményében gyorsnak és gördülékenynek minősítette azt. Hozzátette: Ljubljana esete is igazolja, hogy az áttérést korán és gondosan elő kell készíteni, és arról időben és megfelelően tájékoztatni kell a lakosságot is.

Almunia úgy vélte, a szlovén siker bizonyítja azt is, hogy működik az a megközelítés, amely szerint egy időben megtörténhet a saját pénz árfolyamának megváltoztathatatlan rögzítése az euróhoz, illetve az euróérmék és bankjegyek bevezetése. Az euróövezet alapító tagoknál e két időpont között még három évre volt szükség (előbbi 1999-ben, utóbbit 2002-ben tették meg), az áttérést ezután tervezők (köztük Magyarország) viszont már mindannyian az egyidejű változattal számolnak.

BURG KASTL A KULISSZÁK MÖGÜL

Mikor megérkezett a hír, tudakozódtunk az iránt, vajon mi történt az egyetlen nyugati magyar gimnázium körül, hogy végül is felszámolására került sor. Hiteles forrásként az Iskolabizottsághoz fordultunk, ellenben a Bizottság alelnöke csak május 2-án kelt levelében adott válaszában inkább az intézet átalakításának és továbbvitelének elképzeléseiről tudósított, ami lényegében nem változtat a csödbbe jutás tényén. Bodó Kirchsteuer Attila levelének az iskola felszámolását igazoló részét közöljük. (Szerk.)

2006 áprilisában hosszas mérlegelés után ügyvezető társammal együtt úgy döntöttünk, hogy a továbbiakban anyagilag nem finanszírozható, szakmai és pedagógiai szempontokból alacsony színvonalra süllyedt, egyetlen nyugat-európai magyar gimnázium, a Kastl Európai Magyar Gimnázium felszámolását fogjuk kezdeményezni. 2005 áprilisától 2006 áprilisáig közel négyszázezer euróval csökkenttük az intézmény működési költségeit. A költség-takarékosságra túl későn került sor. A korábbióról megörökölt gazdasági helyzetben már lényegesen nem lehetett segíteni. Az évekkel korábban megkötött, a fenntartó számára előnytelen munkaszerződések béklyójában roppant össze gimnáziumunk. Nem volt értelme a kompromisszumra képtelen, nehezen kezelhető és perlekedő tantestületet tovább finanszírozni. Értelmét veszítette tovább lobbizni, az évek alatt

MEGÚJULÁS ÚTJÁN A ZÜRICHI MAGYAR EGYESÜLET

A 2007. április 21-én megtartott közgyűlés mérlege örömmel és megelégedéssel tölthet el bárkit. Ugyanis amíg Svájcban és világszerte a magyar emigráció szervezetei sajnálatos módon gyengülnek vagy megszűnnek, addig a Zürichi Magyar Egyesület örvendetes tevékenységről és számbeli gyarapodásról adhat számot. 2001-ben az egyesület taglétszáma közel 80 fő volt. Ma, hat évvel később már 214 tagot, többségükben fiatalokat számlál.

A kapcsolatrendszerrel kapcsolatosan az elnök megállapította, hogy a Svájci Magyar Egyesületek Szövetsége fiatalítás hiányában gyakorlatilag megszűnt, legalábbis nem fejt ki semmiféle tevékenységet.

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50-ik évfordulójának megszervezése sikeres volt. Rendezvényük nagy visszhangot váltott ki a svájci médiumokban (Neue Zürcher Zeitung, Tages Anzeiger, svájci televízió, stb.). Ünnepi szónokok voltak Christoph Blocher igazságügyi miniszter és dr. Tökécsky László magyarországi történész; előmenybeszámolót tartott Prof. Dr. Mohácsy Pál.

A hagyományos zürichi magyar bál Svájc legnagyobb és legjelentősebb magyar vonatkozású társadalmi eseményének számít. A mintegy 650 főnyi kö-

A bizottság felmérése szerint a szlovén lakosság felének már január 5-én csak euró volt a pénztárcájában, és a készpénzmozgások mintegy 70 százaléka uniós valutában történt. A tolárbankjegyek több mint 80 százaléka már január tizedik napjára beérkezett a szlovén központi bankba.

Nem igazolódtak Brüsszel szerint azok a félelmek sem, hogy az euró bevezetése burkolt áremelkedést okoz. Januárban az előző havihoz képest csökkentek az árak, az első négy hónap után pedig mindössze 1,3 százalékos volt a infláció, kevesebb, mint egy évvel korábban. Néhány szokatlanabb mértékű áremelési jelezték csak, elsősorban vendéglátóipari intézmények - éttermek és bárók - esetében.

Az EU statisztikai hivatala (Eurostat) úgy becsli, hogy az áttállás mindössze 0,3 százalékkal növelte az idei inflációt Szlovéniában.

Almunia szóvivője, Amelia Torres bejelentette azt is, hogy a bizottság május 16-án újabb két pályázóról, Ciprusról és Máltáról készít értékelést, amely kedvező esetben utat nyithat ahhoz, hogy a két EU-tagország jövőre csatlakozhasson az euróövezethez is.

szétzilálódott tanári karért és az egyre csökkenő létszámú gyenge teljesítményű diákságért. A felszámolási eljárás elindításával azt akartuk elérni, hogy a közel fél évszázados intézmény, a későbbiek során egy korszerű a magyar kulturális alapokra épülő nemzetközi oktatási intézménnyé váljon.

A Kastlban működő Európai Magyar Gimnázium 2006 szeptemberében - 49 év után, a helyi CSU kerületi vezetője, mint, „*ktrendelt*” felszámoló biztos, aktív részvétele mellett - felszámolásra került. A régóta felváltó új oktatási projekt ideológiai hátterét a zsidó-keresztény és mohamedán vallási és kulturális szervezetek egybehangzó támogatása biztosította. Az úgynevezett vallások közötti oktatási tematika is elkészült.

A helyi politikai tényezők megakadályozták az intézmény ilyen jellegű átalakítását.

A magyar jelenlét által nemzetközi ismertségnek örvendő gimnáziumot jelentős politikai nyomással a Kolping dúsgazdag katolikus német iskolahálózatnak kívánták „áthagyományoztatni”.

A helyi politikusok ezt a törekvésüket a legnagyobb elszántság ellenére sem tudták végrehajtani, viszont volt erejük, hogy az intézmény megújításával kapcsolatos programunk végrehajtását megakadályozták.

BODÓ KIRCHSTEUER ATTILA,
a Burg Kastli Magyar Iskolabizottság alelnöke

zönség jelentős része már Svájcban született fiatalokból tevődött össze.

Az elnök összegezve az egyesület céljaként a magyar nemzet érdekében szolgálva a zürichi illetve svájci magyarság megtartását jelölte meg. Nem folytat pártpolitikát, hanem nemzetpolitikát

A Zürich és környéke magyarjai öt évvel ezelőtt Magyar Ház Alapítványt hoztak létre, mely az 1956-os forradalom és szabadságharc 50-ik évfordulójára hatóságilag bejegyzésre került.

Az alapszabálymódosítást megelőzően egyhangúlag úgy döntött a közgyűlés, hogy integrálja az eddig önállóan működő szakcsoportokat, majd pedig az egyesület élére az alábbi személyeket választották:

Elnökségi tagok: Pilinszky Katalin, Jakab Zsigmond, Szennyessy László (egyben újra megválasztott ügyvezető elnök); titkár: B. Szabó Péter; jegyző: Nagy Lajos; pénztáros: Adorjáni Márta; jogtanácsos: Tésenyi Tibor; további vezetőségi tagok: Golarits Gyöngyi, Magyar Molnár Terézia.

Ifjúsági Szakcsoport: Párdi Zsombor; Kulturális Szakcsoport: Arató László; Internet Szakcsoport: Mórén Károly; Sport Szakcsoport: Kerekes György. Ellenőrök: Böröcz József, Nyers I., Reinheimer J.

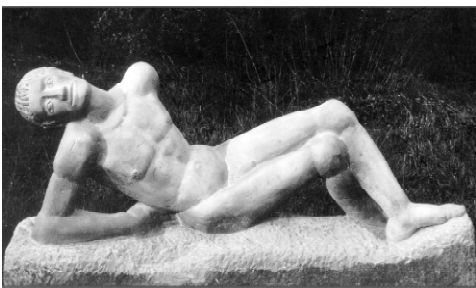
EMLÉKOSZLOP ANDAU/MOSONTARCSÁN

közterületeit díszíti; legismertebb a vasfüggöny lebontása emlékére Nickelsdorf/Miklósfalván felállított több mint ötméteres gránit Emlékoszlopa.

Az emlékoszlop megvásárlása mindenekelőtt nemes adományozók segítségével lehetséges. Kérjük mindazokat, akiknek szívügyük ezen terv kivitelezése, támogatásukkal tegyék lehetővé az idén májusra tervezett felavatást a Hanság-csatornán közvetlen az újonnan létesült híd mellett.

Adományokat „Emlékmű” jellegre az alábbi bankfolyószámlára kérünk: Dornbirner Sparkasse Bank AG, bankirányítószám 20602, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, Kto.szám 00000141168. IBAN AT1120602 00000141168 BIC DOPSPAT2D

A költségekkel természetesen minden adományozónak elszámolunk. Előre is hálás köszönettel: a Központi Szövetség vezetősége

Fritz Wotruba: Nagy fekvő ifjú, 1933. 166,5 x 74 x 45 cm, vörös kemény homokkő

BN: Milyen fejlődésfonal ismerhető fel az elmúlt évtizedben a bevándorlók etnikai-vallási összetételében és a törvényes integrációs intézkedésekben?

F: Az első kérdés a bevándorlók szám szerinti fejlődését és etnikai származását taglalja. A külföldi lakosság száma 37%-kal emelkedett 1991 és 2001 között. Itt két irányzatot kell kiemelnem: az EU-polgárok számaránya a nyugati és keleti szomszédos országokból ugyanúgy emelkedett, mint a bevándorlási arány a volt jugoszláv utódállamokból. Ez tükrözi a bevándorlás európai perspektíváját. Fordítva, Ausztriában a külföldi lakosságot tekintve csökkent a török állampolgárok száma. Ami azzal magyarázható, hogy csökkent a bevándorlás és emelkedett a török állampolgárok honosítása.

BN: Milyen szerepet játszik és milyen értéket jelent az állampolgárság?

F: Ausztriában fontos az állampolgárság. Az állampolgárság jelentősége a velejáró jogok mellett, mint pl. a választójog, szimbolikus és emocionális téren is megmutatkozik. Ausztriában a beilleszkedési folyamat végén, „aktív” kérvényezés után adományozzák az állampolgárságot, ami dokumentálja a kérelmező hovatartozandósági kívánalmát. Ehhez bizonyos képességekre - nyelv, az ország ismerete - de úgyszintén emocionális megvállásra is szükség van. A kettős állampolgárságok a hovatartozás ilyen értelmezésében nehezen egyeztethetőek össze.

Akinek sikerül Ausztriában gyökereit erősítenie és integrálódnia, bármit is jelentene ez, gyakrabban él a honosítás lehetőségével. Mindezzel persze függ az itt tartózkodás tartamától is, a személyes a hajlandóságtól és készségtől, ki, mennyire vállalja Ausztriát. Ez a fajta hajlandóság sok első generációs vendégmunkásból hiányzott, de a politika sem szorgalmazta. Csak akkor, amikor a fluktuáló vendégmunkásokból hosszú távú bevándorlók lettek, érelődött meg a honosodás szándéka. A származási országokban végbemenő jogi változások fontos szerepet játszottak ebben a folyamatban. Fordítva, ez a hajlandóság a politikai menekülteknél Magyarországról, a volt Csehszlovákiából és Lengye-

MIGRÁCIÓ, INTEGRÁCIÓ ÉS GETTÓSODÁS BÉCSBEN

Beszélgetés Dr. Heinz Faßmann egyetemi tanárral

lországból adva volt, mivel számukra már nem volt visszaút a hazájukba.

BN: Hogyan látja Ön a bevándorlást Bécsben, ill. Ausztriában? Előnyösebb lenne a selektív migráció? A kritériumok alapja lehetne pl. az európai származás vagy a jó és elismert képzettség, ill. megfelelő minősítés.

F: Hogy mit kellene tenni, az politikai kérdés. A tudomány csak arra képes és hivatott, hogy behatárolja bizonyos intézkedések következményeit. Ezáltal a tudósok a döntési felelősség terhe alól mentesen segítenek a politikai koncepciók és stratégiák kiválasztásában.

Megvalósulhat a kiválasztó bevándorlás esetleges pontozási rendszer vagy bizonyos előnyben részesítés alapján? Egyértelműen igen. A bevándorló ország számára egyértelmű előny, olyan migránsokat befogadni, akik nem szítanak társadalmi konfliktusokat, akikre a gazdaságnak szüksége van és nem okoznak magas integrációs költségeket. A fiatal szellemi vagy anyagi tőkével rendelkező migránsokat befogadó állam nyilvánvalóan nagymértékben növelni kívánja saját hasznát. Hiszen rögtön felismerhetővé válik a selektív és irányított migrációs politika ellentmondása: ami az egyik államnak előny, az a másiknak hátrány.

BN: Professzor Úr egy idén bemutatott tanulmányában megállapította, hogy Bécsben a migránsok elsősorban az ún. nyugati Gürtel mentén és további négy „forró” ponton élnek. Ma még ugyanabban a 700 lakótömbben, ugyanazok a régi lakosok élnek, akiket egy hasonló felmérés 1981-ben regisztrált. Meddig marad valaki Ön szerint bevándorló?

F: Hogy meddig számít valaki bevándorlónak, teljesen jogos kérdés. Arra nincs egyértelmű meghatározás, hogy egy bevándorló meddig tartja meg vagy mikor veszíti el eredeti státuszát. Egész biztosan az állampolgárság adományozásával, de már jóval korábban polgárosodik. Ezért mi, a migrációs háttérrel rendelkező polgár fogalmát alkalmazzuk, elkerülve a megbélyegzést: aki egyszer bevándorló volt, az mindig is az marad.

Amennyiben a névtáblákból megállapítható volt, a volt jugoszláv háztartásokat a származási csoportoknak széles spektruma helyettesítette. Ez tükrözi a bevándorlás európai perspektíváját, bécsi összefüggésben inkább a globalizá-

lódást. A hivatalos állami statisztika alapján felmérhető, hogy a volt jugoszláv háztartások az összehasonlítási időtartamban egyenletesebben oszlanak meg a város területén. Az idővel felértékelődött belső kerületekben a volt jugoszláv háztartásokat a belföldi háztartások váltották fel. Hogy milyen formában adták tovább a lakásokat, a felmérésnek nem volt része.

BN: Milyen hatással jár a lakókörnyezet minőségének emelése?

F: Hogy mi kívánatos, azt a lakoságnak kell eldöntenie és a politikának megvalósítania. Megfigyelhető a belváros és a környező kerületek felértékelődése és bizonyos városrészekben, az ún. nyugati és déli Gürtel területén kialakult kényes helyzet. A Gürtelt követő övezetet magas telekárak és nagyrészt nagyon jó állapotú lakóházak jellemzik. A közelebbi és a távolabbi lakókörnyezet minőségének javítása megnövelte a zóna attraktivitását, ezáltal megemelkedtek a telekárak és a lakbérek. Ezzel párhuzamosan szociális átszűrődésen mentek keresztül az odaköltözők. Bécsben a bérlők olyan erős jogi biztonságot élveznek, hogy csak bizonyos helyzetekben történhet meg a kiszorításuk. A lakáspiacra való belépés és a piac helyzetének változásai két különböző folyamat. A piaczgazdaság dinamikája Bécsben fékezett, ezért a piaci erők további korlátozását nem tartom értelmesnek.

BN: A nyelvtudás minősége mennyiben játszik szerepet a gettósodásban?

F: Minél erősebb a bevándorlók tömörülési igénye egy helyen valamely társadalomban, annál kisebb az érintkezési valószínűség a saját etnikai csoporton kívül, sőt annál kevésbé valószínű a befogadó társadalom nyelvének elsajátítása. A többségi társadalom nyelvének nem ismerése, mellőzése kevesebb lehetőséget nyújt, különösen a munkapiacra, ami társadalmilag és a lakóhely szempontjából is kirekesztéshez vezet. Ebben a vonatkozásban zárt vagy bezáruló körrel beszélünk.

BN: A lakhelyi beilleszkedésnek a diverzitási politika értelmében kellene történnie, az Európai Városok Helyi Integrációs Politikai Hálózata szerint. Milyen konkrét intézkedések, feladatok és kihívások állnak e mögött?

F: A diverzitás koncepciója arra épít, hogy ne tüntesse el, hanem inkább biztosítsa és haszno-

Fritz Wotruba: Nagy fekvő alak, 1951/1953. 171 x 66 x 60 cm, üledékes kő

síthatóvá tegye a migrációs háttérrel rendelkező lakosság magával hozott kulturális és szociális értékeit. Az az értelmezés nem helytálló, ha a különböző rétegekre tagolódott városi társadalom, különböző lakónegyedekben él. A diverzitás maga a sokféleség megőrzése, az összetartozás egyidejű támogatásával. Ez bizonyult hangzik, ritkán érthető és politikailag is nehezen realizálható. A diverzitás érvényesítése inkább előnyére válik a mai globalizált városoknak, mint az azonnali asszimiláció.

A diverzitás vállalását a pluralitás jelenti. A pluralisztikus társadalom nyitott, sokféle életformát egyesít, nem ír elő semmit, hanem lehetővé teszi és megengedi jogi és erkölcsi kereten belül a sokféleséget. A diverzitás létrehozása érdekében elutasítom a konkrét intézkedéseket az állam részéről. A migrációs háttérrel rendelkező lakoságnak el kell döntenie, hogy hol és milyen formában akar élni. Ha amellet dönt, hogy etnikai közösségből kiválva asszimilálódni szeretne, akkor azt is el kell fogadni.

BN: Professzor Úr, javasolja Ön a kulturális önazonosság megtartását?

F: Én ellenzem a kulturális önazonosság megtartását, hogyha ezen kizárólag a származási hely kultúráját értik. Több identitás kialakítása, megtartása és ápolása érdekében áll, amíg az összeegyeztethető az említett jogi és erkölcsi keretekkel. Egyszer osztrákok vagyunk, európaiak, munkások vagy egyetemet végzetek vagy a foci nyelvén élve a Rapidnak vagy az Ausztriának szurkolunk. Önmagunknak sok vonatkoztatási rendszerünk van, ezeket szükség szerint használjuk. Egyetlen mérvadó követeléselem a jogi és erkölcsi keretek, a demokrácia, a szabad véleménynyilvánítás, az emberek egyenjogúságának fajra, nemre vagy származásra való tekintet nélküli betartása – az állam és az egyház különválasztása. Ez jól hangzik, de nem mindig fogadja el mindenki.

BN: Köszönöm a beszélgetést.

A beszélgetést vezette és németből fordította RUMPLER DIÁNA

Mi itt vagyunk és itt maradunk – Székelykeve –

Ha elfog minket az utazás vágya, legtöbbször az ismeretlenbe vezető ösvényeket kutatjuk: történelmi levegőjű városokat, híres épületeket, múzeumokat vagy egzotikus kultúrákat szeretnénk megismerni, vagy egyedülállóan szép tájak vonzanak bennünket. Az újdonság vonzása sokszor olyan erős, hogy messzi tájakra, más kontinensekre csábít és az ilyen utazások fáradalmait is örömmel vállaljuk.

Pedig sokszor oly közel van hozzánk a „rendkívüli”, mégsem vesszük észre, vagy még inkább, nem figyelünk fel rá.

Tavaly nyáron Székelykeven járt a müncheni magyarok egy kis csoportja. A számunkra akkor még ismeretlen kis falu 120 éves fennállását ünnepelte éppen, mint ahogyan az szokás sok más faluban és városban is.

Amikor megismertük a Vajdasághoz tartozó Dél-Bánátban fekvő települést, kiderült nem „akármilyen” faluba, hanem olyan ősi székely településre vezetett minket a véletlen, amely ma a Vajdaságban a magyarság fellegvára, iskolája pedig Európában a legdélibb színmagyar iskola, ahol még a vajdasági szerb gyermekek is magyar nyelven fejezik be általános iskolai tanulmányaikat. Az egykori ide telepített 357 székely magyar család - nyelvi elzárttsága miatt is - olyan ősi magyar kultúrát, olyan sok archaikus vonást őrzött meg, ami felér egy kisebb csodával...

Akaratlanul felmerül a kérdés, hogyan, mikor, és milyen körülmények között kerültek ezek a székelyek Bánát legdélibb részébe? A válasz igen messze vezet vissza a történelmi múltba. Mai szóval akár egy „történelmi krimi”-nek is nevezhetnénk.

Az bizonyára sokak számára ismeretes, hogy a dél-bánáti terület évszázadokig határvidék volt, Bizáncal, később Törökországgal, majd Szerbiával határos. Így gyakran volt színtere

háborúknak, pusztító rombolásnak, népvándorlásnak.

A török uralom alóli felszabadulás után (1716) egy néptelen, mocsaras pusztaság maradt hátra. Az osztrák hatóságok megkezdték a felszabadított területek betelepítését, vagyis a kolonizációt: német, román, szlovák, magyar, osztrák, cseh és más nemzetiségű telepesekkel.

Amikor Ausztria 1764-ben Erdély székely lakta területein kialakította a katonai határt Törökország felé, de a székely határőröket nem mentették fel az adófizetés kötelezettsége alól ahogy ígérték, és a határ menti villongások költségeit is nekik kellett viselniük, felázadtak. Amíg a tárgyalások folytak az osztrákok 1764. január 6–7-én ágyúkkal lőtték Mádéfalvát (kétszáz halott és sok sebesült). Az életben maradtak pedig elmenekültek a feldőhódított osztrák katonaság vérengzései elől Moldovába.

Egy részük Bukovinában telepedett meg, az általuk megalapított öt faluban: Hadikfalván, Andrásfalván, Józseffalván és a szép nevű Istenségsiten és Fogadjistenen. Ez volt menekülésük, vándorlásuk a „székelymenés” első szakasza.

A XIX. században 1882 táján mozgalom indult a székelyek Magyarországra való visszatelepítése érdekében, így az ún. csángó magyarok Moldovából való visszatérésére is. A visszatelepítést szervező bizottság neve „Csángó-Bizottság” volt, azóta nevezik tévesen a moldovai székelyeket csángó magyaroknak.

Megkezdődött a vándorlásuk „székelymenésük” második szakasza. 1883-ban először közvetlenül a Duna mentén kaptak letelepedési engedélyt. Árterület lévén, a nem teljesen kiépített gátakon át a Duna többször is előtört-

te az új falut, Gyurgyevot, télen pedig a befagyott Dunán át gyakran támadták meg farkascorádák. A túlélés a természetlen, szikes talajon lehetetlenné vált, és tengernyi szenvedés és áldozatok százai után a Vármegyei Közyűlés 1882 májusában felszámolta a falut, lakosait pedig áttelepítették a magasabban fekvő löszteraszra, Plosica környékére.

Minden valószínűség szerint 357 család, összesen 1932 családtaggal fogott neki az új falu telepítésének. Már három évvel később, 1886-ban készen álltak az új, ún. kincstári házak. **A falu nevét, a többséget alkotó széky származású lakóiról, valamint a középkori Keve Vármegyétől és várerődről kapta. Székelykeve** (ma Skorenovac). Hosszú vándorlás és „haza-keresés” után a kivándorolt székelyek élete, ha valamivel jobb feltételek között zajlott is, de továbbra is nehéz és küzdelmes maradt.

Az első világháborúig a falut fellendülés jellemezte: iskola, óvoda, templom épült, elkészült a telefon- és távíróhálózat, megszervezték az orvosi szolgálatot. A háború kitörése megghiúsította a falu villamosítási és vasútépítési tervét. Az első világháború nem csak óriási áldozatokat követelt halottakban és sebesültekben, de bekövetkezett az állam- és rendszerváltás. A trianoni békeszerződés értelmében Székelykeve a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz került. A valamikor Temes megye legnagyobb részét Románia kapta meg.

1922-ben a falu neve Skorenovac, és a Dunai Bánság része lett. A két világháború közötti időszak a Vajdaság stagnálásának időszaka volt, így Székelykevéé is. A lakosság jelentős része már ekkor külföldre vándorolt. Ez a későbbiekben még fokozódott.

A második világháborúban német megszállás alá került, majd a falu 1944. október 2-án történt felszabadulás után megkezdődött a kollektivizáció, az áttelepítések, az agrárreform és a kötelező beszolgáltatás időszak, ami a lakosság általános elszegényedését hozta magával. Újra megindult a kitelepedési hullám, csökkent a születések számával együtt a lakosság lélekszáma is.

Ezzel azonban még nem ért véget kálváriájuk, végigszenvedték Jugoszlávia széthullását, a horvátországi és a bosznia-herzegovinai háborút, 1992-ben a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság kikiáltását.

És mindezek ellenére együtt maradtak Székelykeve lakói. „ha megfogya is, de törve nem” megőrizték magyar anyanyelvük tisztaságát, a székely lélek és jellem melegségét. Szoros összetartásuk - mind családi, mind közösségi - olyan példamutató és egyben meghatározó, hogy elvarázsol nem csak minket, hanem a Kanadából, Amerikából, Ausztráliából, Franciaországból, Németországból és a világ szinte minden tájáról hazalátogató egykori kíváncsi székelykeveikeket, mert jó ismét visszajönni és az itteni családias légkörbe beolvadni.

Megtapasztaltuk, hogy nem csak magyar nyelvű iskolájuk híres, de van magyar nyelvű színjátszókörük (Petőfi Sándor Művelődési Egyesület), dalárdájuk, a fiatalok Szalmaszál Ifjúsági Művelődési Egyesülete és népi tánc csoportja, újságuk („Igaz Szó”), Kultúrház és Disco, és sorolhatnám tovább az egyesületeket (sport, sakk, galambtenyésztők, iparosok stb), amelyek felkészültsége és fellépte színessé tette a hazalátogatók és vendégek számára az egy hétig tartó ünnepségsorozatot, amellyel a faluközösség 120 éves fennállását ünnepelték.

LÁNYI IRÉN (München)

Ahol Európa véget ér – Egy hét a moldávok földjén –

Múlt év nyár elején a Teleki László Intézet egyik munkatársa által írt cikkben olvastam, hogy a 2004-es moldáv népszámlálás 4,5 millió állampolgárt regisztrált, míg a 2005-ös falu, város háztartás-összeírás ettől egymillió polgárral kevesebbet mutatott ki. A cikk keltette fel a figyelmemet, vajon miért jöhetett létre ez a helyzet Moldáviában, és egyáltalán mit tudunk mi a moldávokról. A kérdésekre a helyszínen szerettem volna választ kapni, ezért hozzázéldtem a moldáv felfedező út előkészítéséhez. A szervezést megkönnyítette, hogy jelenleg volt kollégáim szolgálnak Kisinyovban misszióban, akik segítettek vízum, szállás és hasonló gyakorlati dolgokban eligazodni, továbbá a NET-en van moldáv lap és nagyon sokan megírták rövid moldáv utazásuk történetét.

Eligazításul néhány információ az országról:

Moldávia a Kelet-európai Síkság délnyugati peremén helyezkedik el. Fő határfolyói a Prut és a Dnyeszter. A köztársaság területe három természeti övezetre osztható: erdők, erdős sztyeppe és sztyeppe. Felszínének 3/4 része domboság, a dombvidékeket a folyók, patakok erősen feltagolták. Legmagasabb pontja 429 m. A Kárpátok erősen befolyásolják az időjárást, amelynek következménye, hogy a tél hideg, a nyár meleg, száraz. Itt a fény- és hőigényes növények jól teremnek. Öntözésre a folyók vizét használhatják. Az országban a szőlő- és bortermelés meghatározó. Az időjárásnak és a kedvező talajviszonyoknak köszönhetően Moldávia mezőgazdasági ország. Jelenleg az egy főre eső GDP 2.100 dollárt tesz ki, a GNI 2,6 milliárd dollár. Az agrárszektor adja a GDP 23,4%-át, az ipar 21,4%-át, a szolgáltatói szektor pedig 55,2%-át. Az évi gazdasági növekedés a GPD mintegy 6%-át éri el. A mezőgazdasági termőterületek a Prut és a Dnyeszter közötti részen, míg az ipari üzemek főleg a Dnyeszteren túli területeken találhatók. Az ipar profilja a mezőgazdasági igények kielégítésére irányul. Két hőerőművük ukrán szénnel és orosz gázzal üzemel.

Moldávia soknemzetiségű állam. Több mint 30 nemzetiség él az ország határain belül, közöttük meghatározó a moldáv, orosz, ukrán, gagauz, zsidó. Jelenlegi lakossága kb. 4,45 millió fő. A lakosság etnikai összetételében a Szovjetunió felbomlása óta jelentős változások következtek be.

Nemzetiség	1989	2004
Moldáv (román)	64,5%	78,2%
Ukrán	13,8%	8,4%
Orosz	13,0%	5,8%
Gagauz	3,5%	4,4%
Egyéb (török, bolgár, zsidó...)	3,8%	3,2%
Össz. lakosság	4 335 360	4 455 421

A táblázat jól szemlélteti, hogy az európai trendektől eltérően a moldáv lakosság nő, ugyanakkor az etnikai összetétel változik. Ennek okai a Dnyeszteren túli területen zajló polgárháború, és annak következményei. Az etnikai összetétel átalakulásának további oka, hogy az emberek érdekeik alapján nemzetiséget váltottak; „*divat lett*” moldávnak lenni. Ennek magyarázata az „anyanemzet” odafigyelése: Románia ugyanis a kettős állampolgárság adományozásával nagy vonzerőt gyakorol a román nyelvű moldávokra. Így az EU-ba való beutazás lényegesen könnyebbé válhat a moldáv-román kettős állampolgárok számára

A fentiek után az utazásról, és a velejáró tapasztalatokról. Az Erdélyen keresztül vezető utunk még mindig tartogatott meglepetést. Kolozsvárt Apahidát elhagyva Régen, Borszék felé menet felúton valahol bivalycsorda, később juhnyáj nehezítette utunkat, majd az út rövid időre (2-3 km hosszan) hagyott cserbe. Ilyenkor az ember mindig megígéri, hogy autójával elkerüli Romániát, de később Erdély iránt érzett vonzalma feledtetni szándékát. Ez a történelmi határokat átlépve makadámút formájában ismétlődött meg, ám akkor már meg megedződöttünk. Minden nehézséget feledtetett azonban a Maros folyó völgye, a Kárpátok hegyei, és erdeje, illetve borszéki pihenők során a kocsmában a székelyek kedvessége. Mindezek után Pascani és Jas érintésével megérkeztünk kora este a moldáv-román határra, ahol már meg sem lepődtünk az út és környezetvédelmi díj fizetésén, illetve a határállomás után a szocializmus idejére emlékeztető gazdaságfigyelőkön és az EJR (Elektromos Jelzőrendszer) látványán. Ami viszont hiányzott, az nem volt más mint a kivilágítás az utak mentén. Mintegy 130–150 kilométerre voltunk Kisinyovtól, amit vaksötétben, felezővonal hiányában tettünk meg. Néha egy-egy településen áthaladva, valamint egy nagyobb benzinkút mellett észleltünk pisillő fényt, de ez nem sokban könnyítette meg a tájékozódást. Az első megkönnyebbülést Kisinyovtól 15 kilométerre észleltük, amikor a főút mentén megjelentek a felezővonalak, és az égre feltekintve Kisinyov fényei tükröződtek vissza. Nagyon nehéz és hosszú út után érkezünk meg szálláshelyünkre a panzióba, ahol gagauz nemzetiségű *gyezsúmjaja* fogadott.

A Moldáviában eltöltött első napunk a transznisztriai-moldáv érdekzóna bejárásával kezdődött Dubasárinál. Moldávia az elmúlt két évtizedben vált függetlenné. A függetlenné válással párhuzamosan a korábbi Moldáv Sz.Sz.K. területéből elszakadt a Dnyeszteren túli terület. Mindez pontosan 1991. augusztus 27-én, Moldávia függetlenné válásával egy időben következett be. Az etnikai alapon megalakult Tiraszpol központú Dnyesztermenti Köztársaság (4,1 ezer km², 546.400 lakos), ahol a fegyveres összeütközésekbe rendcsinálás indokával az ott lévő

(és részben azóta is „*ottmaradi*”) orosz csapatok is beavatkoznak, amelynek következtében jelentős számban váltak áldozatokká moldáv rendőrök. Véres csaták folytak a Dnyeszter keleti partján, amelyet fegyverszüneti megállapodás követett, de a békefolyamat azóta is megrekedt. Jelenleg is orosz és moldáv békefenntartók állomásoznak a Dnyeszter mentén, ám határőrök nem. Ugyanis a moldáv határőrök diszlokálása a Dnyeszter mentén egyben azt is jelentené, hogy elismerik Transznisztriát, mint államot.

A nagyszámú békefenntartó ellenére a Dnyeszteren átvezető hídon békés határforgalommal és a szocializmust idéző ötágú csillagos villanypóznákkal találkoztunk. Későbbi szakmai programjaink mellett jutott idő a vidéki Moldávia bebarangolására, ahol megcsodáltuk a hagyományokulások templomokat, kékre festett földszintes házakat, valamint a kutakat. Már Jas előtt (Módvában) fogadtak bennünket a jellegzetes földszintes kékre festett falusi házak, valamint előttük a díszes kutak. E kutak jelentősége a vidéki emberek életében meghatározó. Sok helyen más szakrális emlékek együtt szépen felújított kutak önállóan is megtalálhatók és szemet gyönyörködtető látványt nyújtanak a Módvába látogatóknak. Emellett persze a vidék szegénységéről tanúszkodnak a marhák, kecskék, szamarak, amik traktor híján gazdáik szekerét húzzák.

Természetesen felkerestük a Kisinyovtól nem messzire lévő Orhei települést, ahol sziklába vájt kolostor és öreg barát fogadott néhány magyar szó kiejtésével. A festői szépségű környezetben lévő kolostor a középkor hangulatát árasztja. A szűk ablaknyílásokból, vagy az erkélyről kinézve szakadék és ott folyó patak képe tárul elénk. Távolabb török kori fürdő, valamint dák vár maradványa látható. Később Kisinyovba visszatérve meglepettünk több templomot és a Stefán cel Máre főutcán a diadalívet, ill. kiemelkedő épületeket. Beléptünk a bazárba, ahol az orosz történelmi személyiségeket felsorakoztatott Matjoska babától Lenin képig, Csapajev sapkáig minden megvásárolható. A főúton – szerény véleményem szerint – aránylag több a Mercedes és a nagyobb nál nagyobb terepjáró, mint tőle nyugatabbra lévő városokban. A gépkocsikat nézve furcsa rendszámok tömkelege hívta fel magára a figyelmet. Ez pedig a piros-zöld-piros zászlós rendszám, amely a Transznisztriában való regisztrációt jelenti. Ennek oka, hogy a nyugatról behozott autók regisztrációs díja lényegesen alacsonyabb Transznisztriában, mint Moldáviában, ezért a moldávok Tiraszpolban, Dubasáriban és más Dnyeszteren túli területeken jelentik be az autókat, de Kisinyovban használják.

Ugyanílyan ellentmondásos a moldáv-román kettős állampolgárság. Szinte minden publikációban más-más adat olvashatunk a kettős állampolgárok nagyságáról. A híradásokból értesülve megtudhattuk, hogy Traian Basescu államelnök nemrég 800.000-ben adta meg a kettős állampolgársággal rendelkező moldávok számát, de ez év végéig 1,5 millióval számol. Minden „nemzeti érdek” ellenére ez az eljárás rendkívül idegesíti a moldáv kormányt, hiszen a kettős állampolgársággal rendelkező személyek leg többje elhagyja az országot; a szakemberek Romániában, a képzetlen munkavállalók Olaszországban, sőt, Spanyolországban keresnek maguknak kereseti lehetőséget. Ez most Románia EU-s tagságával ölt hihetetlen méreteket, amikor is a román állampolgársággal rendelkező moldávok számára megnyílt az EU-ba való beutazás és munkavállalás lehetősége. (Már a díjmentes vízum is nagy könnyebbség.)

A moldáv kormány az elképzelhetetlen méretű kíváncsi dőléstől tartva ellenzi a román politikát, mert az veszélyeztetni Moldávia elnemzetlenedését s ezáltal állami létét. Ez ténylegesen a nemzeti jövedelem alakulásán is megmutatkozik: amíg 2000–2005 között 7,5% volt a növekedés, jelenleg ennek felével számolnak. Évi 2000 dollár személyi jövedelemmel Moldávia Európa legszegényebb országa. Mindazonáltal egyre jelentősebb mértékben járulnak hozzá a vendégmunkások keresetükkel az állapotok javulásához: 2000-ben a nemzeti jövedelem 14%-a, jelenleg 31%-a a külföldi átutalásokból származott, ill. származik. Emellett a munkanélküliség 7–8,5% körül stabilizálódott.

A „románosítás” mögött területegyesítési gondolat is megbújik. Nem szabad elfeledni, hogy Moldávia 1940-ig Romániához tartozott, s a Molotov-Ribbentrop egyezmény következtében csatolták a Szovjetunióhoz, majd ennek összeomlása után lett önálló állam.

A moldáv tájakat és településeket járva átértéztük a moldáv emberek nehézségeit, ugyanakkor azt láttuk, hogy Kisinyov főutcáján szinte minden házban található pénz-váltó, az elnöki rezidencia egekbe törő, pazar építmény, és a boltokban Európa városaihoz hasonlóan márkás áruk kaphatók, amit sokan vásárlás céljából fel is keresnek. Már jelen van a Metrő áruházlánc, ahol a mi bevásárló áruházainkhoz hasonlóan rengetegen megfordulnak. Két nagyon olcsó termékük van, a cigaretta és az alkohol, amit sokan megpróbálnak nyugatabbra csempészni és eladni. Cigaretta már kb. 16 forintnak megfelelő 1 moldáv leiert kapható. (A benzín mindenütt 12,5 moldáv lei)

A nagyon érdekes és tanulságos utunkat fárasszó 1200 kilométeres hazafelé tartó utazás zárta.

DR . SALLAI JÁNOS

A MATEMATIKA ÉS A GOLYÓSTOLL

Több évtizedes tanári pályám nehézségei közé tartozott, hogy a frissen érkezett kilencedikes diákoknak megtanítsam azt, hogy a „pixnek” magyarul a golyóstoll elnevezés felel meg.

Ezért tartom fontosnak a golyóstoll történetét leírni, feleleveníteni. A Ceausescu-féle nemzeti szocializmus a magyar történelem mellett tiltotta a magyar felfedezőik tanítását, népszerűsítését. Még a Nobel - díjainkat is elhallgatták.

Az 1976-1977-es egyetemi tanév elején művészet volt kivívni azt, hogy a bentlakásban négy magyar diák egy szobába kerüljön. Nekünk ez is sikerült. Abban az időben Kolozsvárt politikai okokból megtöltötték afrikai és ázsiai egyetemistákkal. Egyik délután mikor hazaértünk szomorúan tapasztaltuk, hogy egy ötödik ágy is van a szobánkban és benne alszik egy nagyon sötét alak. Nemsokára kiderült, hogy egy barátságos etiópiai diák. A mindennapi életben arra figyeltünk fel, hogy a golyóstollnak mindig azt mondja, hogy „bíró”. Eleinte azt hittük, hogy anyanyelvén mondja így, de meglepetésünkre elmondta, hogy a feltalálójáról nevezték el, aki egy magyar volt.

Hát bizony szépen megkaptuk a leckét mi a magyar diákok egy etiópiai barátunktól.

Csak 1990-ben sikerült a golyóstoll történetét összegyűjtenem.

Európa, sőt Ázsia íróeszköztára évszázadokon át a ferdére metszett végű, behasított madártollból és a kódexfestők finom ecsetjéből állott.

A múlt században az acéltollak elterjedése forradalmasította az írószeripart és úgy tűnt, hogy a kézírás technikája a csúcsra érkezett. De nem így történt a gyakorlatban, hisz a tinta gyakran beleszáradt a toll finom vágásába és használhatatlanná tette, vagy ha erősen megnyomták, akkor a toll két fele széjjelcsúszott és az írás csúnyán megvastagodott. Ezeket ki kellett küszöbölni, és itt jött a matematika segítségével. A mértan egyik axiómájából következik, hogy a gömb a síkot egy és csakis egy pontban érinti. Gyakorlatilag, ha egy golyót vékonyan bekenünk festékkel és elgurítjuk a papíron, akkor egyenletes nyomot hagy, mert mindig egyetlen pontja érinti a papírt.

Az ötlet Baum német feltaláló fejében fogant meg először, aki 1910-ben szabadalmat is kapott az ősgolyóstollra. A folyékony tintát egy vékony csövecskébe helyezte, amelynek az egyik végét a golyótartó fészek zárta el, így nem csúszott be a tintatároló csöbe és a tollból sem esett ki. Sajnos a festékelosztás nem volt egyenletes, néha a golyó mellett kifolyt a tollból és a savtartalmú tinta szétmarta a golyót és a fészket. Így Baum ötlete hamarosan megbukott.

A következő feltaláló a német Janivitz volt, aki a drezdai Gold-Lorenz töltőtollgyár műszaki vezetőjeként az 1928-as lipcei vásáron mutatta be a golyóstollát, majd 1931-ben szintén ő mutatta be a Mungo nevű golyóstollát. Sajnos mindkét eset megbukott mert a festék szétmázolózott. Ebből a tollból vásárolt hat darabot a budapesti Goy és Kovalszky írógépszékház vezetője Goy Andor, de hazaérkezve a tollak közül már egy se működött.

CSOÓRI SÁNDOR ÚJ ZÁSZLÓBONTÁSA

(MTI, 2007. május 6.) **Márciusi Charta** néven új civil értelmiségi mozgalom alapításáról döntött május 5-én Budapesten több, mint száz ismert közéleti személyiség. **A mozgalom zászlóbontását Csoóri Sándor író kezdeményezte**, akinek idén márciusban írt leveléhez számos író, művész, tanár, közgazdász, tudós, egyházi személyiség csatlakozott.

“A cél az, hogy valamit megteremtünk, amit magyar szellemnek hívunk. Egy kis nemzet személyi igazolványa a kultúra, és míg korábban nem volt szégyellnivalónk, ha a magyar kultúráról beszéltünk, ma már nem mondhatjuk el ugyanezt” - mondta el Csoóri Sándor.

A szombati alakuló ülést Budapesten, a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday utcai székházában tartották, ahol megjelent többek között **Pozsgai Imre, Jármai Zsigmond**, az MNB volt elnöke, **Martonyi János**, az Orbán-kormány volt külügyminisztere, **Stumpf István** politológus, az Orbán-kormány volt kancelláriaminisztere, **Lányi András** filozófus, **Sára Sándor** filmrendező, **Bábel Balázs** kalocsakecskeméti katolikus érsek. A tervek között szerepel egy alapítvány létrehozása is.

“Azokra az ellentétekre, amelyekre mostan-

1935-ben a prágai Wenzel Klimes és Paul Eisner mellett Bíró László is szabadalmat kapott a golyós írófejtollra. Bíró László 1938-ban egy Lasek nevű budapesti töltőtollkészítővel megcsináltatta saját golyóstollának modelljét, ami csak ideig óráig működött. De ez a próbálkozás összehozta őt Goy Andorral. Goy anyagilag támogatta Gellért Imrét – Bíró barátját és menedzserét -, hogy megfelelő festéket állítson elő és ezt 1938. május 30-án szerződésbe foglalták. A kapilláris festéktartályt a párizsi Elveco műszergyár magyar társtulajdonosa Kovács Sándor mérnök valósította meg, aki a franciaországi gyártásra Goyjal szerződést is kötött. A pasztaszerű festéket egy rugóval feszített dugattyú nyomta előre.

Bíró László 1938-ban megállapodást kötött a Deutsche Füllhaltwerke céggel, aki 1939-ben megkezdte elsőként a világon Stratos név alatt a golyóstoll sorozatgyártását. A háború után von Zychlinsky német kutatónak sikerült a mai napon is használt festékpasztát kidolgoznia.

Bíró László a fasizmus elől Argentínába emigrált. Elutazása előtt, 1938. december 24-én megállapodást kötött Goy Andorral, és ebben tíz országbeli (németország, franciaország, svájc, stb.) értékesítésre jogosította fel feltalálótársát, fenntartva magának a fennmaradó országokra vonatkozó forgalmazás jogát.

Az Argentínában megindított golyóstollgyártás során újabb és újabb szabadalmak születtek. Bejelentésükhöz nem rendelkezett elég tőkével, és emiatt társult Henry Georg Martinnal, aki cserében azt kérte, hogy az új szabadalmakat az ő nevére nyújtsák be. Ezzel Bíró kezéből kiesüszott az ellenőrzés lehetősége. Martin a svájci Zugban a Bíró-Patente A.G. részvénytársaságot alapította meg és Bírótól megvásárolta a jogot, ezzel a lépéssel a golyóstollpiac kórátlan urává vált. Ez a részvénytársaság valóságos apparátust szervezett a szabadalmak kiadására és az egyes országokban gyártott típusok felkutatására, egyedül Magyarország nem kellett fizessen szabadalmi díjat.

Goy Andor 1947-ben kezdte meg a Gopen nyomógombos golyóstollak gyártását, üzemét 1948-ban államosították. 1960-ban Goy Andor a magyar találmányokat értékesítő Licencia vállalat jogi támogatásával pert indított a Bíró-Patente A.G. ellen, amit a felperes szocialista magyar állam elveszített. Ha Goy saját nevében indította volna a pert, az övé lehetett volna a jog.

Bíró szerint egy találmány akkor ér valamit, ha megvalósítja a kitűzött célt.

Végezetül nem túlzás azt állítani, hogy a golyóstoll kifejlesztésének jelentős része a magyarok érdeme.

A golyóstoll lényege az az Euklidész-féle mértani axióma, miszerint a sík a gömböt egy pontban érinti. Modern világunk gyors fejlődésében egyszer ez az elv is elavulttá válik. Akkor a következő golyóstoll-nemzedék gyártásának alapelvét, a Bolyai-féle mértan adja. Reméljük, hogy ezt is magyarok fogják feltalálni.

BENCZE MIHÁLY

ra jutott az ország, már nem lehet alapozni a demokráciát” - hangsúlyozta Csoóri Sándor, aki elmondta, hogy a mostani helyzetfelmérő tanácskozást a tervek szerint hamarosan újabb követi, és akkor pontosabban meghatározzák, hogy milyen formában működjenek.

A magyar értelmiségnek címzett márciusi levelében Csoóri Sándor azt írta: „a létrehozandó autonóm személyiségekből álló testületnek úgy kellene majd működnie, mint egy jelképesen szólva - szellemi és morális felsőháznak, amelynek rangot az erkölcs, az értelem, a rokonszenv, a nemzeti érdek egységes védelme ad”.

A szándék az, hogy ne keveredjenek a politikai táborokba. Szerinte a politikusok mellé olyan szakemberek kellenek, akik nincsenek kiszolgáltatva a politikusoknak. Azt hangsúlyozva, hogy fel kell éleszteni a szellemi életet, mert anélkül nincs esélye semmilyen változásnak. Márciusi levelében viszont megfogalmazta azt is, hogy ma Magyarországon „a legnyilvánvalóbb igazság az, hogy aki értelmiségi és nem vakítja el a félelem, önző érdek vagy valamiféle téveszme, az magában leszámol ezzel a kormánnyal”.

Ismét egy asztalnál

(MTI 2007. május 18.) A vajdasági magyar pártok pénteken Szabadkán évek óta először megbeszélést tartottak. A megcsontosodott ellentétek miatt egymással hosszú ideje nem tárgyaló, épp csak köszönő viszonyban lévő pártok találkoztát **Pásztor István**, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) **Kasza József** lemondása után új elnöke kezdeményezte, s részt vett rajta **Ágoston András**, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP), **Páll Sándor**, a Vajdasági Magyar Demokratikus Közösség (VMDK), **Rácz Szabó László**, a délvidéki Magyar Polgári Szövetség (MPSZ), valamint **Józsa László**, a nemzeti kisebbségi önkormányzat szerepét betöltő Magyar Nemzeti Tanács elnöke.

A legnagyobb vajdasági magyar politikai erő kezdeményezte, áttörésnek tekinthető találkón a szerb belpolitikai helyzetről, valamint a vajdasági magyarságot érintő kérdésekről volt szó. A résztvevők megállapodtak abban, hogy konzultációikat folytatják. A délvidéki magyarság védelmére felelködött politikai erők a pénteki, áttörésként értékelhető találkozót megelőzően éveken át alig álltak szóba egymással.

Ellentétek, egymás elleni támadásaik csak részben fakadtak elvi, a magyar érdekek szolgálatával kapcsolatos nézeteltérésekből. Jelen-

tős szerepük volt a szembenállásban az évek során elmergesedett személyi ellentéteknek, sértődéseknek. Az egyetértésnek azt a minimumát sem sikerült kimunkálniuk, amely elég lett volna ahhoz, hogy a januári szerb parlamenti választáson együtt induljanak. Ha ez megtörténik, ma nem csupán három (VMSZ-es) magyar parlamenti képviselő van a belgrádi parlamentben, hanem (a VMDK és a VMDP által elvitt, de mandátumszerzéshez nem elegendő szavazatokat is számítva) legalább négy.

Az elmergesedett viszonyban márciusban követtezett be áttörés, amikor Kasza József, a VMSZ akkori elnöke megjelent a VMDP egyik rendezvényén, bejelentette, hogy visszavonul a politika élvonalából, s hasonló lépésre szólította fel a VMDP és a VMDK vezetőit is. Azért van szükség erre, mondta, hogy vezetői pozícióba kerülhessen a vajdasági magyarságnak egy új, fiatal nemzedéke, amelyet nem kötnek gúzsba a régi ellentétek, sértődések.

Május elején, a VMSZ tisztújító közgyűlésén Pásztor István, a párt új elnöke folytatta a nyitást, amikor programbeszédében kijelentette, hogy pártja a délvidéki magyarság érdekében együtt kíván működni a vajdasági magyarokat képviselő összes szervezettel.

Magyar örökségünk megtartása, átadása küldföldön

A 2000. évi népszámlálás adatai szerint az Egyesült Államok 1 millió 400 ezer lakosa, New Jersey államnak 11 615 lakosa vallotta magát magyar származásúnak. Közép-New Jersey legnagyobb városa, New Brunswick és környéke magyar származású lakossága száma mintegy 30-35 ezerre tehető.

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc óta a New Brunswick-i Magyar Egyházak és Egyesületek Bizottsága minden március 15-i és október 23-i nemzeti ünnep alkalmából ünnepélyes megemlékező műsort rendez.

E Bizottság jelenleg a római katolikus, a református és a görög katolikus egyházak, a leány és a fiú cserkészcsoportok, a Széchenyi Magyar Iskola, a Magyar Amerikai Atléta Klub, az Amerikai Magyar Alapítvány, a Magyar Öregdiák Szövetség – Bessenyei György Kör, a Magyar Nők Egyesülete és a Vers Hangja Irodalmi Kör egyttműködésével szervezi az emlékünnepeket.

2007. március 11-én, vasárnap délután az Atléta Klub dísztermében a mintegy kétszáz fős közönségnek Hajdu-Németh Gergely, New Brunswick-i születésű 29 éves ügyvéd, a 40 tagú Bornemissza Gergely Cserkészcsoport parancsnoka mondta az ünnepi beszédet.

E beszéd itt közölt részletei azért is reménykeltőek, mert noha nyugati sziget- és szórvány-magyarságunk ma még jelentős és fontos erőforrás az őszmagyarság számára, de létszáma csökkenőben van. Jövőbeni magyar megmaradás- és külképviselet-készsége és – képessége attól is függ, hogy tud-e utánpótlást toborozni gyermekeiből és unokaiból, a második és a harmadik nemzedék fiataljaiból.

Gergely egyébként nincs egyedül a magyar örökség külföldi megőrzése és továbbadása feladatának hűséges vállalásában. Felesége, Vigh Ildikó, aki ugyancsak az Egyesült Államokban született, jelenleg New Brunswick-on a 30 tagú Lorántffy Zsuzsanna leánycserkészcsoport parancsnoka.

Nagy Zsuzsa, szintén USA-születésű, a mintegy 60 tanuló Széchenyi Magyar iskola egyik tanítója volt 2 évig.

De az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc ötvenéves évfordulójáról megemlékező kiemelkedő alkotások között is jó néhány külföldi születésű magyar fiatal szerzőt, szerkesztőt, közreműködőt találunk.

A kritikusok által az 1956-os Forradalomról készült legjobb 90 perces dokumentumfilmként méltatott “A Szabadság vihara” – “Freedom’s Fury” magyarországi produkciós menedzsere Nagy Piroska volt 2002 és 2006 között, aki New Brunswick-on született, ott járt a Magyar Öregdiák Szövetség – Bessenyei György Kör Hétvégi Magyar Iskolájába, és tagja volt a cserkészetnek, a néptáncsoportnak és a Kodály Kórusnak is.

Ugyanabba a Hétvégi Magyar Iskolába járt öt éven át a Pennsylvániában született Pigniczky Eszti és Réka is, akik az ötvenéves évfordulóra az édesapjuk 56-os forradalom alatti tevékenységeiről készítettek és mutattak be 88 perces dokumentumfilmet Budapesten.

Eszti Cleveland-ben a Zrínyi Ilona Cserkészcsapat parancsnoka. Amerikai születésű férje, Szentkirályi Endre is magyar cserkészvezető, a Sík Sándor park nyári magyar iskolája vezetője és aktívan segédkezett Lauer Andrea és édesanyja, Lauer Edit két kötetes könyve elkészülésén.

Lauer Andrea Texasban született, de az évfordulóra készülve édesanyjával összegyűjtött Amerikában élő magyaroktól 56 szóbeli történelem (oral history) beszámolót a forradalom alatti élményeiről és egy angol, meg egy magyar nyelvű albumban tették le a nemzet megemlékező asztalára rengeteg képpel, dokumentummal.

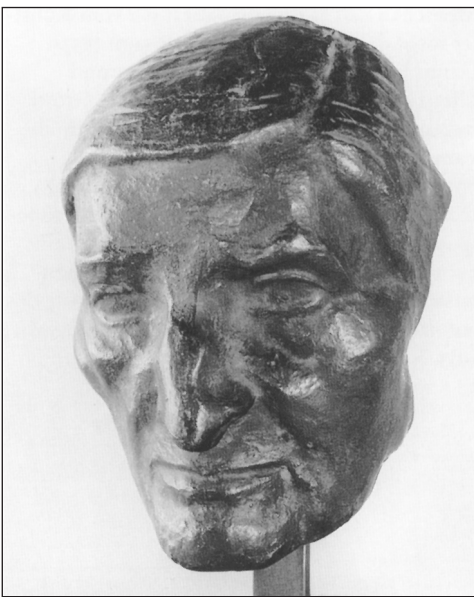
Mi, a szülők nemzedéke csak elismerésünket és köszönetünket fejezhetjük ki ezeknek az amerikai állampolgár fiataloknak, akik a nyugati magyar nemzet rész tagjainak is vallják és vállalják magukat. Magatartásuk, hűséges, értékes szolgálatuk példamutató. Nekik és nemzedékük minden tagjának Adyval üzenjük: “jaj a Tüzet ne hagyjátok kihalni...”.

NAGY KÁROLY

Sárossy István

ROMLÁSBAN

*Kopott, rozszant, testekben él,
és új terhétől rendre elvetél
a nemzet, csorbulnak dőlt hitek,
a múlt gúnyos kacajjal visszainteget,
és küszködik szakadt reménye annyi szónak,
hánykodik lékre ment és vérző testű csónak,
dadogva fájnak régi, s új sebek,
rozsdás a lendület, mely mozgatná az izmokat,
fáradt a test, s a lélek is inaszakadt,
fogytán a gyógyyszerünk,
a kórház összeomlik, jéghideg,
köszvény, ha bánt,
csak ígérettel fűtenek,
jó volna végre dús talajból élő új gyökér,
vagy pusztító, felrázó nagy vihar,
mely rút pokoltól csillagszínű éggé ér!*

Fritz Wotruba: A művész anyja, 1934.
19 x 13,5 x 9 cm, lakkozott agyag

MÁR CSAK TÖRIK A MAGYART

(Új Magyar Szó 2007. május 22.) **Az Arad megyei Pankotán** három nemzet él egymás mellett egyetértésben. Többségben vannak a románok, több mint négyszáz magyar, alig kétszáz német. A magyar nyelvű iskolába összesen kilenc gyerek jár. Ám a szintén magyar plébános románul tartja a hittanórát számukra.

Csiky Gergely szülővárosában, az Arad megyei Pankotán járva fűlelünk: bár magyarokkal beszélünk, olyan furcsa a kiejtés, mintha magyarul is beszélő románokat hallgatnánk. A mondatképzés is sajátos, helyesnek semmiképpen sem mondható.

Azért jól megértjük egymást. Megtudjuk, a világhírű pankotai hajlítottbútor-gyárat bezárták, csődbe ment. **Iskola már csak egyetlen nyugdíjas tanítónővel működik magyarul, összesen kilenc gyerekkel.** Ez nem azt jelenti, hogy ilyen kevés a magyar, inkább arról van szó, hogy már eleve román iskolába adják a kicsiket. **A szülők ugyanis úgy vélik, akkor jobban érvényesülnek az utódok.** A helyi önkormányzati testületbe egyetlen magyar se jutott be, a Német Demokrata Fórumnak viszont van képviselője.

A húzónevek hátrakerültek

Hipp Jánoshoz, a pankotai RMDSZ elnökéhez kopogunk be, aki civilben növényvédő szereket árul. Az üzletben szegezünk neki a kérdést, hogyan is lehetséges, hogy a szövetség egyetlen jelöltje sem került be az önkormányzatba?. „Az a baj, hogy a listán a húzónevek mind hátra kerültek, így lehetett tudni, hogy senki sem kerülhet be” – jön a nem túl meggyőző magyarázat. Hipp mérnök elmondja azt is, hogy 1989 decembere óta ő az elnök, de volt két év, éppen a 2004-es választások környékén, mikor más vezette a helyi érdekképviseletet.

Kérdésünkre, szoktak-e különböző rendezvényeket szervezni a magyaroknak, elmondja: évente van szüreti bál, amelyre nemcsak a magyarok, a németek és a románok is elmennek. Csiky Gergely születésnapján pedig megkoszorúzzák a szülőházán pár évvel ezelőtt elhelyezett emléktáblát. Ami emlékét érdemel az a Kirchweich, a németek búcsúja, mondja az elnök.

A német siker titka

A németeknek viszont van képviselőjük a tanácsban. Utunk a kisváros autószerelő-műhelyébe vezet, ott találjuk a tanácsost, Franz Staadt, aki a Német Demokrata Fórum elnöke is. Hogy mi a sikerének a titka? „Itt a nép nem azt nézi, hogy milyen nemzetiségű, hanem hogy milyen ember vagy. Nem listára és pártra, személyre szavaznak. Sok magyar és román

is rám voksolt” – mondja Franci, ahogy a helyiek hívják. Románul beszélgetünk, de – ha törve is – magyarul is tud. Igaz, egy-egy román szót is keresnie kell, otthon csak németül beszélnek. És ez így van jól, mondja hozzátéve, hogy egyre többen felismerik azt a lehetőséget, ha a gyermek már otthon megtanul németül, az Európai Unióban is jobban boldogul majd. Ezért többen adják mostanában német iskolába a gyerekeiket.

Fakultatív magyar órák

A római katolikus plébánián **Ciurariu János** plébános fogad. Megerősíti azt, amit már több helyen hallottunk: a magyar gyerekeknek is románul tartja a hittanórát. Mert van egy román fiúcska is köztük, próbál magyarázkodni. A mise három nyelven zajlik. „Elég hosszú lehet” – mondjuk, mire a válasz még meglepőbb: „Á, nem, ötven perc alatt kész vagyok vele”. Rákérdezünk az ökömániára is, mire a tisztelendő elmondja, nem igazán működik, bár ő próbált már közeledni az ortodox paphoz.

Bekopogunk a református paphoz is, **Szász Zoltán**hoz. Végre olyan emberrel beszélünk, aki nem töri a magyart. Feleségével, **Tündével** érkezett ezelőtt nyolc hónappal Pankotára, és próbálják összefogni a magyarságot.

Jóval kevesebb a városban a református, mint a katolikus, mégis egyre többen jönnek templomba, s olyan is van, aki négy gyermekével együtt érkezett a gyülekezetbe. Addig katolikus volt a család, de a mostani főgondnok nem bírta elviselni, hogy még a paptól sem hallanak magyar szót a gyermekei. **Tünde tartja a fakultatív magyar órákat**, s több mint húsz kisebb-nagyobb lurkó vesz részt ezeken. Anyák napjára szép műsort rendeztek a templomban, a kicsik szavaltak, jól sikerült. Rajtuk kívül még **Gulyás László** tanár karolta fel a magyarságot, ő az, aki a Csiky Gergely Alapítványt vezeti, s a tiszteletessel együtt próbálják elkerülni a pankotai magyarok elrománosodását.

Bodó Barna, a Szórvány Alapítvány elnöke az ÚMSZ-nek elmondta, hogy a pankotai nem az egyetlen olyan véleményformáló személyiség, aki fontosnak tartja az anyanyelvápolást, az ilyeneknek kell segítenünk. **Mindenképpen szükség van a külső segítségre, de csak akkor, ha maga a közösség is igényli, mert volt rá példa, hogy a szülők nem vették.**

BOTH ÁBIGÉL

Románia megakadályozza a csángók magyar nyelvi oktatását

(MNO, 2007-05-10) Az uniós csatlakozással járó kötelezettségek ellenére is igyekeznek megakadályozni a moldvai csángó gyermekek magyar nyelvi oktatását a román iskolaigazgatók és hatóságok. Annak ellenére vagy éppen azért is teszik ezt, mert egyre több kérvény érkezik a szülőktől, amelyben igénylik az iskolai magyaroktatást.

A tizenöt csángók által lakott faluból 2007. május elejére összesen 276 kérvény érkezett be az iskolaigazgatókhoz. Lujzikalagorban, ahol huszonhárman kérték a magyar nyelv oktatását, az iskola igazgatója, tanári karának nagyobbik része, valamint a helyi önkormányzat vezetése is kijelentette, hogy mindent megtesznek azért, hogy azok a szülők, akik kérvényt írtak, vissza is vonják kérvényeiket, mégpedig írásban.

Tovább folyik az iskolán kívüli magyarórákra járó gyermekek zaklatása is. Nemrégén két tízéves kislányt állítottak ki a nevelőtestület és a falu

vezetése elé, akik a tizenöt fős hallgatóság előtt megszeppelve elmondták, hogy eddig jártak ugyan magyarórára iskolán kívül, de többet oda nem szeretnének menni, „mert ott olyan rossz”. Ehhez hasonló módon több osztályban is kipelengézték már a magyarul tanuló gyerekeket.

Falugyűlésen olvasnák fel a kérelmezők listáját.

Egy másik moldvai, csángók lakta településen, Kalagorban az is elhangzott, hogy falugyűlést kellene szervezni, amelyen a nép határolódjon el ezektől a „magyarosítási kísérletektől”, illetve, hogy ott fel kellene olvasni annak a tizenhat szülőnek a nevét, aki Kalagorból megszelte kérvényezni a magyarórákat.

Gajdárón, ahonnan negyvenhárom kérvény érkezett, az iskola vezetősége hosszan bizonygatta, hogy képtelenség a magyart mint anyanyelvet az ottani iskolában tanítani, mivel ott nincsenek sem magyarok, sem magyar anyanyelvű-

ek. (Az egész falu magyarul beszél, még az utcán is.) A községi iskola igazgatója, miután kifogyott a rendeleti előírásokon alapuló érvekből (maximális óraszám túllépése, tanterem hiánya stb.), közölte, hogy nincs meggyőződve a beadott kérvények valóságáról, és mielőtt bármit lépne, meg kell magyaráznia a falu népének, hogy mekkora veszélyeket rejtget magában mindez.

Gajdárón a szülőket azzal is rémisztgetik, hogy a magyar nyelv bevezetése után leromlanak majd a tanulmányi eredmények. A tanári kart pedig azzal „motiválják”, hogy el fogják veszíteni állásukat.

Május 9-én a falu polgármestere minden előzetes bejelentés nélkül betoppant az iskolán kívüli magyarórák helyszínére, majd a gyerekek előtt megfenyegette tanáraikat, hogy ha hétfőig nem bizonyítják tevékenységük legalis voltát, erőszakkal fogja felszámoltatni az iskolán kívüli magyar tevékenységeket.

Magyar tanszék nyílik Eszéken

(MTI, 2007. május 3) **A horvát oktatási minisztérium engedélyezte, hogy az idén ősszel megkezdődhessen az oktatás az észéki Strossmayer Egyetem újonnan létesülő magyar tanszékén.** A zágrábi döntésről Súlyom László tájékoztatta a magyar újságírókat az **Ivo Sanader** horvát miniszterelnökkel folytatott eszmecsere után. A magyar államfő szerint a tanszék beindításáról szóló minisztériumi határozat konkrét döntés, amelyet látogatásához időzített a horvát vezetés.

Súlyom László emlékeztetett arra, hogy Horvátországban nem folyik magyar tanárképzés, s Budapest régi kívánsága, hogy legyen az észéki Strossmayer Egyetemen magyar tanszék. „Ez a kérdés tíz éve húzódik” - tette hozzá az államfő, aki szerint **az a cél, hogy “felépüljön” a magyar oktatás az elemi iskolától egészen az egyetemig.**

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK Prof. Dr. Zanin Katalin

A Hanuschház patinás épület a zsidobongó turistákkal teli bécsi Burggarten közelében. Goethe szobrával fényképezkedő japánok hadán ve-rekszem át magam, míg végre elérem a nyugalmas belső udvart. A ház 3. emeletén meghúzó-dó "Ich bin OK" egyesület ajtajánál az igazgató-nő, Zanin Katalin fogad. Mutatja a próbatermet, a maguk készítette kosztümöket, fényképeket, prospektusokat. Egész lényéből sugárzik az optimizmus, a lelkesedés és a munkája iránti szeretet. A fényképek az elmúlt évtizedek boldog pillanatait rögzítik: a pápai és a washingtoni látogatást, a találkozásokat világsztárokkal, politikusokkal, és a sok szempontból fordulópontot jelentő operabáli fellépést.

A bécsi farsang legfontosabb eseménye az Operabál. Mindenki ott van, aki számít és, aki meg tudja fizetni. Hetekig beszédtem milyen hírességek, milyen ruhában, mit mondtak az interjúkban, TV állomások tucatjai közvetítik a megnyitót. Ebbe a társaságba csöppent bele Zanin Katalin 2001-ben a down-syndromos, mégis életigenlő lelkesedéssel táncoló pártfogoltjaival.

Kinek az ötlete volt az operabáli fellépés?

Hát nem az enyém. Ioan Holender, a bécsi Operaház igazgatója hívott meg bennünket. Eleinte szabadkoztam, féltettem a gyerekeket a nagy felhajtástól, de hála Istennek, hogy vállaltam. A legjobb ingyenes reklám volt számunkra. Rengetegen megismertek bennünket és ettől kezdve könnyebb támogatásokat kapom.

Mikor alakult az „Ich bin OK” egyesület?

1979-ben alapítottam. Hosszú és göröngyös út áll mögöttem. Bár mindig fogyatékos gyerekekkel dolgoztam, mégsem volt könnyű az ötletemet megvalósítani. Nem terápiát nyújtok elsősorban. Minden emberben meg kell találni az értéket, mindenki tud valamit. Nem a hiányosságokból kell kiindulni, hanem a pozitívumokra építeni. Ez az elvem. A szülőket is meg kell győzni arról, hogy ne csak elfogadják a sérült gyereküket, de észrevegyék a bennük rejlő értékeket. A fogyatékos emberek társadalmi integrálása évtizedekig utópianak tűnt. Önbizalmat és lelki támaszt kell nyújtanunk a fogyatékkal élőknek, hogy később megállhassák helyüket az élet viszontagságai között. Mindezt a tánc, a mozgáskultúra, az egészséges és a fogyatékkal élők közös foglalkoztatásával, a veleszületett tulajdonságok kibontakoztatásával szeretném elérni. A tanítványaim sokszor mondják: olyan jó veled, nálad olyan lehetek, amilyen vagyok!

Borzasztó csapás lehet egy szülő számára, ha kiderül, hogy sérült a gyereke!

10 évig dolgoztam pszichológusként egy bécsi kórházban. Az én feladatom volt a down-szindrómával született gyermek szüleit felvilágosítani. Akár mennyire is szépítjük a dolgokat, ezt elviselni nagyon nehéz. Abban az időben még fel kellett tennem azt a kérdést is, hogy haza viszik-e a gyereket, vagy otthonba adják? 10 szülőből talán kettő volt, aki nem vitte haza. Csodáltam őket, és szinte valamennyien felnőttek a feladathoz. Alig hallottam válásról. És nem csak az anyák viselik a terheket, nagyon rendes apák is megismerhettem az évek során.

Mivel foglalkoznak az egyesületben ? Hogyan zajlik le egy foglalkozás?

Jelenleg 140 gyerekünk van, 10 csoportba osztva: kezdők, haladók stb. Mindig vegyesen fogyatékosok és nem fogyatékosok. Egy családi csoportot is szerveztem, miután láttam, hogy sok szülőnek fontos a biztatás, az útmutatás, hogy lássa, pár év múlva hova juthat el a gyereke.

A szülők havi 15 Euro tagdíjat fizetnek, ebből fizetem itt a lakbért. Mások támogatnak: pénzzel, gyakorló teremmel, tanárok kölcsönzésével, fellépési lehetőséggel stb. A családom is részt vesz a munkában. A férjem zenét tanít, az unokám táncol, a lányom segít a könyvelésben, a fiam, aki a bécsi baletintézetben végzett, vezeti a hipp-hopp csoportot. A menyem, aki a prágai opera szóelő-táncosnője volt, modern táncokat oktat. Az egész kicsikkel és a legjobbakkal én foglalkozom. A táncsal, a mozgással sok mindent ki lehet fejteni. A gyerekek beleképzelik magukat egy szerephez: lepke, orvos, pilóta vagyok és eljátsszák. A kosztümöket is közösen készítjük el. A nagyokkal már hosszabb történeteket is megjeleníthetünk. A gyerekeket nem nyomasztják elvárások, élvezetből táncolnak.

A beszélgetésünk elején azt mondta, hosszú utat járt be, amíg idáig eljutott. Kezdjük az út elején!

Budapesten születtem 1948-ban egy ötgyerekes magyar–olasz családban. Nagypám kultúrátasaként került Magyarországra. Édesapám épí-

tézmérnök, édesanyám Kassáról Pestre származott tanítónő volt. Orvosnak készültem, de nem bírtam vért látni. Pető professzor ajánlására átiratkoztam az orvosi egyetem konduktív pedagógia szakára, és már egyetemistaként dolgozhattam a híres Pető Intézetben.

Mitől volt híres a Pető Intézet?

Dr. Pető András új korszakot nyitott a fogyatékosok megítélésében. Szerinte a mozgássérültekkel és a szellemi fogyatékosokkal való törődés nem az egészségügy, hanem a pedagógia feladata. Nem orvosok kellene, hanem pedagógusok, akik vezetnek, kísérik a gyerekeket és a szülőket az életútjukon. Ez a konduktív pedagógia lényege. A csúnya, kicsi, rendkívül szigorú professzor csak is csinos és ápolat nőket vett fel munkatársnak, és bennem valahogy megérezte az elhivatottságot. Mindig egyengette az utamat, sokat tanultam tőle.

Miért jött ki mégis Ausztriába?

1971-ben egy egész életemre kiható sajnálatos eset történt velem egy magas rangú pártfunkcionárius fogyatékos gyerekével való bánásmód miatt. Három hónapra eltöltöttak a foglalkozásomtól, amit rettenő igazságtalanságnak éreztem. Pető doktor sem élt már. A sors úgy intézte, hogy éppen ebben a kétségbeesett helyzetben ismerem meg leendő férjemet, aki szabadkai magyar, és Ausztriában élt. Férjhez mentem.

Tudott németül? Azonnal el tudott helyezkedni a szakmájában?

Nem tudtam németül és a konduktív pedagógia Ausztriában még szinte ismeretlen volt. Csak Rett professzor és a Keil Intézetben hallottak róla. Így, mint Pető tanítványát ott kezdtem el dolgozni. Államérdekből hamarosan megkaptam az osztrák állampolgárságot is. Ám a megélhetéshez mindez kevés volt.

Édesapámnak én voltam a dédelgetett kedvence, azt hitte a világ a lábaimhoz borul majd. Ehhez képest Bécsben a Mexikoplazton landoltam házmasterként és ezt az állást sem kaptam meg könnyen. Kalapban és fehér kesztyűben, nyelvtudás nélkül kerestem házmasterséget, hogy legyen lakásunk. Persze, hogy nem vettek fel sehova! Végül egy ügyvéd megszánt és kicsoda boldogság, házmaster lehettem! Ez alatt a hat év alatt tanultam meg jól németül. A férjem zeneakadémiai tanulmányai mellett taxizott. Sikertől annyi pénzt összpörölnünk, hogy vehettünk egy öröklakást. A Keil Intézeti munkám mellett beiratkoztam az egyetem pszichológia szakára, ennek befejezése után a színházrendezőire, amiből tavaly megszereztem a doktorátust is. Így 58 évesen mindhárom álmatomát elértem!

Mindemellett volt még ideje és ereje speciálisan is foglalkozni a fogyatékos gyerekekkel?

Az embernek mindenre van ideje, ha akarja. A szakmában egyre ismertebb lettem. Külföldre hívtak előadni, bejártam a fél világot a módszeremmel Indiától Izraelig, két könyvet is írtam. A szülők már engem keresnek fel, hogy foglalkozzam a gyerekekkel. Eleinte vidékre jártam, előadásokat tartottam, az utcán táncoltunk a gyerekekkel, mindezt a saját pénzből. Néha szerencsém is volt, mint a washingtoni meghívással. Egy utcai táncolás közben megszólított egy hölgy és meghívott a fogyatékosok fesztiváljára a Fehér Házba, ahol 64 országból a másodikak lettünk. Ez után kaptam az első állami szubvenciót. Mindig jó szakember voltam, de rossz üzletember. Azt is a szülők érték el, hogy 2004 óta minisztériumi alkalmazásba kerültem. A mai napig nincs titkárnőm. Most, hogy a nyugdíj felé közeledek, látom, hogy professzionális alapokra kell helyeznem az életművemem. Ki kell használnom az összekötteéseimet, el kell tudni adnom magamat a gyerekek érdekében. Sponzorokat és támogatásokat keresek, szubvenciókra pályázom.

Kik segítik a munkájában?

Elsősorban a családom, rájuk mindig számíthatok, aztán a Staatsoper Ioan Holenderrel, Zanella egykori balettigazgatója is mindig támogattott. A Bécsi Balettskola táncanárokat ad, a JVC japán cég pénzzel támogat, az Art for Art (Theater Service) segít a kosztümöknél és öt tanítványom kosztümkészítő kiképzést is kap náluk. Ez már a jövő útja!

Ha gazdag nem is lett, de legalább elismerték a munkáját? Kapott kitüntetést?

Igen, többet is és nagyon örültem nekik. 1992-ben Klestil államelnök adta át a Rómer-díjat, és egy kitüntetést a fogyatékosokért kifejtett rendkívüli szolgálataimért. 2004-ben megkaptam a professzori címet, tavaly a nemzetközi Globart-díjat, de kitüntetés számomra Peter Ustinov mondata is: „Kedves Katja! Maga nem tudja megváltoztatni a világot, de csak kezdje el!”

FERENCZY KLÁRA

Ötven éve indult meg a Bécsi Magyar Híradó

A *Bécsi Napló* ez év január-februári számában már megemlékezett arról, hogy ötven évvel ezelőtt, 1957. január 10-én jelent meg elődje, a *Bécsi Magyar Híradó* első száma. Az alábbiakban e megemlékezést egészíttem ki saját személyes élményeimmel, mivel a kiszámíthatatlan Sors úgy hozta, hogy nem hivatásos újságíró, hanem jogász létemre én voltam a *Híradó* első főszerkesztője.

Az 1956-os magyar forradalom dicső, s egyben sorsdöntő napjait Veszprém-ben éltem át, kezdő ügyvédként. Amint ezt egy részletes visszaemlékezésemben leírtam¹, a Veszprém Megyei Nemzeti Forradalmi Tanács engem nevezett ki megbízottjának a megyei napilap szerkesztőségébe. A *Veszprém megyei Népiújság* sztalinista főszerkesztője a forradalom első jelére kerekelt oldott, a lap szerkesztői irányítás nélkül maradtak, de – noha többségük természetesen párttag volt – felszabadulván korábbi főnökük diktatórikus vezetése alól, a forradalom szolgálatába álltak. A Forradalmi Tanács megbízottjaként gondoskodnom kellett arról, hogy az utóbb *Veszprém megyei Hírlap* néven megjelenő napilap a magyar forradalom és szabadságharc szellemében működjön, az igazságnak megfelelően tájékoztassa a megye lakosságát az egész népet megmozgató eseményekről, és hűen tolmácsolja a Forradalmi Tanács megnyilatkozásait, rendeleteit. E feladatomban a szerkesztők többségének lojális együttműködésével a november 4-i szovjet orvátámadás bekövetkeztéig eleget tudtam tenni. Eközben időm nagyrészt a szerkesztőségben és a nyomdában töltve, valamennyire beletanultam az újságírás és lapkészítés mesterségébe.

A forradalom véres leverését követően egy ideig bujkáltam Veszprém-ben, ahol már november 5-én megkezdődött a Forradalmi Tanács vezetésnek, köztük a később mártírsorsot szenvedett *Brusznay Árpád* elnöknek letartóztatása. Egy hét múltán sikerült visszatérnem szüleimhez Budapestre, majd – hosszas vívódás után, főként *Nagy Imre* és társai elhurcolásának hatására – húgommal és sógorommal együtt december 4-én Sopronnál átléptük a határt, Ausztriába menekültünk.

Háromnapos kismartoni lágerélet után anyám bécsi rokonai fogadtak be ideiglenesen központi fekvésű lakásukba. Ekkorra már százezernél több magyar menekült tartózkodott – többségük különböző táborokban – Ausztriában. Szinte mindegyikük tovább akart vándorolni.

Én Svájcba vagy Svédországba készültem, de mindkét állam követésén azzal fogadtak, hogy jelentkezhetek ugyan, a magyar menekültek befogadására megállapított „kvóta” azonban már betelt. Egyelőre várakoznom kell, később, hónapok múlva, talán lesz még lehetőség a beutazásra. Így nem tehettem mást, mint hogy több napon át én is beálltam az ICEM, az európai bevándorlási hivatal bécsi irodája előtt várakozók hosszú sorába, hogy felvegyenek a továbbvándorlásra jelentkezők sokszoros névsorába. Az órákig tartó sorbanállás a hirtelen Bécsre tört hiedghullámban nem volt éppen kellemes, de megvolt az a jó oldala, hogy számos magyar baráttal, ismerőssel lehetett találkozni. Így láttam viszont *Rozmaníth Antal* barátomat, a Veszprémi Vegyipari Egyetem adjunktusát, aki már néhány hete Bécsben élt menekültként. Elmondta, hogy kapcsolatban áll a magyarok segélyezésére alakult osztrák bizottság elnökével, *Otto Moldennel*, aki éppen egy magyar értelmiségiek-ből álló tanácsadó testület létrehozásán fáradozik, a menekültekkel való törődés, ellátásuk és továbbvándorlásuk koordinálása érdekében. Ajánlása alapján Molden meghívott december közepén alapos ismerkedő beszélgetésre, majd az általa létrehozott magyar tanácsadó csoport ülésére.

Otto Moldenről közben megtudtam, hogy az egyik legtekintélyesebb osztrák napilap, a liberális-konzervatív *Die Presse* hajdani híres főszerkesztője, *Ernst Molden* volt az édesapja és a horvát származású osztrák költőnő, a háború utáni osztrák köztársaság himnuszának szerzője, *Paula von Preradovic* az édesanyja. Mintegy tizenötven vettünk részt a tanácskozáson, amelyet Otto Molden szuverénül, a magyarok iránti érezhető szimpátiával és a menekültekkel való mély együttérzéssel vezetett. Elmondta, hogy a menekültek egyik legégetőbb problémájának az információ hiányát tartja: legtöbbjük nem tud németül, nem olvassa az osztrák sajtót, a magyarországi kommunista sajtótermékeket viszont az osztrák hatóságok – érthetően – nem engedik be a táborokba. Így a hazájukat elhagyott magyarok ki vannak téve mindenféle álhíreknek, mendemondáknak, nem tudják, mi

történik otthon, mi van a világban és mi lesz velük. Ezen sürgősen segíteni kell – mondta – majd bemutatta öccsét, *Fritz Molden* lapkiadót, akit a magyarokat segélyező osztrák Nemzeti Bizottság (hivatalos nevén: *Österreichisches Nationalkomitee für Ungarn*) megbízott egy magyar nyelvű tájékoztató lap kiadásával. Ehhez magyar szerkesztőt, újságírókat keresnek, olyanokat, akik egy politikai pártnak sincsenek elkötelezve, hanem készek egy tárgyilagosan tájékoztató hírlap előállításánál közreműködni. A lap az ENSZ menekültügyi szervének támogatásával, osztrák kiadásban, Fritz Molden vezetésével fog hetenként kétszer megjelenni. A kérdésre, hogy a megjelent magyar urak közül ki foglalkozott már újságírással, ki vállalna szerkesztői feladatot, egyedül én jelentkeztem. Újabb alapos megbeszélés után, amelyen a Molden-fivérek mellett *Pogány Eugen-Géza* ausztriai magyar újságíró, a *Die Presse* közép-és kelet-európai tudósítója is részt vett, meghívást kaptam 1957. január 3-ára, a leendő lap szerkesztőségének alakuló ülésére.

Némi izgalommal készültem erre a találkozóra: úgy éreztem, a Sors kegyelme, hogy azt a munkát, amit Veszprém-ben a szovjetek támadása miatt kényszerűen abbahagytam november 4-én, most ugyan gyökeresen más körülmények közt, de a magyar menekültek szolgálatában folytathatom. Fritz Molden és Pogány Géza megismertetett a szerkesztőség magyar tagjaival, akik – a koalíciós osztrák politikai szokások szerint – különböző szervezetek küldöttei voltak. Mint kiderült, *dr. Fóti József*, az osztrák Szakszervezeti Szövetség (*ÖGB*) küldötte volt az egyetlen tapasztalt, hivatásos újságíró közöttünk. *Tóth Csanád*, a korábbi budapesti katolikus napilap, a *Nemzeti Újság* főszerkesztőjének fia, lelkes kezdő újságíró volt, őt a katolikus *Caritas* segélyszervezet delegálta. A *Nationalkomitee*, illetve Fritz Molden alkalmazta a több nyelven tudó *Szalay Tamást*, akinek fontos feladata volt az osztrák hírgyűnökség, valamint az osztrák, német, angol és francia vezető lapok a magyarokat érdeklő híreinek magyarra fordítása. Első titkárnőnk és gépírónőnk *Nagy Júlia* volt, aki két évet ült börtönben a Rajk-per kapcsán; Amerikába vándorlása után *Töreky Gitta* vette át a szerepét. – A szerkesztőség később még a németül kitűnően tudó *dr. Nagy Károly* közgazdászsal, majd *Károlyi György* riporterrel bővült. Bár különböző hátterű és felfogású munkatársak voltunk, hónapokon át egyetértésben, sőt barátságban végeztük azt a munkát, amelyet mindnyájan nemes feladatnak tekintettünk.

Mivel a szerkesztők többsége eléggé tapasztalatlan volt, csak nagynehezen sikerült a *Bécsi Magyar Híradó* első számát a főnökünk, Fritz Molden által megadott határidőre elkészíteni. Magyar szedő az első hetekben nem állt rendelkezésünkre, így amikor az 1957. január 11-i dátummal megjelent első számot kezünkbe vettük, megrémültünk a rengeteg sajtóhiba láttán. Végre a magyar „mettör”, *Bögler* úr mellé sikerült magyar szedőt is találnunk, így egy-két héttel később már szinte hibátlan és tetszetős szedésű lap jelenhetett meg hetenként kétszer, magyar menekült testvéreink vígasztalására és örömére.

A Bécsi Magyar Híradó az én 1957 augusztusában történt – Svájcba költözésem miatti – kiválásom után hosszú éveken át megjelent még, előbb *Ilosvay Ferenc* és *Sebestyén György*, majd *Klamár Gyula* főszerkesztő avatott vezetésével. Az öt éves jubileum alkalmával Fóti József méltán írhatta: „A menekültekkel... ment mindenhová hű barátjuk, a Magyar Híradó, s joggal állíthatjuk, hogy nincs a világnak olyan távoli zuga, ahol a Magyar Híradó-t ne olvasnák”². Igen fájlaltam, hogy Klamár Gyula 1979 decemberében bekövetkezett elhunytával megszűnt a lap, amelynek megszületésénél életemnek egy nehéz szakaszában bábáskodhattam, s amelyhez annyi szál kötött. Anál inkább örömmel és hálával tölt el, hogy a *Bécsi Napló* Deák Ernő vezetésével a kevés megmaradt nyugat-európai magyar lapok legfontosabbikaként folytatja a megkezdett munkát. De hálát érzek a Molden-fivérek és Pogány Eugen-Géza iránt is, akiknek hatékony, együttérző segítségével nélkül nem jöhetett volna létre az a nyugati magyar hírforrás, amelynek 50 év előtti megszületésére emlékezünk.

SZÖLLÖSY PÁL

¹ 1956 *Veszprém-ben*, in: 50 év, 1956–2006, az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem kiadása, Basel-Budapest 2006. Heltai Könyvesbolt, Alkotmány u. 12, H – 1054 Budapest.

² Vö. *Bécsi Magyar Híradó*, 1962. január 20., 4. o.

SCHIFF JÚLIA

„Extrém gondolkodás és fanatizmus”

Hofmann Ida – az alternatív életmodell élharcosa

Immár 106 esztendeje, hogy egy fiatalokból álló csoport Münchenben összejött, hogy az egyszerű életvitel és a vegetáriánus táplálkozás céljából elhatározza a szabad közreműködésen alapuló tolsztoji kolónia létesítését. A „valóság és szabadság szándéka gondolkodásban és cselekedetben” vezette őket, amikor egyik északolaszországi tó mellett a „természetes élet szanatóriumának” a jelképes „Monte Verit” nevet adták. A Monte Verit évszázados lenyűgöző történetének ez a kiindulópontja, amelyben a 20-ik század számos európai szociális és művészeti irányzat tükröződik. Hofmann Idának az életet reformáló kolónia történetében játszott szerepét alább számos irodalmi forrás és a családtörténeti krónika adatai alapján mutatjuk be.

Hofmann Ida a Hofmann Ráfél és Orges Lujza házaspár harmadik gyermekeként 1864. október 5-én született a szászországi Freibergben. Bár a házaspár 1961-ben Brassóban letelepedett, az ifjú anya valószínűleg a freibergeri rokonságra való tekintettel visszautazott, hogy ott hozza világra gyermekét. Ida apjától, az Osztrák-Magyar monarchia neves bányamérnökétől örökölte zenei tehetségét és neki köszönhetette első ilyen irányú kiképzését. Miután a család 1879-ben Bécsbe költözött, Ida ottani zeneiskolában zongoratanárnői képesítést nyert, majd Epstein professzornál képezte magát tovább. A fiatal zongoraművésznő – akárcsak **Eugenia (Jenny)** testvére, aki Bécsben és Frankfurtban énekesnői kiképzésben részesült – nem vállalkozott nyilvános fellépésekre, ezért professzora ajánlólevelével arisztokrata körökben zongoróórákat adott. Idővel a montenegrói Cetinjébe került, ahol két éven át az orosz cárnő által előkelő lányok számára létesített nevelőintézetben zenetanárnőként működött.

Hofmann Ida 1899-ben a horvát Veldes fürdőhelyen ismerte meg **Henri Oedenkovent**, aki súlyosan megbetegedett édesapját kereste fel. Ez sorsdöntő ismeretségnek bizonyult. A belga nagyiparos családból származó fiatalember „testi betegség”, Ida pedig „lelki betegség” miatt „arra a felismerésre jutott, hogy irányt kell változtatniuk ahhoz, hogy természetesebb és egészségesebb fordulatot adhassanak életüknek”. Ez a fordulat az elavult polgári viszonyoktól, a kapitalista iparosítástól és a tömegkultúrától való elfordulást jelentette. Hofmann Ida képességeinek nagyvonalú és független kibontakozását jelentette az Oedenkoven által felvázolt eszmei színvételű életcél. Azt tervezte, hogy közösen telket fognak vásárolni, amelyen minden résztvevő saját házban lakhat, a használati és fogyasztási cikkeket saját szükségletre sajátmaga termeli meg ill. állítja elő anélkül, hogy pénzhez nyúlna. Öltözködésben és életvitelben minden felesleges luxust és minden mesterséges elemet kerülnek. A későbbiek folyamán az egyéni képességeknek és kíváncságnak megfelelő higiénikus alapokra helyezett közös műhelyek, malmok és gyárak, gyermeknevelő otthon, iskolák, valamint víz- és villanyerőművek létesítését tervezték. Ida, 1900 októberében megözvegyült és Münchenbe visszavonult édesanyja lakásában végleg elhatározták a vállalkozás megalapítását.

Hofmann Ida, aki nem csak alapító tagja volt a természetes élet kolóniájának, hanem alternatív életmodell teoretikusa, az 1906-ban Lorchban kiadott *Monte Verit. Wahrheit ohne Dichtung* (Monte Verit. Valóság költészet nélkül) c. könyvében a kolónia alapításának körülményeit ismerteti. Az igazságkeresők csoportjához tartozott **Henri Oedenkoven** kívül a tudós erdélyi szász Gräser család két fia: **Carl**, egykor a cs. és kir. hadsereg főhadnagya és a müncheni különc **Gustav (Gusto Gräser**, 1879–1958), századunk Diogenese, költő, saját meghatározása szerint „műalkotó” és „népőr”, természetes ember, akit a müncheniek „Kalarábé-apostolnak” aposztrofáltak, **Hofmann Ida** és a bajor polgármester-ivadék **Lotte Hattemer**, aki „áldatlan családi viszonyok” elől menekült. A jövőendő közösség területét a Gräser fivérek derítették fel. Az új kötetlen szövetség eszmei szerzője mindenesetre **Carl Gräser** volt, még a galíciai Pr•emysl garnizonbeli tartózkodása alatt. Első híve és ottani feljebbvalója, a toszkanai Leopold főherceg volt, akit befolyásoltak Carl nézetei. A főherceg – a későbbi „Farkaskölyök”-Leopold – lemondva nemesi rangjáról, egy ideig maga is a Monte Verit-ln élt.

Ida testvérének, Lillynek (Júliának) levelei is tanúsítják, hogy 1900 őszén három férfi és két,

a legegyszerűbb „reform” ruhába öltözött, kibontott hajú és szandálos nő vándorolt Münchenből előbb a Como-i, majd a Luganói tóhoz, helyet keresvén létesítendő kolóniájuk számára. Noha hosszú és magasan csukódó ruhát viseltek, külsejük óriási feltűnést keltett és ezért többször kellemetlen helyzetbe kerültek. Az Alpesek országának minden helységében csúfolódó és kíváncsi gyerekek és felnőttek kísérték őket – ám ők „nyílt fellépésükkel” az emberek „kényszer és látszat” diktálta előítéleteit akarták eloszlatni. Novemberben azután a Lago Maggiore északi partján, 150 méterrel Ascona fölött megvásároltak egy 3 és fél hektár nagyságú köves és ugaron hagyott telket, amit „Monte Verit-l”-nak, az Igazság Hegyének neveztek el. Ott csatlakozott hozzájuk Ida néne, **Jenny** (Eugénia), Gustonak viszont öntelt és tolakodó magatartása miatt távoznia kellett. A rákövetkező tavaszon óriási energia- és munkabevetéssel megkezdtek a kolónia berendezését. Oedenkoven a telket saját nevére íratta és a vállalkozást kezdetben idealista alapon majd később, anyagi okok miatt, fizető vendégek számára természetes gyógyintézetként működtette. 1902-ben jelentette meg az első prospektust a Monte Verit-l-i természetes gyógyintézetről, amely a társadalom menekültjeit, társadalomújítókat, valamint a hírességeket vonzotta. Robert Landmann az 1930-ban megjelent Monte Verit-l könyvében megnevezi az „idealista fázis” vendégeit: Fidus (a Jugend-stílus rajzolója), Karl Vester, Bakunin, Hermann Hesse, Krapotkin herceg, Lenin, Trotski, Leoncavallo, Dr. Rudolf Steiner, Erich Mühsam, August Bebel, Franziska von Rentlow grófnő, Laban, Hans Arp, Martin Buber, Reinhard Göring, Wrangel báró, Húgó Ball, Paul Klee, Klabund, Isadora Duncan, Jawlenski, Marianne von Werefkin, Iwan Goll, Gustav Nagel, Houston Stewart Chamberlain, Gustav Stresemann stb. 1900/91 telén Ida mindkét család kétségbeesett ellenkezése ellenére szabad (se egyházilag, se polgárilag nem hitelesített) házasságra lépett Oedenkovennel. A Monte Verit-l-i társak útjai azonban rövidesen szétváltak: Oedenkoven továbbra is igénybe akarta venni a kultúra összes vívmányát a természetes életmód optimális kialakítására, míg Gräser, aki közben Hofmann Jennyt is megnyerte elképzeléseinek, megvetette a kultúrát és az emberi boldogságot a primitív életmódhoz való visszatérésben és az egyén tökéletesítésére irányuló munkálkodásban remélte megtalálni. Míg az Oedenkoven házaspár az őskeresztényi és egyidejűleg életreformáló szellemenben értelmezett szeretet kommunijét, a keresők, újra éledők és átvonulók afféle „szabad-táborát” akarta megvalósítani, Gräser menhelyt akart biztosítani a föld kitagadottjainak és elátkozottjainak (politikai üldözötteknek, anarchistáknak, a katonai szolgálatot megtagadók, háború- és rendszerelleneseknek) és az ellenkultúra afféle citadelláját akarta megvalósítani egész Európa számára. A mindkét oldalon jelentkező dogmatikus türelmetlenség szakítás-hoz vezetett. Gräser 1901-ben élettársával, Hofmann Jennivel kivált a kolóniából, házat épített magának egyik közeli telken és a pár minden kulturális igényről lemondott, teljesen primitíven élt, „fizikailag és lelkileg tönkretéve magukat”. Jenny végül is elborult elmével ennek az életmódnak lett áldozata. Lotte Hattemer, aki a „szülők pénzéből élt és a kommunizmusnak volt a híve”, misztikus örületbe esett, úgy, hogy Oedenkoven Hofmann Idával magára maradt a település élén. A harmadik Hofmann-lány, **Lilly** önállóan akarta megvalósítani az igazságkeresők elveit az emberek körében. Az Asconában megismert Wilhelm Brepohl felesége lett, akivel misszionárius társaság megbízásából Brazíliaba települt. Onnan származó leveleiből kiderül, hogy Carl Gräser az első világháború utolsó napjait még Nassauban náluk töltötte; akkorra már teljesen eltávolodott szél-sőséges felfogásától és halálos ágyán feleségül vette Jennyt. Carl Gräser 1918-ban, Jenny 1922-ben elmegyógyintézetben hunyt el Budapesten.

Ezenközben a Monte Verit-l-i telep szemmel láthatóan fejlődött és az erőteljes szellemi irányzatnak köszönhetően Worpsswedehez hasonló világhírességgé és minden új szellemi áramlat találkozóhelyévé vált. Előadások, szavatok, színelőadások, a magyar származású Rudolf Laban koreográfus és táncpedagógus rendezvényei, vitaesték és – Hofmann Ida zongoraművésznő vezetése mellett és saját közreműködésével – zeneesték követték egymást. Angelo Nessi az 1903-ban a *Corriere della Sera*-ban megjelent „*Nel recinto della Verit*” c. cikkében a következőkben örökíti meg Hofmann Ida egyik zenés estjének benyomását: „*La signora, edenkoven-hofmann’ (il biglietto da visita esclude le maiuscole) si mette al piano. Immediatamente si rivela una musicista di primissimo ordine e una insuperabile interprete del pensiero melodico (...)*”. Egészséges életet éltek és a természetes gyógymódokat alkalmazták, miközben reformálták az esztétika, a zene és az élet minden megnyilvánulását. Harcoltak olyasmért, amin ma senki sem ütközne meg: a kemény inggallér és fűző nélküli természetes ruházatért, az emberi testnek szükséges lég- és vízfürdőért. Hogy hasonló beállítottságú üdülőotthonok és intézetek vezetőivel eszmecsere folytathassanak, Oedenkoven Idával együtt ellátogatott több németországi és svájci természetes- és hidegvíz-gyógyintézetbe, ahol tételeik iránt érdeklődő közönségre találtak. Kezdetől fogva szellemi úttörő munkát végzett Hofmann Ida, aki brosrákban fejtette ki nézeteit az etika, a világnézet, a nőmozgalom, a táplálkozás és a ruházat reformálása, a katonai szolgálat megtagadása, a békemozgalom, a háztartás leegyszerűsítése és a szabad szerelem terén. Hofmann Ida egyik feminista nő által 1902-ben kiadott brosrúra védelmében *Wie gelangen wir Frauen zu harmonischen Daseinsbedingungen?* („Hogy jutunk mi, nők harmonikus létfeltételekhez?” c. védőírtal állt az „erősen támadott szerzőnő” pártjára. Ehhez a témához kapcsolódik későbbi, 1915-ben megjelent brosrúja *Beiträge zur Frauenfrage* (Adalékok a nőkérdéshez). A vegetáriánus táplálkozás, „az általános megújulódiást célzó szükségesség” mellett kardoskodik a Monte Verit-l-Asconában 1905-ben megjelent *Vegetabilismus! Vegetabilismus! Blätter zur Verbreitung vegetarischer Lebensweise* (Vegetabilizmus! Vegetabilizmus! A vegetáriánus életmód terjesztését szolgáló lapok). Emlékiratai tanúsága szerint okos és céltudatos energiájú, erős akarátú nő volt, aki saját elképzeléseit meggyőzően síkraszállt. „A fiatalság nevelési módszerének forradalmi átalakítása mellett” emel szót, „felekezeten kívüli, nemzetközi iskolákat” követel „a nemek szétválasztása nélkül”. A dogmatikus keresztény vallás maradványainak „felvilágosult nézeteknek kell helyt adniuk”. A szépről és az épületek, valamint a használati tárgyak stílusáról vallott nézetében a Bauhaus kézművesek és művészek szétválasztását legyőző programját hirdeti. Hamis értelmezések helyesbítésére interpretálja a „Vissza a természet-hez!” követelményét, úgy mint Tolsztoj buzdítását az „önmunkára”; a gúnyos színezetű „természetes ember” meghatározást „kultúrember”-re szeretné változtatni. Maró kritikája a Párizsban tapasztalt előkelő társadalomnak szól, amely számára nem az egyéniség, hanem csak a külalak számít. A gépesítés mellett emel szót mind a üzemekben, mind a háztartásokban, hogy a nők a munkaidő rövidítése által képezhessék magukat. Kéziratai bizonyítják, hogy ő is, akárcsak Oedenkoven a helyesírás reformálását követelte az „Írj, ahogy beszélsz!” alapelve szerint, amiről csak az első világháború után tárgyaltak nyilvánosan. Oedenkoven nézeteihez tartozott különben a törvények semmibevétele, mivel a teljesen szabad embernek nincs szüksége hatóságokra – ez a hozzáállás „előbb vagy utóbb a katasztrófához kellett vezessen” – így Hofmann Lilly kommentárja. És valóban 1910-ben Oedenkoven elhagyta Idát egy másik nő miatt. Ida összeomlott és az apránként aláásott vállalkozást, amelyben Ida jelentése szerint „hajléktalan egzisztenciák megtalálták számításukat, az alapítókat ellenben kihasználják”, előbb bérbe adták, majd eladták. Az alapítók 1920-ban hagyták el Monte Verit-t. A természet emberei és a „világjavítók” idealista fázisára átmeneti időszak után 1926-tól fogva, miután von der Heydt báró birtokába került a telep, a nemzetközi előkelőségek mondén fázisa következett.

Hofmann Ida a teozófia híveként (évszám nélkül) kiadta a *L'importanza della Teosofia vera* (Az igaz teozófia fontossága) c. brosrút. Ezen a téren az egész világon ismert személyiségekkel levelezett; ezen kívül művészekkel állt élénk levélváltásban. Egy ideig Lilly húgánál tartózkodott, aki Asconában jövőendő férjével, Friedrich-Wilhelm Brepohlal kötött ismeretséget. A Brepohl házaspár később Brazíliaba települt át, ahol a két Hofmann-lánytestvér élet-útja ismét keresztezte egymást. Ida egy ideig Spanyolországban élt, ahol szövőműhelyt működtetett. Miután már előbb Amerikában keresett kapcsolatokat, egy idő múlva a braziliai Joinvillebe települt, ahol barátokkal együtt ismét együttműködésen alapon idealista kolóniát létesített. A kísérlet félresikerült és a birtokot, amelybe Ida vagyonának legnagyobb részét fektette, fel kellett adniuk, mert a braziliai Sierrában fekvő gyönyörű telek mocsaras volt és kedvezett a maláriának. Ida spanyol nyelvoktatással foglalkozott ezután, a legrövidebb időn belül már a portugált is jól bírta, franciául pedig úgy beszélt, mint „a született párizsiak”. 1929-ben megbetegedett, egy ideig Lilly húgánál húzta meg magát, azután San Bentonban természetes gyógyintézetben keresett gyógyulást, majd SŰo Paoloban kezeltette magát, ahol 1930. július 4-én hunyt el.

Fritz Wotruba: Fej, 1962, ill. 1965. 47 x 14,5 25 cm, carrarai márvány

Hofmann Idára illett az a jellemzés, amit egyszer ő adott valakiről: „Igen tehetséges, jóhiszemű lény volt, akinek életét azonban tönkretette szélsőséges gondolkodása és fanatizmusa”. Lilly Hofmann, aki leveleiben értesítette a családöt nővére sorsáról, mentegető szavakat keresett Ida élettörténetére vonatkozóan: „Tévedni emberi dolog. De kevés embernek van meg a bátorsága ahhoz, hogy küzdelem árán keresse az igazságot. Ida és Jenny is saját útjukat járták (...) Isten gyakran csodálatos utakon vezet az embereket. És vajon nem mindig a szenvedés útjai ezek?”

Hofmann Ida ma nem szorol mentegetésre. Ki akart törni a polgári életrend szorítóörvéből, „kiszállt” olyan időpontban, amikor kísérlete nem talált fogadtatásra. A stressz, a gyámkodás vagy a társadalmi elismerés kényszerével ellenkező irányú, alternatív kísérletek inkább napjainkra jellemzők. Monte Verit-l modellje ma is igazoló felismerésekhez vezet. Még akkor is, ha a világot nem változtathatta meg, az első világháborút sem akadályozhatta meg és utópiája hajótörést szenvedett. Húszéves valósága mégis ugyanannyit ér, mint az emberiség felszabadítására törekvő nagy tervek.

Szlafkay Attila

TRIALÓG-KOR

A fiatalság nagy reménység ha lelkében nincs keménység

céltudatos tudatos cél nem szennyezi érdek-acél

A középkor mérlegelő kevesebb álom megbecsült erő

Az öregkor bölcsességre tör leltár- számla játék zárul végtelenre véges táru

Születésnap i köszöntő

a 85 éves dr. Bezerédj Zoltánnak Kölnbe

Öt évvel ezelőtt azt írtam ugyanezen lap hasábjain, hogy „Szinte hihetetlen leírni a számot, pedig igaz: dr. Bezerédj Zoltán 80 éves!” Most azt kell írnom, hála Istennek dr. Bezerédj Zoltán immáron 85 éves!

Ebből az időből több mint ötven esztendő az emigrációban telt el. A kényszerből választott emigrációban, ahova az egykoron Óbudán tanító fiatal tanár az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően kényszerült sok tízezer társához hasonlóan.

A korabeli kormány tagjai által csak „Kádár-Apró-Dögei”-nek nevezett hatalom nem tűrte el, ha valaki 1956-ban (is) kiállt az elveiért. Dr. Bezerédj Zoltán pedig azt tette akkor is, csak úgy mint 1944-ben. Egyik alkalommal sem szertették. Korábban a nyilas-hungarista hatalomátvétel után tűnt „elfogadhatatlannak”, 1956 után pedig az ismét hatalomra került kommunistáknak számított „veszélyes ellenségnek”. S miért? Mert életrehívója volt az óbudai Ifjúsági Forradalmi Tanácsnak és mert úgy vélte: az 1950-es évek magyarországi világa nem az volt, amelynek sokan remélték 1945 után.

1957. január 7-én, egy mozdonyon meghúzódvagya hagyta el Magyarországot, hogy rövid franciaországi kitérő után a Németországi Szövetségi Köztársaságban leljen otthonra. Nem Hazát írtam, mert neki a Haza Magyarország maradt s ma is az. Magyarország, amelyet el kellett hagynia, de soha nem feledett. S mi (is) igazolja ezt? A Bezerédj-díj melyet 1993-ban alapított, neves elei emlékére több mint négy évtized alatt megtakarított pénzéből, hogy minden esztendő október 23-hoz kapcsolódóan egy – ma már két – fiatal társadalomtudós, illetve művész

kapja meg azt tudományos, illetve művészeti teljesítményéért.

Hosszú volt az út a somogy megyei Marcaliból (1922. május 6-án ott született) Kölnig. A Pázmány Péter Tudományegyetem jogi kara, sikeres vizsga ott 1944-ben, majd reményteli indulás: 1945-ben a Vallás- és Köznevelési Minisztériumban a sajtóosztály vezetőjének helyettese lett, de 1949-ben már nem volt helye a közgazgatásban. Az új – immáron nyílt – kommunista hatalomnak nem volt rá (sem) szüksége. Tanár lett Óbudán, ahol örömmel tanított. Akkori és ottani emlékei idéződnek fel az Arccal az osztály felé című kötetében.

A tanítást Németországban is folytatta. Előadások a népfőiskolákon (Kölnben docens, Düsseldorfban szociológiát adott elő) majd következett a Deutschlandfunk magyar szerkesztősege 1963-ban. Volt fordító, hírolvasó és szerkesztő. Nyugdíjba vonulásáig dolgozott a rádiónál s közben írta cikkei, tanulmányait német és francia nyelvű lapoknak, folyóiratoknak, de olvashatták írásait a nyugati magyar közösség tagjai is a müncheni Nemzetörben és a Bécsi Naplóban egyaránt.

A Bécsi Naplóhoz hű maradt – és reméljük marad a továbbiakban is – immáron évtizedek óta. Írásai ma már csak egyszer-egyszer jelennek meg, mert ereje többet nem tesz lehetővé, de figyeli a lap és a nyugati magyarság sorsát, amelyért sokat tett.

Legyen erőd és időd mind a kettőre a továbbiakban is kedves Zoltán Bátyám!. Éltesse az Isten még sokáig! Kívánom ezt neked sokak nevében, egy másik somogyi barátságával: Szakály Sándor .

Virágcsokor

Lászlóffy Aladár 70. születésnapjára

Botcsinálta tollforgatóként /billentyű-nyomkodóként/ csak dadoghatok, de szívből és szeretettel köszöntöm Kossuth-díjas költőnket sok-sok ausztriai barátjával, tisztelőjével egyetemben. Emléktörzök merülnek fel bennem találkozásainkról. Agytekervényeinket recsegtettük, hogy követni tudjuk gondolati és képi variációi sokaságát, színpompás képzettársításai kifogyhatatlan bőségét, melyekkel egekbe röpítette lelkünket – s rekeszizmunkat sem kímélte. Kolozsvári lakásán is szavait ittuk, míg felesége, Gyöngyi juhtúrós puliszkáját ettük. Ebéd után Gyöngyi megszólal: szervusz, Alikám! – Hová mész? – A szekrényhez... – Ez nem volt egyszerű mutatóvány: égig érő folyóirat- és könyvhegyeken kellett átbukdácsolnia.

E könyvhegyek a tanulás és a műveltség becsületét hirdetik. Lászlóffy szabadon játszó elméje önfeledten bolyong közöttük, amióta a betűt ismeri, a nap minden órájában. „Csak az orráig lásson az ember, / ha az orra előtt könyv / van! Mindig a könyvig legalább, / könyvtől könyvig elgyalogol / valahogy az ember.”

Lászlóffy az ú. n. „Forrás nemzedék” tagjaként kezdte költői pályáját. Első kötete 1962-ben jelent meg, melyet azóta több, mint harminc követett. Az ötvenes évek végétől egyre fontosabb szerepet kap műveiben a gondolatiság igényének érvényesítése és az anyanyelv megtartó ereje. „Borzas”-nak titulált verseiben tudatosan szembefordul a kisstilű valóságábrázolással és mindenemű alakoskodással. S ahogy Bartók zenéje „Hangzavar”, úgy „borzasak” az ő versei. Fésűjével „rendet” terem, hogy „bele ne vesszen a világ”. „Hosszú, nyugtalan éjszák után / Az összekuszált, gubancolódot / Hajat tépi, szakítja a fésű. / De fésű nélkül nem lenne rend soha: / Hullhat a szál, a sűrű megmarad.”

A klasszikus európai és a magyar kulturális örökség élménye, a történelem szentsége, a mérhetetlen mennyiségű szellemi érték formálta tudását, tapasztalatát, erkölcsét. Műveltség, bölcsesség, felelősségtudat, villámló színpompák, merész kép- és gondolatársítások, határozott eszmeiség, történelmi tanulságok, zeneiség, költői látomások varázsaának ötvözte által csiszolja hallásunkat. Megjárva az avantgárd minden zegzugát, költészete mindinkább a kötött formák felé fordul. Még az aranymetszés, a művészet isteni aránya is felfedezhető néhány versében. Miközben légiesíti az idő és a tér korlátait, olvasóit intellektuális zarándokútra csábítja a szakralitás, a szimbólumok erdejébe, a hősök, bibliai- és mitológiai alakok, híres emberek magatartásformájának világába. Példát mutat – mint a kultúra strázsán vigyázó őre – a világ dolgaiban való értelmes, cselekvő részvételre. Szinte Teilhard de Chardin súghatta azt a gondolatot, mely embe-

ri és költői magatartását jellemzi: „Van még a munkára idő, / az idő csak munkára való / A többi, a harc is, a csók is csak kikapcsolódás és vétek, / Ha ennyire nincs kész a világ...” – Mindannyiunkhoz szólnak a közösségi ügyek vállalásáról szóló sorai: „Alárendelni az egyéni érdekeket a köznek. Ám az emberi képességek és jogok csak az egyén szabadságának és boldogságának önértékében, felszusszanó szakaszaiban éreztek és érzik elemükben magukat, semmiképpen sem a 'többség dönt' konzervatív rendjében, ahol állandóan intézményesítve lesben állhat a kicsinyesség, a kontraszelekció.” – A békességet szolgálják a román írók és költők munkáinak műfordításai, melyek száma több kötetre valóit is kitenne.

Az utóbbi években egyre több keserűség vegyül írásaiba. A szülőföld, a magyarság és az egész emberiség létkérdései foglalkoztatják. Írásai politikumában nem válik külön a magánember erkölcsa a közerkölcsől. Megszólal a lélekharang a lábbal tiport kisebbségéért, a doni elesettekért, a nyelvi árvaház béklyóba szorítottjaiért. Érezhetően egyre nehezebb elviselnie – sokunkkal együtt – a kultúrát bedaráló zsarnokok és a hazát zsisbvasárrá tevő kufárok uralmát. Fájdalommal tapasztalja, hogy az emberi jogokra oly kényes nyugati világnak jobban fájnak apró-cseprő dolgok, mint az emberi fészkek veszélybe kerülése. „Még nem vagyunk eléggé kihálófélben levő fajta” – írja. Együtt főhazszkondunk vele az emberért: „Uram, jöjjön el megint a gyermek, / vagy lassan végleg megfagyunk”.

Művészetét a hivatalos fórumok is elismerik. Csak néhányat említsünk meg: megkapta a Román Írószövetség, a Román Tudományos Akadémia díját, majd Graves-, József Attila-, Látó-, Tiszatáj-, Ady Endre-, Bethlen Gábor-, Kortárs-díjjal, tüntették ki. Elnyerte a Quasimodo Költői Verseny Különdíját, a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete Nagydíját, melyet a Magyar Köztársaság tisztikeresztje és a Kossuth-díj követett.

Munkája folyamatával kapcsolatban Brancusit, a nagy román szobrászt idézte, aki Bartókkal egyenértékű módon forradalmasította a XX. század művészetét: „Uram, a dolgokat megcsinálni nagyon könnyű, csak magunkat az alkotás lelkiállapotába hozni: az már nehezebb”.

Lászlóffy szerint az irodalom a legszentebb öncélúság ugyan, de nem mondhat el a szolidaritásról és az eszmények féltéséről. Feladata volt és marad is: „Tartani a lelket. Legalább kitartani és nyomot, üzenetet hagyni”.

Kedves Ali bácsi! Tartsd még bennünk a lelket sokáig! Nagyon rá(d) szorulunk! Isten éltesse!

RADICS ÉVA

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

G. Verdi, Il Trovatore, opera – Gars am Kamp, Burgruine; júl. 14.– aug. 12.

P. Eben, Jeremias, egyházi opera – Retz, Kirche; jún. 29. – júl. 14.

F. Lehár, Paganini, operett – Baden bei Wien, Stadttheater; jún. 16.–szept. 2.

Ausztria táncol, táncfesztivál – St. Pölten, Festspielhaus; jún. 19–23.

M. Monnot, Irma la Douce, zenés vígjáték – Baden bei Wien, Stadttheater; júl. 7.–aug. 31.

J. W. von Goethe, Faust, dráma – Perchtoldsdorf, Burghof; júl. 4–29.

F. Molnár, Olympia színmű – Weissenkirchen, Teisenhoferhof; júl. 25.– aug. 26.

H. von Hoffmannsthal, próza – Weitra, Schloss; aug. 7. – szept. 9.

S. Wolf, In 80 Tagen um die Welt, próza – Haag, Hauptplatz; jún. 15.– szept. 1.

M. Lobe; S. Weigel, Das kleine ich bin ich, gyermek-musical – Katzelsdorf, Schloss; júl. 28.– aug. 12.

W. Spier, 2 Waagrecht, próza – Mödling, Stadttheater; júl. 25. – aug. 19.

W. Muthspiel, Logos, ősbemutató, koncert – Zwettl, Stift; júl. 21.

Kamarazene: Cazatti, Vivaldi, Bach és Telemann műveiből, koncert – Zwettl, Stift; júl. 7.

Duna, Ünnepi Hetek, koncertek – Strudengau; júl. 27.– aug. 15.

A felhőtorony megnyitása – Grafenegg, Wolkenturm; jún. 22.

Tűz és föld, tartományi kiállítás – Waidhofen an der Ybbs, St. Peter an der Au, Rothschildschloss; nov. 4-ig

VoLumen, fényszobrok, Brigitte Kowan, kiállítás – Krems, Kunsthalle; jún. 17.–szept. 16.

Donald Duck, a kacsa akiből ember lett, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 4-ig

Daniel Gran, barokk festőművész, kiállítás – Klosterneuburg, Stift; nov. 18-ig

Wolfgang Hollegha, kiállítás – St. Peter an der Sperr; jún. 15.–júl. 29.

„Cigányképek”, a román ábrázolása, kiállítás – Krems, Kunsthalle; jún. 17.–szept. 2.

Az evilági és túlvilági paradicsomokról, vezetés – Klosterneuburg, Stift; júl. 8.

„Tűz a hegyen”, 27 tűz a napforduló ünnepére – jún. 24.: Sonntagsberg, Waidhofen, St. Leonhard, Windhag, Ybbsitz, Randegg entlang des Panoramahöhenweges;

Bécs

J. Massenet, Werther, opera – Staatsoper; jún. 14., 18., 22., 26., 30.

W. A. Mozart, La finta semplice, opera buffa – Theater an der Wien; júl. 5–17.

Companhia de Dança Deborah Colker: “Rota”, táncszínház – Museumsquartier, Halle E; júl. 5–15.

Ben van Cauwenbergh, Queen, modern tánc – Volksoper; jún. 14., 27., szept. 16., 24.

Jazz Fesztivál Bécs – Staatsoper, Volkstheater, Jazzland, Rathaus...; jún. 25.–júl. 12.

Benjamin Britten, War Requiem – Musikverein, Grosser Saal; jún. 16., 17.

Biedermeier Liechtenstein-ben, kiállítás – Liechtenstein Museum; aug. 20-ig

Ajándékok a császári házknak, Hódolattal I. Ferenc Józsefnek és Erzsébet császárnénak, kiállítás – Österreichische Nationalbibliothek, Prunksaal; okt. 28-ig

Expressiv! Die Künstler der Brücke, Hermann Gerlinger gyűjteményéből, kiállítás – Albertina; jún. 1. – szept. 2.

A zsidóság női dimenziói, kiállítás – Jüdisches Museum; okt. 14-ig

Burgenland

G. Verdi, Nabucco, opera – St. Margarethen, Römersteinbruch; júl. 11.– aug. 26.

J. Strauß, Wiener Blut, operett – Mörbisch, Seebühne; júl. 12.– aug. 26.

J. Bock, Anatevka, musical – Kittsee, Schloss; júl. 13.– 29.

Pappelpop 07, fesztivál – Mattersburg, Kulturzentrum; júl. 27.

Liszt koncert – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; jún. 6.

Camerata Pannonica, koncert – Raiding, Franz Liszt-Zentrum; aug. 12

Iris Kern, kiállítás – Mattersburg, Kulturzentrum; jún. 22-ig

Felső-Ausztria

J. Strauß, A denevér, operett – Bad Ischl, Theaterhaus; júl. 14.– szept. 2.

F. Lehár, Giuditta, operett – Bad Ischl, Theaterhaus; júl. 21.– szept. 1.

A. Boulblil, C. M. Schönberg, Les Misérables, musical – Steyr, Schloss Lamberg; júl. 26.– aug. 18.

Franzobel (S. Griebel), ZIPP Die dunkle Seite des Mondes, próza – Wolfsegg, Theater am Kohlebrecher (Theater Hausruck); júl. 19.–22., 27–29., aug. 3–5.

Karintia

Trigonale, fesztivál – Maria Saal, St. Veit, St. Georgen; jún. 16.– júl. 8.

Vigjáték Fesztivál – Spittal an der Drau, Schloss Porcia; júl. 12.– aug. 31.

Wörthersee Ünnepi Játékok – Klagenfurt, Seebühne; jún. 14.– aug. 24.

250 mestermű, kiállítás – St. Paul, Benediktinerstift; okt. 28-ig

Salzburg

Salzburgi Ünnepi Játékok – Salzburg, Festspielhaus; júl. 27.– aug. 31.

Paul-Hofhaimer Napok, koncertek – Radstadt, Zentrum, Schloss; jún. 1–10.

W.A.Mozart, Don Giovanni, bábszínház – Salzburg, Marionettentheater; jún. 12.– júl. 10.

W.A.Mozart, A varázsfuvola, bábszínház – Salzburg, Marionettentheater; jún. 2.– júl. 30.

Ewald Mataré, kiállítás – Salzburg, Dommuseum; okt. 28-ig

Zhou Brothers, kiállítás – Salzburg, Galerie im Traklhaus; jún. 15.– júl. 28.

Stájerország

Styriate 2007, Wanted: Európa, koncertfesztivál – Graz; jún. 22.– júl. 22.

Stájer Színházi Napok, Motto: Haza – Weißenbach; júl. 27.– aug. 10.

Brel, Piaf és Brassens chansonok – Neuberg an der Mürz, Stift; júl. 11.

Zene a dormitóriumban, koncert – Neuberg an der Mürz, Stift; júl. 20–22.

Zongorakoncert – Deutschlandsberg, Musikschule; jún. 10.

Én érzek valamit, amit te nem látsz, kiállítás – Admont, Stift; nov. 4-ig

Arany és jade, kiállítás – Leoben, Kunsthalle; nov. 1.

Üveg, fény és design, kiállítás – Bärnbach, Stölzle-Glas Center; dec. 30-ig

Az álarc hatalma, kiállítás – Trautenfels, Schloss Trautenfels, Landschaftsmuseum; okt. 31-ig

Hősök és szentek, olasz barokk festészet, kiállítás – Graz, Landesmuseum Joanneum, Alte Galerie; szept. 2-ig

Oszttrák és magyar jelen, kiállítás – Pöllau, Puppenmuseum Peitl; aug. 19-ig

Libabőr és a szemek szájak ingere, kiállítás – Admont, Stift; nov. 4-ig

Haribo, a világhírű gumimaci, kiállítás – Graz, Volkskundemuseum; okt. 28-ig

Tirol

Tirol i Ünnepi Játékok, R. Wagner operaciklus, Brahms és Bruckner műveiből koncertek – Erl, Festspielbühne; júl. 5–28.

G. P. Telemann, Der geduldige Sokrates; G. F. Händel, Acis und Galathea; barokk koncertek – Innsbruck, Landestheater, Schloss Ambras; júl. 3–31., aug. 12–26.

J. Strauß, A denevér, operett – Kufstein, Festung; aug. 3–18.

Tánc Nyár - Innsbruck, táncfesztivál – Innsbruck; jún. 15.– júl. 15.

L. Winiewicz, Späte Gegend; K. Schönherr, Der Judas von Tirol; F. Mitterer, Sibirien; H. Achternbusch, Ella; W. Groschup, Valentins Karl – Telfs; jún. 27. – szept. 1.

Gustav Mahler Zenei Hetek – Hochpustertal (Sillian, Burg Heinfels); júl. 14.– aug. 7.

Outreach Academy & Festival, dzsesszkoncertek – Schwaz; júl. 27.– aug. 12.

„olala” Straßentheater – Lienz; júl. 24–28.

Pillangók, kiállítás – Innsbruck, Tiroler Landesmuseum, Art Box; szept. 9-ig

Lois Egg, kiállítás – Innsbruck, Tiroler Landesmuseum; jún. 2.– szept. 2.

Havasi gyopár, kiállítás – Innsbruck, Zeughaus; okt. 7-ig

Nemzetközi Filmfesztivál – Innsbruck; jún. 5–10.

Filmfesztivál – St. Anton am Arlberg; aug. 28.– szept. 1.

Europäisches Forum Alpbach, „Emergence – Die Entstehung von Neuem” – Alpbach; aug. 16.– szept. 1.

Vorarlberg

G. Puccini, Tosca, opera – Bregenz, Seebühne; júl. 18.– aug. 19.

Vorarlberger Militärmuseum (Hadi múzeum) állandó kiállítása – Bregenz, Martinsturm; szept. 30-ig

Európa ajánlat

Zürich-i Ünnepi Játékok, R. Schumann, Goethes Faust; F. Dürrenmatt, Besuch der alten Dame; E. Jelinek, Über Tiere; Liao kincsei, kiállítás: Museum Rietberg – Zürich, Opernhaus, Schiffbau, Theaterhaus Gessnerallee, Theater am Neumarkt, Kunsthaus Zürich; jún. 15. – júl. 10.

Válogatta HOMONNAY LEA

139 perc késés...

Egy héttel korábban is láttam már egyik könyvesboltban a polcon; mintegy rég várt találkozás kíváncsiságával vettem kezembe, lapozgattam, de túlságosan vaskosnak találtam, s ezért ismét visszatettem a helyére.

Mégis csábított. Az újból kínákozó egy órát arra használtam fel, hogy megint betértem, mérlegelve, belefér-e kényelmesen táskámba. Mert Pannónia fővárosa jobbra könyvesüzleteivel tartja életben érdeklődésemet. Ez talán így is van jól, ha már Hunniának sikerült tartósítania bennem az idegenkedést, mi több, idegenséget. Habár magyarázatra szorul, mit jelent számomra ez a megkülönböztető kettősség, ezúttal nem bocsátkozom ennek taglalásába.

Kigondoltam, milyen épületes is lesz, kényelmesen elhelyezkedni az ablak mellett, és közben váltogatva a tájat és a könyvet veszem szemügyre. Ennyire tartós kísértés nem is vezethetett máshova, mint a könyv elutalajdonítására, természetesen pénz ellenében.

Berda József (1902–1966) régésrég kísértett, most meg különösképpen, miután sikerült hanyagul átsiklani halálának 40. évfordulója felett. Van tehát mit törleszteni; s talán kiengesztelésnek is számítható, ha most éppen vonatozásra invitáltam társul. A szobrász B(orsos) Miklós-nak így ajánlja magát megörökítésre:

.....hegyeket, / völgyeket, erdőket barangoló rövidnadrágos / kamasz voltam túl a férfiélet delán is, ki / fiatalos hévvel csavarogta a honi / tájakat, kopott, koldusalamizsnás / hátizsákkal a hátán; görcsös bottal / a kezében,... (Képzeltetés, 323 folyt.)

Eredetileg mintegy háromórányi út kínálkozott arra, hogy a bemutatkozáson túl közelebbi kapcsolatba kerülhessek vele. A körülmények azonban úgy hozták, hogy vasúti baleset és egyéb akadályok következtében hivatalosan is olvashattam az érkezéskor: a szintén pannoni Vindobonába 139 percet késett a vonat. Addigra azonban oly sok mindent fedett fel magáról, hogy a szemeztetés-lapozgatás helyett először hátulról, majd előlről kezdtem tanulmányozgatni, aztán belátva, mindez kevés, újabb utazásra került táskámba a kötet, ezúttal a helvéiai Zürichbe. Ekkor már jegyzeteltem, kiírtam magamnak a fontosnak tűnő címeket, igaz, előzőleg már Bécsben ajánlottam felolvasásra néhány lakomázó élményét itteni magyar társaságnak, mert éppen ennek tagjai is ünnepi ebédre készültek.

Zürichben meg úgy hozta a véletlen, hogy borkóstolóval egybekötött kacsasült evésen vehettem részt, ahol hálám jelül fellepttettem a jelenlévők nem kis gyönyörűségére, akik érdeklődésük jeleként elkérték és felírták a könyvészeti adatokat: *Berda József Összegyűjtött versei. Gyűjtötte, a szöveget gondozta, szerkesztette és a jegyzeteket írta Dr. Urbán László. Az utószót írta Sipos Lajos (Helikon Kiadó [Budapest] 2003, 768 számozott, majd 21 számozatlan oldal Tartalom).*

Furcsa vonatkozás, utazás a 176 centiméteres, jobb korszakában 85 kilót nyomó, Angyalföldön született cseh-tót származású autodidaktával, akit megakadályozott kalandos természete abban, hogy az elemi négy osztályánál többre vigye iskolázás terén. Kissé merész vállalkozás, hiszen feltehetőleg Bulgárián kívül nem járt külföldön, Nyugatra vonatkozóan meg az elbintagoltakra gondolva írta 1956 után: *Boldogoknál is boldogabban halok / meg idehaza a bárgyúk börtönében akár; / mint hazától távol a jólét kövér / paradicsomában* (Hűség, 397). Hogyan is lehetett gondolni arra, netán kedve támad messzi, számára ismeretlen tájak felfedezésére? Pedig úgy gondoltam, erre ő jogosított fel, nemde Magyarországra vonatkoztatva jegyezte kétszer is: *...saját hazádat se ismered eléggé; / a mostoha sors nem adott elég irgalmat / ehhez*” (Iramodj még!, 477), meg aztán *“Kalandos kamasz voltál; össze-vissza / csavarogtad az országot s még / mindig keveset láttál, még mindig / többet, sokkal többet láthatnál, ha / volna módod erre így is, amúgy is.”* (Elméklédésfele, 461).

Igyekeztem irányába, kedvében akartam járni, de hasztalan volt, mert végül is a rá jellemző módon nem tudtam rá beszélni semmire, annál inkább befolyása alá kerített, mintegy rám tukmálta magát. Természetesen mindenekelőtt “hedonista” verseit illesztgettem csokorba, sőt, egyenesen garmadába, annyi van belőlük. Valamikor, az első (folyóiratbeli) ismerkedés alkalmával az evés-ivás gyönyörűségében vélte felfedezni a szerző eredetiségét, ami persze csak részben igaz. Költészetében ugyanis több, világnézet, életfelfogás rejlik. Tulajdonképpen életművét tanulmányozva mutatkozik meg, fedhető fel, hogy nála a biológiai szükségletek – ide

sorolva a nemi életet is – más és más módon és alakban a létszükséglet mellett az élővilág, a lét egységét, teljességét juttatják kifejezésre. Mivel – részben önszántából – sokat kellett nélkülöznie: *ganéjszagú vagyok a szegénységtől* (Panasz, 327), annál érthetőbb, mit jelentett számára a testi gyönyörök kiélése, a bennük keresett és meglett kielégültség, boldogság.

Mindamellettt ösztönösen a saját személye annyira központot képez, hogy aligha lehet felmenteni egyfajta nárcizmus alól. Persze ennek is megvan a maga sajátos vetülete. Az életmű összcállításában ugyanis a saját személyének megfigyelésén és “lepingálásán” túlmenően akár orvosi leletként is kezelhető valamelyes Dorian Gray arcképe: fiatalon csodálattal illetve önmagát:

Mint csillogó finom selyem; / úgy tündökölsz szőke fejem, / Ha tükröbe nézel, kellemed / arany csillámmal vidítja kedvetem. –

Arcod vonásain gyönyörrel látod, / mint csillog tükön egy buja világ ott, / mely csupa mohóság volt, s mégis oly tisztaság, / mint ártatlan gyermeket csiklandó tiszta ágy. Szeme kék mint az égbolt, a testvér fül, az orr a kis csiklandozó műszer, szája meg mohó. Önmaga csodálatát így fejezi be:

Ez a sok dicséret örök dolgokat dicsér. / Így szép az ember sorsa, s ha nem így szép: mit ér? (Önarckép 1935, 152 folyt.)

Az önábrázolások természetesen nem merülnek ki az egyszerű lerajzolásban, hanem önjellemzőként is olvashatók. Egyik további önleírásában életbölcességét villantja fel:

Mint mindenki, aki él; mindig magammal / vagyok azonos, senki mással. / Míg élek: életem értelmét élelem. – / (Önarckép, 312)

Mit jelent ez az önazonosság? Önmaga kendőzetlen feltárását: *Hurrá Berda József! Hurrá! / Micsoda nagyszerű ember vagy! / Prédikáld a Szeretet országát / és vérét iszod azoknak, akiknek Krisztus is megbocsájtott! / Valóban Berda József: te egy goromba szláv paraszt vagy! / izléstelen pózör! Különcködő! / te vagy, aki bepiszkírod a nemi / méltóságot egzaltál természeteddél! / te vagy az, aki az utolsó kőbor kutyát / is megölelnéd és te vagy, aki / a legelső Ember-nőstény becsületét is megrontanád! / Hajh Berda József, mily szánalmas figurája vagy magadnak! / ... / ... / Minden vagy te Berda József! / Ember, állat, / hívő, hitetlen, / tisztességes, gazember, / konzervatív, anarkista, / degenerált, épelméjű / ... és még ki tudja mi minden! (Mca kulpá – egő..., 630 folyt)*

Külseje, megjelenése egész életén át foglalkoztatta; önábrázolásain keresztül érzékeltette az italozás hatását, az idő múlását, mígnem szinte utálkozva nyilatkozott önmagáról:

Épen ilyen vagyok, ily nagygyomru állat. / Eltalálad, dagadt, a zuhlott pófamat. / Szőke csibész ez itt, s mint te, pocakra hajlamos., / Úgy röhög a disznó, hogy szinte már dalamos. (Aba-Novák Berda-kepe alá, 150) / Majd:

Zsirmirigy, bőrgyulladásos bibircsók s egyéb / Szemtelen szeplőktől “gazdag” ocsmány orcád. / Levedlett fiatalságod aranyhalma már: / az öregget így várja a kék mennyország! (Fénykép, 365)

Tükrö c. versében bibircsókos, borvirágos arcát villantja fel ((372), Ugratásomra c. kétsorosa meg keserű megvetésről tanúskodik: *Rondán ragyás már a pófám./ Nem tetszik? Sercints rá szebb komám!* (445).

A kor mindamellett nem csupán külsőleg kezdte ki, hanem különböző betegségekkel is rátört: *A többi győtrő nyavalyán túl: visszer, sérv, / reuma, görbe láb mutatja tükröd. / Ronda vagy, öregnél is öregebb. Megöregedtél, / megcsúnyultál; nem sok ez? Szégyeld már / magad, hát illő ez tehozád?!* (Csúfságodról, 455). Mindez lelkileg is megtámadta. Habár fiatal korától kísértője volt a szomorúság, halálérzet, a betegségek jelentkezése mégis valóságos tünetekként riasztotta. Igyekszik ellenállni, harcba is száll, amikor azonban leveszi lábáról az elkeseredés, kimondottan követeli a halált: *Egyre elviselhetetlenebb / egyedülleted. / Bunkózzon le a halál, / legyen már végre véged.* (Szomorú szavak, 489). Nem kis mértékben nyomasztotta, viselte meg a barátok, cimborák halála, mert nélkülük teljesen magára maradt. Társak, társaság nélkül nem tudta kiélni hajlamait, előadni banális egyszerűségükben rögzített megfigyeléseit, tanulságait. Kevés költő akad, aki annyi verset írt, ajánlott volna barátainak, tisztelőinek, mint ő. Alig lehet elhessegetni a kísértő gondolatot, jobbra azért írt, hogy ne az elvont, ismeretlen olvasóközöniséget boldogítsa, hanem közvetlen barátait gyönyörködtesse.

Ezen a fordulóponton mint tengelyen át sűrűsödik Berda József szemlélete, életfilozófia-

ja. Triviális, trágár, sőt, kimondottan ocsmány kifejezései primitívségük ellenére tudatos vállalást tükröznek. Hívó, mi több, elfogultan vállalásos volt; helyenként bünt, bűnösséget is emleget, de teljesen ártatlanul, bűntudat nélkül cselekszik, vagy legalábbis nyilatkozik tetteiről. Számára, ha nem is szent, de egészen természetes, azért büntelen, amit az ember mindennapi szinten elkövet (nyilvánvalóan nem a gaztettek kategóriájában rangsorol). Ha másnak nem is, önmagának eleve megadja a felmentést, nincs bűntudata, lelkiifurdalása. Még Istenhez is így kiált: *Irgalmas Isten, ne nehezítsd ránk, csókold / meg piros, pityókás pofánkat.* (Nohát!, 416).

Vitán felül áll, ő is egy az érzékiséget, gyönyöröket valló klasszikusok hosszú sorában (Epikuros kései hívének vallva magát), nála azonban mű és életmód kölcsönösen kiegészíti egymást: úgy élt, ahogyan azt szinte naplószerű vallomásokként megírta. Az élet teljességének vállalása könyörtelen szenvedélyességgel jelentette a átélést, az élményekben való elmélyülést, a koplalástól a nagy zabáláson, berúgáson át egészen az emésztés és ürülés hangsúlyos “megzenésítéséig”. Minderre azért is volt képes, mert alkata mellett meg tudott maradni gyermeknek, kamasznak. Nem kis büszkeséggel következtetett az öt éves kisgyerek megállapításából: *“A Jóska bácsi nem ember; hanem csak / gyerek”: – Így őrzik, lám, éleled értelmét a / barangolások: mező, az erdők s a vén hegyek.* (Hasonlatra hasonlat, 411). Halálíg gyermeknek maradni, mert tudta, csakis a gyermeki ártatlanság, együgyűség képes a szépség és gyönyör rácsodálkozó imádatára.

Az anyagszerén keresztül utal rá, érzékelteti az élet egyetemességét, oly annyira, hogy egyedül a testiségben, az anyagi világban láttatja meg a létet: *Isten remekműve vagy még anyaszült / meztelenül is. A szerelem szavára / születél testi tökéletessé – (Ritka látvány, 387).* Az anyagszere összetett folyamatában nyilvánul meg nála az átváltozás, mely végül is szerves léletté fakad: az összedőlten reterát láttán mondja ki kívánságát: *Ébressze virággá tartalmát / az áldott anyaföld!* (Dörmösi “dráma”, 354). A testi, anyagi valóságot mindazonáltal végesnek tartja: a hitvány tetem, *akármint mondjatok is, nem támad föl / halottaiból soha többé.* (Végszó, 218).

Mégsem volt egyoldalúan materialista; vallotta az ember kettősségét. Nem tagadta a lelket, de nem átalította azonosítani az életfunkciókkal: *A gyomrod egyben a lelked is* (Ez is valóság, 453), vagy *Órülj hát, mozgolódj csak lélek a vérben!* (Előljáró vers, 111). A legsajátosabb ebben a szemléletben az, hogy az egyes szervek mellett sorolja fel a lelket, mint ami végül is képessé tesz *hallani / és látni mindazt, mi elmúlhatatlan az / élet minden mozdulatában; ... Test és lélek vagy te is, mint minden gondolkodó-érző ember s nem kiválasztott lény, / csak boldog alany* (Előszó, 387 folyt.). Az említett funkcionális szerepen túlmenően a *lélek vézna, vergődő rab a test undok börtönében*, mindaddig, *míg a föld büzhödt sarában fetreng* (Gyarlóság éneke, 179).

Az anyagból kiszabadultán egészen más összefüggésben magasztal:

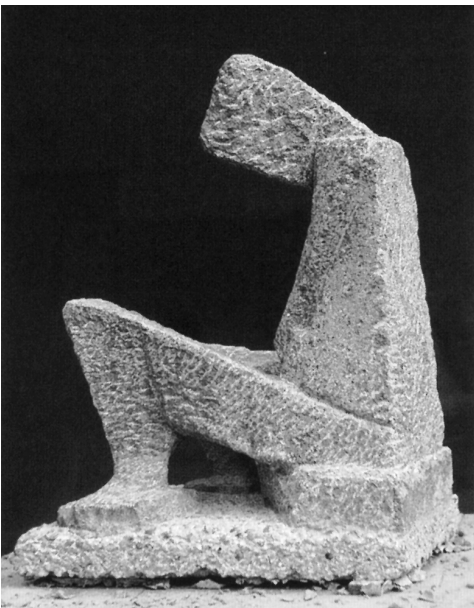
De te élsz Lélek! / Lélek vagy te mégis ő, lélek, / legszebb ajándékomul Istenből / jöttél; légy végre Istené! / Akarom, eztán csak Ó / legigazabb szava vigasztalhasson / téged, terhes kegyelmek vérző / kamaszát,... (Szegény testem, halj meg!, 93 folyt).

Évtizedek múlva még magasztosabban, még elmélyültebben szólítja meg eme “másik enjét”: *Szebb és hatalmasabb vagy / testem állati izmainál: mennyi / és pokol közt társalogsz a rejtezett / Istennel, mint akit a leggyújtóbb / indulatok vertek meg a földön s aztán / hamuvá ég, hogy egekig lendítse sorsa.* (Szomorú lélek, 518)

Gyönyörködni, gyönyörködtetni akartam őt is a tavaszi tájban, a hegyek havas csúcsaiban, de nem érdekelt, meg nem is engedte. Egyfolytában mondtá-mondta, én meg gyűrtem magamba szentenciának tekinthető meglátásait, himnikus hangvételt “epigrammáit”, a barangolásai során megismert, gyakran bejárt és magasztalt pannoni tájakat, helyeket a borospincéktől az esztergomi bazilikáig. Egyszerűen nem engedtem, nem fogyott ki a tanulságos, elragadó leírásokból. Íme egy a sok közül:

Bazalttüzes borod a föld / legszerelemre-szomjasabb méhe szüli e / költői kedélyt sugárzó szent hegyen. / Ki itta igaz italod, tudja már /mivé változik töled; mámorító / illatú, arany-zöld látomásunk! /

A tűz tüka lobbant ki a körülötted / áradó síkságból s lám, hegyvé / emelkedtél mindnyájunk örömére itt. – / ... / ... / Immár magukba mélyedők, hazájuk / boldogulásáért buzgólkodók itala / légy mindíg... (A Somló tetején, 339)

Fritz Wotruba: “A gondolkodó”, 1948. 82 x 55 x 60 cm, mészkő

Az élet habzsolása, valójában az élet mérték-telen szeretete elvezetett a bölcis felismerésig:

Nem vesztened vedelni, hanem kortyonként / Kell iddogálni minden izes italt.. / Ha nem szertartás-ként tisztelede eme elvet, / úgy már minden érzéked kihalt! (Élvezés, 381)

Aztán könyvével kezemben lehunyt szemmel mondtam utána, miközben egyre távolabb vitt a vonat:

Ne higgy a halál hódító hatalmában; / Táncolj az élő étellel vidáman! (Táncolj! 357)

Végül is elrugaszkodva az amúgyis mozgó valóságtól a vonatkerekek ritmusával üzent; fá-sultságomból felébresztve dobolta lelkembe:

Mennyire más a mi hazaszeretetünk; / Nem köd ez többé, nem babona! / Inkább életreébredés: árva sorsú / népiünk szüntelen szolgálata. (Változás, 357)

DEÁK ERNŐ

Lapunk munkatársa, dr. Radics Éva nyugalmazott irodalomtanárnő (Oberschützen/Felsőölvő) április 21-én töltötte be 80. életévét.

A Bécsi Napló szerkesztősége szeretettel köszönti és megbecsülését fejezi ki születésnapja alkalmából.

Legyen tagja a
Bartók Béla Nemzetközi Zenei Egyesületnek!
Első nyilvános „Ifjúsági Zenei Bartók Fesztivál”
2007. november 8-án Bécsben.
Várjuk az muzsikáló ifjúság jelentkezését.
Postacím: Béla Bartók Internationaler Musikverein,
Wien 1060, Girardigasse 1/10.
web: www.belabartok.at

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Fritz Wotruba jellegzetes bécsi ötvözet: a Csehországból származó szabósegéd Adolf W. és a cselédlánként Bécsbe került Kocsis Mária házasságából, Fritz nyolcadik gyermekként jött a világra Bécsben 1907. április 23-án. Habár autodidakta volt, a XX. századi osztrák szobrászatnak európai formátumú képviselője. Sokoldalú fejlődését határozott törésvonal jellemzi: habár mindvégig emberközpontú maradt tárgyai megválasztásában, a II. világháború előtt figuratív módon alkotott, míg a II. világháború után eltűntek a domborulatok, sarkos, kockás idomokká, „kubista” tárgyakká absztrahálódtak emberábrázolásai. A világháború időszaka alkotásaiban is megkeményítette az amúgy is harcos természetű professzorral előlépett művész. Az 1956-os magyar forradalom utóhatásaként például 1959-ben tiltakozásul kilépett a nemzetközi PEN Klub osztrák szakosztályából, mivel felvették a kommunista Magyarországot. 1973-ban viszont nagy kiállításon ismerhette meg a magyarországi közönség Budapest, a Múcsarnokban megrendezett életművét bemutató tárlaton. Habár 1929-ben kilépett a katolikus egyházból, baráti kapcsolatokat tartott fenn egyházi személyekkel, és természetesen szakrális műveket is alkotott. VI. Pál pápa 1974-ben Pápai Emlékéremmel tüntette ki. Halála (1975) után épült fel Bécs XXII. kerületében a maig Wotruba-templomként ismert Szentháromság templom Fritz Gerhard Mayr építész kivitelezésében. (L. bővebben a 12. oldalon)

További hozzászólás egy vitához

Nem szeretném, ha tengeri kigyóvá válna az a vita, amit a svájci magyar közösség tavaly szeptemberi nyilatkozata váltott ki, amelyhez a következő számban Gömöri György, majd legutóbb Török Bálint fűzött „Megjegyzések”-et, de nem tudok ellenállni a kísértésnek, hogy ne tegyek mindehhez néhány észrevételt.

Először – mint volt emigráns, aki 26 évi amerikai emigráció után 1996 óta él újra Magyarországon – le szeretném szögezni, hogy nem tartom helyesnek, ha tartósan külföldön élő magyarok adnak tanácsokat a hazaiaknak, hogy mit tegyenek, hogyan politizáljanak. Hozzászólni lehet, kritizálni (és aggódni is) szabad, de aki nem él itthon, nem ismerheti a körülményeket, nem érzékelheti a közhangulatot, következésképp nincs joga beleszólni abba, hogy miképp intézik sorsukat az otthoniak.

Feltételezem, a svájci magyarok tudják, mi a demokrácia, éppen ezért csodálkozom, hogy „Nemzeti Kerekasztal” létrehozását javasolják, amely intézmény ismeretlen a magyar alkotmányban és jogrendben. (1989-ben létezett ugyan Nemzeti /Ellenzéki/ Kerekasztal, amely a rendszerváltást bonyolította le, de azok rendkívüli idők voltak.) Ma van az országnak törvényes kormánya – ezt maga Orbán Viktor is megállapította – (igaz, hozzátette: a kormány illegitim, mert nincs társadalmi támogatottsága, ami nehezen értelmezhető ellentmondás) és a svájciak megállapítása, miszerint a magyar parlament mai összetételében „a válságmegoldásra” alkalmatlan intézmény, magát a többségi elven alapuló magyar parlamentarizmust kérdőjelezi meg.

Egyébként megnyugtatóslukra: Magyarországon nincs erkölcsi válság. Ezt a kifejezést Sólyom László használta először, amikor az öszödi Gyúresány-beszéd szeptember 17-i nyilvánosságra kerülése után elhamarkodottan nyilatkozott s ezt később egyik interjúban ő maga helyesbítette. Noha nem osztom Nádas Péter véleményét, aki „retorikai remekműnek” nevezte a miniszterelnök beszédét, de elismerésre méltó teljesítménynek tartom, hogy végre akadt politikus, aki ki merte mondani, hogy a politika hazugságból áll és ennek a gyakorlatnak véget kell vetni. A világon minden politikus hazudik (túloz, szépít, lódit, füllent, linkel, csúsztat, stb. Mindenki választhat a szinonimák közül), mert ez a „szakma” velejárója (ha nem hazudna, nem csinálhatna politikai karriert, hiszen nem lenne versenyképes a mezőnyben) és aki ezt tagadja, enyhén szólva hülyének nézi a közönséget. Azon lehet vitatkozni, hogy a Gyúresány-beszéd zárt körben való tálalása és későbbi kiszivárogtatása helyes módszer volt-e, nem kellett volna-e annak már előbb elhangzania, és emocionálisan szókimondó stílusa mennyire vált javára vagy csökkentette hatását, de hogy cezurát jelentett és örömmel kell fogadni, az biztos. Álszentek számára talán megbotránkoztató volt, de (erkölcsi) válságot nem okozott.

Ami pedig a szeptember 18-i tüntetés iránti szolidaritást, a TV-székház ostromának 1848. március 15-ével és 1956. október 23-ával pár-

huzamba állítását illeti, arra csak az események felőli teljes tájékozatlanságot tudom felhozni magyarázatul. A miniszterelnök beszéde miatti „spontán” felháborodás, amely minden ok nélkül huligán elemek értelmetlen rombolásába torkolt, semmivel sem indokolható. Életemben először éreztem szolidaritást a karhatalom iránt: az 1944-es ellenállási időkben éppúgy volt alkalmam megismerni a rendőri erőszakot, mint 1947-ben, a letartóztatásomkor, ezért az egyenruhás verőlegényekkel szemben mindig azok pártján vagyok, akiket ütnek. Ám aki azt állítja, hogy a Szabadság téren – és a későbbi tüntetés-sorozatok esetében a Kossuth téren, a Deák téren, az Astoriánál vagy az Erzsébet hídnál – a rendőrség provokálta a „békés” tüntetőket, az tévedés áldozata. Hogy rendőri túlkapások előfordultak, valószínű, de ahol tömegek csapnak össze (akár futballmeccs után is), ez óhatatlan, és nem minősíti az egész rendcsináló akciót. (Washingtonban éltem több mint negyedszázadon át és volt alkalmam látni néhány tüntetést. Például a hetvenes évek vietnami háború elleni tüntetőkkel milyen kíméletlenül bántak el az amerikai rendőrök, nem kívánom az itteni szélsőjobboldali hőbörgőknek. És senki sem feltette ettől a rendőri fellépéstől az amerikai demokráciát. Mint ahogy attól sem félti senki, hogy a Capitólium, az amerikai törvényhozás háza előtti hatalmas térre senki emberfia nem teheti be a lábát, csak engedéllyel és mindenféle demonstráció vagy körzetben tilos. Ám ettől még nem sérült a demokrácia...)

George W. Bush is hazugsággal vitte be az Egyesült Államokat az iraki háborúba, ami dollármilliárdokba kerül és emberveszteséget is okozott az országnak, de az elnök még a helyén van és senki sem beszél Amerikában a demokrácia válságáról. A legközelebbi választáson mindenki a szavazatával nyilváníthat véleményt.

Mint aki hét évet töltöttem a kommunisták börtönében s az azt követő megaláztatások után, alig gondolhatja rólam bárki, hogy híve lennék az 1989-ben megbukott rendszer utódpártjának, vagy rokonszenvet éreznék ez elmúlt korszak KISZ-mozgalmából kisarjadt mai vezető garnitúra iránt. Kritikával figyelem a Gyúresány-kormány működését, de a demokrácia tisztelete nem teszi elfogadhatóvá számomra a tüntetők „forradalmi” módszereit és a törvénytelenéseket, amelyeket hazafias frázisokkal próbálnak igazolni. A parlamentarizmusban le lehet szavazni a kormányt, bizalmatlansági indítványt lehet tenni ellene, de amíg az ellenzéknek ehhez nincs elég ereje, ki kell várni az új választásokat. Nemzeti Kerekasztal összehívásán gondolkodni éppúgy káros, mint utcára vinni a politikát. Mert az anarchiához vezet.

Végül egy mondatlall csatlakozom Gömöri György megállapításához: sajnálatos, hogy a tüntetések lehetetlenné tették október 23. méltó megünneplését. A felelősség ezért azokat terheli, akik az indulatok felkorbácsolásával éppen a kerek évfordulók gyalázták meg Ezerkilencszázötvenhat emlékét.

STIRLING GYÖRGY (Eger)

Hová tűnt a mérce?

Régen olvastam ennyire nyílt szívűen fogalmazott cikket a magyar nyelvű sajtóban szépirodalmunk jelenlegi helyzetéről, mint a Bécsi Napló 2007/1. számának 5. oldalán közölt, **Irodalomgazdaságunk** című írás.

Természetesen, szívesebben szembesültem volna az **irodalom-gazdagságunkkal** foglalkozó beszámolóval, mert mennyi mindent is jelenthet az egyetlen betűvel módosított szó, ám mindeféle közelmúltbeli hangzatos elismerések dacára, arról aligha lehet beszélni, hiszen a mai magyar irodalom egyetlen általános értékmérője a pénz. A hazai könyvesboltokba jutó szépirodalmi könyvkiálat tekintélyes része külföldi szerzők műve, és jelentős mértékben növekedett az így-úgy pénzhez jutott dilettáns szerzők öngerjesztő ömlengése is. Az ország nagyobbik feléhez tartozó lakosság tagjainak zöme anyagi hiánya miatt sem teheti meg, de valószínűleg nem is kívánja, hogy mindezekkel mérgezze szellemi öntudatát, érzelemvilágát. A kortárs hazai termés honi megjelenése pedig kizárólagosan a nyomdásztlak kielégíthetőségének a függvénye. Fodor András jó másfél évtizede kijelentette, hogy hamarosan eljön az az időszak, amikor a megjelenés egyetlen feltétele ez lesz, tekintet nélkül a kinyomtatandó mű esztétika és erkölcsi minőségére. A magyarországi könyvkiadók zöme – tisztelet a csekélyke kivételnek – nem a kézirat értékelésével, hanem a kiadáshoz szükséges anyagi fedezet mértékének meg-

határozásával kezdi végleges döntésének mérlegelését; s legszívesebben a szükséges összeg előteremtését, majd a megjelenő könyv terjesztését is a szerzőre bízta. Lám! Egyesek már piacgazdasági írónak titulálják magukat, miközben könyvekkel a hónuk alatt járkálnak, véletlenül szembe jövő vásárlókra számítva. Bár edzetteknek tűnnek, ugyanakkor elesettek is, ezért a piacgazdasági orvoslás értelmezésével szintén kezdenek ismerkedni.

Sajnos, a siker fokmérője inkább a piac, mint az emberi-olvasói lelkekben kiváltott hangulat. Talán egyetlen lényeges gondolat maradt ki a cikkből: a professzionális író nemcsak a pénzért, nemcsak a megélhetésért ír, hanem egyáltalán nem mellékesen, hivatásadatból és emberszeretetből is! Műkedvelői buzgalomtól hemzsegni bizonyos mennyiségben ilyen-olyan módon napvilágra kerülő könyvek, s azok a folyóiratok és újságok is, amelyek még veszik a bátorságot, hogy verseket, novellákat közöljenek, ám nem véletlenül kíséri érdekeltenségek ezeket a kiadványokat. Mintha betyárkodásnak számítana az olvasó nép számára nem érdektelen történetekről közérthetően, lélekmelengetően fogalmazni. Meggyőződésem, hogy napjaink Magyarországa nem csupán a televíziós parttalanul kultúrátlan műsorfolyamait sörösüveggel a kezükben nézegető, munkában kifáradó, munkanélküliségbe belefáradó, mosolyra képtelen, érzéketlen tuskókból áll.

Fritz Wotruba születése 100. évfordulójára

Mind a laikusok részéről, mind pedig a szakma oldaláról kevés művésznek jutott annyi méltatás és elismerés osztályrészlül mint Fritz Wotrubának Műveinek legnagyobb része Ausztriában, Svájcban és az Amerikai Egyesült Államokban található. A csaknem 50 év alkotómunkából a legjellegzetesebbek a nagy Fekvő fiatalember (1933, Albertina, Bécs), James (1937, Wien Museum), Pan (1943, Fritz-Wotruba-Verein, Bécs), a Gondolkodó (1948, Kunsthaus Zug, Svájc), az Emberi katedrális (1949, Belvedere, Bécs), a Nagy fekvő figura (1951–53, Joanneum, Graz), számos portré pl. magyar édesanyjáról (1934, Fritz-Wotruba-Verein), Robert Musilról (1938/39, Fritz-Wotruba-Verein) vagy Robert Lejeune (1938/39, magántulajdonban, Svájc). Készített domborműveket, színházi díszleteket, kosztümöket, rajzokat és elkészítette a Szentháromság-templom modelljét (1967, Fritz-Wotruba-Verein) amit F.G. Mayr 1974–1976 ki-vitelezett.

Ausztria politikai helyzete a harmincas években, nevezetesen a Dollfus érá, keményen érintette a művészt közvetlenül és közvetve is. Ez egyértelműen kifejezésre jut egyetlen, a szenvedést, kint és a feltehető veszélyt megörökítő alkotásában, a földre hulló „Nagy fekvő fiatalember, c. művében, 1933-ban. A második világháború után írt önéletrajzi jegyzeteiben így emlékezik erre az időszakra: „Ellenségeskedés, a minden művészi munkalehetőségtől való megfosztás teljesen nincstelenné tettek Bécsben. Ezért 1933-ban feleségemmel együtt száműzetésbe vonultunk Svájcba.” Több évi nyugtalan utazás után – szinte egész Európát bejárták – végre 1938 szeptemberében a művész egyedül lépte át a svájci határt. Felesége, Marian Wotruba nem kívánatos személy volt Svájcban, csak átmeneti, a kívándorlást előkészítő tartózkodási engedélyt kapott, Philipp Etter politikus – Zug tartományból – közbenjárására.

Szinte majdnem minden sorsfordulót jelentő, életre szóló barátsága ebben a szörnyű és zilált időszakban született. Ezek az értelmiség felső rétegéhez tartozó barátok lettek művész- és magánéletének „társai”, kísérői, segítői, meccénásai és üzletársai: az irodalmár Elias Canetti, Robert Musil, Franz Theodor Csokor, a képzőművészek Josef Hoffmann, Carl Moll, Herbert Böckl, Georg Merkel, Josef Dobrowsky, a műgyűjtők és üzletársak a Kamm házaspár, Georg Reinhart valamint a híres műértő özvegy Martha Liebermann. Nemcsak politikai csapások érték – házkutatás –, hanem több, nagyszabású bel- és külföldi kiállítás adott reményt a jobb jövőre. Feleségével 1946-ban az első között tért vissza Wotruba szülővárosába, Bécsbe.

Wotruba, a tanult vésnök, későbbi feleségét, Marian Fleck-et (1905-1951) 1926-ban ismerte meg Anton Hanak szobrászati szakosztályában. Három év múlva kizárták a fiatalember tühnetlen magatartása miatt az Iparművészeti Iskolából (Kunstgewerbeschule), de az intézményt ennek ellenére szabályos elismerő, kiváló eredményt felmutató bizonyítvánnyal és Mariannal hagyta el. Tanárai mindekelőtt a szabad kompozíció terén megnyilvánuló rendhagyó tehetségéért, jó technikai tudásáért segítették, oktatták, támogatták. Művészi munkájának meghatározó tárgya az emberi test volt. Egyedülál-

ló, összetéveszthetetlen minden kőbe véssett, erős érzést és érzelmeket kiváltó figurája. Kora művészi irányvonalaival ellentétben önmagához híen alkotott. Művei egyrészt absztrakt, építményekhez hasonlóak, másrészt erőteljes négyyszögletes formák.

Marian halála után új művészi és emberi korszak kezdődött a már magasan szárnyaló, sikerekben gazdag karrierjében. A megbízások a képzőművészet szinte minden ágát felölelték. Különös érdeklődéssel és lelkesedéssel alkotott a színpadnak. „Roppant megtermékenyítően, átfogóan és erősen hatottak későbbi szobrászi alkotásaimra színházi munkáim” – vallja önmagáról Wotruba. Ő tervezte és kivitelezte a Szofoklesz drámák – Ödipusz király, Antigone, Elektra, Ödipusz Klonoszbán – és Richard Wagner operájának, a Nibelungok gyűrűjének díszleteit.

A művész második felesége, Lucy végrendeletében az egész Wotruba-hagyatékot egy alapítandó egyesület gondjaira bízta. A Fritz Wortuba-Verein 1986 óta gazdossa és ápolja a tulajdonában lévő hagyatékot. A művészi alkotások végleges jegyzéke csak 2002-ben készült el.

Az élet furcsasága, hogy míg Henry Moore kikezdhethetetlen művészi fórummá vált Angliában, addig Wotrubának erre nem nyílt lehetősége, mivel az oszt-rák közönség kulturális igénye a színházi és zenei téren merül ki, jegyzi meg tömören a műalkotások jegyzékének előszavában Otto Breicha.

Irodalom: Fritz Wotruba Werkverzeichnis. Erker-Verlag St. Gallen 2002

HOMONNAY LEA

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358. Web: www.fkkk.tvn.hu/beansnaplo

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49 E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Cambridge), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszölly Dezső (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Kántás János, Radics Éva, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanalt A-1010 Wien, Graben 21. IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWN

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 900,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22.- US dollár (24,40 Euro).

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Bul. #228, Venice, FL 34292. Tel.: 941 483 4465

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pizoltan@hotmail.com

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: ANTON-Verlag, Szutrély Beatrix, Grünewalder Str. 55, D-42657 Solingen, Stadtspar-kasse Solingen, BLZ 342 50000, Kt 515 8886.

Svájcban: Laczkó Zsuzsanna Éva, Höglerstr. 53, CH-R600 Dübendorf. Bank folyószámla: Züricher Kantonalbank 8600 Dübendorf, Konto: 1140-0043.177

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. Postagiro Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkeikért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturzgasse 1a